

TOMIS

Anul VIII, nr. 22 (108), 25 noiembrie 1973

16 pagini, 1,50 lei

PROGRAMUL FĂURIRII OMULUI NOU

În ziua de 10 noiembrie 1973, s-au desfășurat la Constanța lucrările Plenarei Comitetului județean de partid care a analizat modul cum, în cei doi ani de la istorica Plenară a C.C. al P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971, organele și organizațiile de partid au muncit pentru valorificarea în activitatea de educare comunistă a oamenilor muncii a programului ideologic al partidului. Raportul amplu, prezentat de tovarășul secretar George Crișovan și discuțiile purtate au evidențiat preocupările pentru cât mai deplină aplicare a acestui important ghid al educației comuniste, rezultatele obținute și lipsurile ce s-au manifestat, prezentându-se o serie de măsuri concrete de creștere permanentă a muncii de educație politică la nivelul mereu în creștere al cerințelor vieții. Reproducem — cu mici prescurtări — textul concluziilor tovarășului VASILE VILCU, prim-secretar al Comitetului județean de partid, care cuprinde întreaga sferă a problemelor luate din dezbateri și indicații deosebit de utile pentru îmbunătățirea muncii de aplicare a programului ideologic al partidului în munca politico-educativă cu întreaga masă de oameni ai muncii din județ.

☆

Programul pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educarea socialistă a maselor a fost însușit de Conferința Națională a partidului din 1972 ca parte integrantă a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. În centrul tuturor măsurilor luate de partid, atît în sfera economiei, cit și a vieții politice, ideologice și culturale, se află omul înaintat, călăuzit de o înaltă conștiință socialistă, capabil să înțeleagă și să aplice măsurile stabilite în programul partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. De aici și obiectivul fundamental al vastei opere educative pe care o desfășoară partidul — făurirea omului nou, cu concepții avansate despre lume și viață.

Perioada care a trecut de la Plenara din noiembrie 1971 demonstrează că documentele adoptate reprezintă un îndrumar de mare însemnătate, în baza căruia organele și organizațiile de partid din județul nostru au acționat, ridicînd pe noi trepte activitatea politică, ideologică și cultural-educativă în rîndul maselor.

Așa după cum ați putut constata, atît în material, cit și în discuții, au fost subliniate unele succese obținute în activitatea de formare și ridicare a conștiinței socialiste. Eu personal sînt de acord cu tot ceea ce s-a spus aici și, desigur, nu s-a exagerat cu nimic atunci cînd s-a apreciat că a crescut numărul cursurilor și al cursanților

ÎN ACEST NUMĂR, SEMNEAZĂ :

ion andrei, adrian anghelescu, ion bădică, vasile botta, george buzinovski, hristu cîndroveanu, grigore cuculis, anghel dumbrăveanu, aurel filipescu, n. frînculescu, radu holban, ioan iacob, emil iencec, mihai irimia, carmen kehiaian, ion lungu, lazar maymar, al. mihalcea, george mihalcea, marin mincu, dan muțescu, constantin novac, ioanichie olteanu, mircea popescu, al. protopopescu, a. v. rădulescu, cornel regman, mirela roznoveanu, călin sabin, henriette yvonne stahl, gabriel stănescu, alex. ștefănescu, simion tavitian, rodica tott, eugenia zaimu

VIRGIL TEODORESCU ceremonial

Există orice act în facsimil,
Chiar înainte de a se petrece,
Conspectul lui executat la rece.
Din față, din trei sferturi, din profil.
Dorința îl precede și-i împrumută
linii,

Spirale care urcă sau se frîng,
Îi împrumută flancul drept sau stîng,
Penumbra și elitrele luminii.

Înfășurat în mantia ideii,
Cu lungi pulpane care se desfac,
Se pregătește de atac,
Privind, puțin distrat, pe borta cheii.

DESPRE ENERGIE

Izvorită din înțelepciunea adîncă a comuniștilor, recenta Hotărîre a Comitetului Executiv al partidului în legătură cu dezvoltarea energiei și măsurile de economisire a combustibililor și energiei electrice este un document programatic de însemnătate majoră, privind deopotrivă prezentul ca și viitorul țării și, prin aceasta, al nostru, al întregii suflări din spațiul carpato-danubian. Prezentul — pentru că România Socialistă a atins un stadiu remarcabil de dezvoltare economică, în ansamblul căreia producția de energie, sub feluritele ei forme, a ajuns la cote de neînchipuit altădată. Viitorul — pentru că el depinde, în bună măsură de întrebuințarea chibzuită a acestei energii, analoge cu însăși energia noastră depusă într-o propășire. Ne este caracteristic nouă, românilor, spiritul de economie, de luptă împotriva risipei, de dispreț față de cel ce irosește bunuri ale lui și, cu atît mai abilit, ale întregii colectivități. Nu există, în litera și duhul preceptelor care ne animă, dezvoltare în ritmuri înalte și risipă totodată. După cum n-au făcut niciodată casă bună truda și grija unora cu indiferența altora. Iată de ce considerăm că această hotărîre, care are darul de a pune punctul pe i, este cum se poate mai binevenită. Întîmplări observate în forfota orașelor sau la sate, (excelent dotate astăzi energetic), instantanee pe micul ecran, fapte diverse spicuite din ziare ne-au impus convingerea că risipa, neglijența, în oricare plan s-ar manifesta ele, constituie un rău social împotriva căruia a lupta din răspuneri este o datorie elementară, echivalentă cu a fi bun cetățean. Iată de ce întîmpinăm documentele de partid ca pe propriile noastre gînduri, ca pe un îndreptar al comportamentului civic. Un bec arzînd în galantar într-un tîrziu de noapte, un drum cit de la Iași la Timișoara făcut cu autocamionul gol, o magazie iluminată ca o sală de bal sînt circumstanțe grave, vrednice de judecata cea mai aspră, intrucît apasă asupra buzunarului țării, deci al fiecăruia dintre noi în parte. Și sub raport moral, risipa se vădește a fi tot așa de gravă, indicînd o mentalitate iresponsabilă. Nu avem nici un motiv s-o tolerăm, dimpotrivă! Hotărîrea Comitetului Executiv este un îndemn ferm la luarea unei atitudini ferme față de risipitori și de canalele risipei. Să nu uităm, într-o altă ordine a ideilor — și hotărîrea ne prezintă și în această privință o viziune limpede asupra lucrurilor — că rezervele pămîntului sînt departe de a fi inepuizabile și că, folosind cu rațiune energia, îndeplinim o obligație elementară față de generațiile viitorului, proprii noștri succesori, la urma urmei. Iată temeuri în virtutea cărora subscriem cu înflăcărare la îndemnul partidului!

(Continuare în pag. 3)

TOMIS

PRAGURILE IERNII

La sfîrșitul toamnei, te întrebi dacă Dobrogea, dacă întinderile ei fumurii, presărate cu dimburi de argilă și calcar și picuri de copaci ce vestesc munții cei mai bătrîni, dacă ea, Fata morgana atîtor călători, este altfel decît în ochii blîndului poet care a scris *Tristele*? Este altfel, vom spune, și fără un ton incantator, juvenil, și fără a face abstracție de vîntul mai iute, mai rece, prevestind iarna. Oare la Olimpia nu va fi hălăduit vîntul niciodată? Tot astfel pe Via Appia nu va fi căzut bruma, să nu fi văzut-o niciodată Ovidiu pînă la relegarea sa la Tomi și nici strălucirea zăpezii să nu-i fi iluminat versurile îndelung șlefuite din *Metamorfoze*? Posibil, deși înclin să cred, ca și alți comentatori ai acestui aspect, că exagera plîngîndu-și soarta la Tomi, îngroșa vitregia naturii de aici, ca un argument, dacă nu ca un artificiu. Ar fi fost aceeași nevoia lui de comunicare, de căldură, în Helada? Va fi fost clima atît de aspră și ostilă, aici? Întrebări care revin oricum, parcurgînd spațiul acestui sfîrșit de toamnă dobrogeană. Cu totul altfel se arată ochilor astăzi această întindere de forma unei viori. Mai întii răsare, oricui, calcarul. Ca o mare împietrită, cum ar fi spus Emilio Cecchi. Pretutindeni vezi casele noi, edificiile culturale, croite în masa spongioasă a acestui calcar mirific al Dobrogei. Dintr-odată mileniile se răstoarnă, Olimpia e, aici, în satul acesta sau în celălalt, o altă Heladă se arată sub soarele pontic, natura ne dezvăluie tainele celei mai adînci arte. Nici o sculptură nu ar putea reda marea mai bine decît aceste calcare în carnea cărora s-au încrustat pe vecie cochilii și scoici în formă de raci și de crabii. Nici un artist nu ar putea să întrecă fanteziile apei și timpului în aceste roci. Suprafețele lor nase alegorii de la sine, încîntă privirea oricui. Le-a fost dat oamenilor Dobrogei să înalte case din piatra aceasta frumoasă și nobilă, în care scilpesc ochii mării. Statuile înseși, făurite de artiști în această materie generoasă, investită cu însemnele artei, au o patină care le sporește farmecul.

Havuzurile sînt o altă deosebită. Ovidiu ar fi cîntat ca pe o fîntînă a Castaliei arteziana care împodobește astăzi intrarea în Tomi. Dar numai ea ne arată jerbele apei în Dobrogea pustită mai ieri de nălucile secetei? Sînt sute și poate chiar mii de asemenea jerbe numai pe ogoarele unei întreprinderi agricole sau cooperative. Cine să numere aspersoarele sistemului de irigații Cara-su? Am văzut cum recoltele sporesc în Dobrogea de la un an la altul. Pe acest pămînt situat cîndva de Herodot la capătul lumii, o întrecere face să umple hambarele și piețele. Satele acestei provincii cu rezonanțe de Halima se înalță mai drepte, mai luminoase. Jerbele apei nutresc această fecunditate, ca un preludiu la o simfonie vegetală, ca un nou cîntec peste colinele fumurii ale Dobrogei. Aici a

fost cîndva o mare. A rămas rîmurul ei în dealurile de calcar. Aici curg riuri vijelioase în adînc. Deasupra, oamenii acestui timp constructiv au pus fîntîni să cînte. Irigațiile își întind canalele și nervurile lor șerpuitoare tot mai departe, în nordul Dobrogei. Să fie ca o grădină, spun oamenii acestor ținuturi mult legendare. E o grădină, afirmă de pe acum poezii, visătorii și proiectanții acestor miraje posibile. Astfel, în chiar întîmpinarea sâniilor iernii, gîndul ne poartă nu spre imaginile din Triste, ci către mările de spice ale verii care va fi și spre fîșnirea de mătase a porumbului.

Sînt altele anotimpurile? Sînt altfel, în măsura în care omul și-a pus pecetea strădaniei în fiecare palmă de loc, făurind atîtea zidiri, sădind arbori și flori, punînd să susure apa acolo unde suierau doar vînturile tehui. În alte condiții, însăși optica tradițională s-a modificat. Campaniile agricole se succed într-o încrengătură complexă de ritmuri, empiria a cedat locul științei, lucrul la întîmplare a fost înlocuit cu munca bine orînduită, capriciile naturii, hazardul nu ne mai înspăimîntă, însăși iarna nu mai e un anotimp mort. Imensele sere transformă, sub acoperșurile lor, aerul rece în cald. În adăposturi de cărămidă, miile de animale ale fermelor au nu numai o îngrijire raționalizată, științifică, dar și confort. Iată că în Dobrogea iernilor aspre a dispărut acel provizorat, cea teamă a crescătorilor de animale față de vitregiile naturii. Iarna poate să vină cu corturile ei albe pe cîmp, turmele de oi, ciurdele de vite și porci, păsările sînt orînduite în saivane, în grajduri și padocuri, în amenajări călduroase, spațiate pentru fiecare. Dobrogenii își alătură astfel renumele de buni gospodari, la acela de frunțași ai recoltelor bogate. Nu întîmplător județul Constanța ocupă primul loc pe țară în creșterea oilor. Curînd, marile crescătorii de taurine, porcine și păsări vor situa Dobrogea între ținuturile de marcă ale zootehnicii românești.

Orașele și satele intră în spațiile iernii dobrogene *alteum*, străzile și ulițele nu mai arborescă cea dezolare, nu mai capătă cea impresie de pustie, de încremenire, de îngheț, au ritm și culoare, ca niște artere sînt, pe care pulsează viața. Nici acele cetăți înșirate de-a lungul mării, acele locașe ale soarelui, nu mai sînt azi „orașe cu un singur anotimp”. Devenite adevărate perle ale confortului și frumuseții, „uzine” ale turismului, stațiunile de pe litoralul românesc al Mării Negre și-au extins an de an dotările și, o dată cu aceasta, existența dîncolo de anotimpul estival, pe întreg parcursul anului. În complexe sanatoriale și hoteluri excelent amenajate, cu agrementele specifice unui sejur minunat, litoralul își primește oaspeții pe toate filele calendarului. Este și acesta, firește, un fapt, care schimbă optica obișnuită despre anotimpuri.

ION LUNGU

Somova, Telița, Niculițelul răs-firiat pe citeva coline străjuite de stranii culmi golașe, Isaceea cu case și salcimi împovărați de dulceața melancolică a luminii lui noiembrie. Revărsarea — probabil după năravul ce-l are aici fluviul multimilenar de a năboi pînă sub casele oamenilor, apoi Rachelu și Văcăreni, unde ne-a ajuns din urmă umbra prelungă a serii, Garvănul de pe culmile căruia se întrezăresc în mijlocul popinei murii cenușii care-au mai rămas peste vremuri din ceea ce a fost odinioară mindra alcătuire de piatră a Dinogetiei, Jijila cea bogată în pește...

Drumul de la Tulcea spre Măcin urmează o linie șerpuitoare, dictată de cele două realități fundamentale ale peisajului nordului Dobrogei. Dunărea, cu zăvoaiele-i continui, în luminisurile cărora scilpesc ochiuri de apă în culoarea oțelului frînt, și munții, pleșuvi, gîrboviți de fluxul timpului, bătrîni care-și îndură senectutea cu o demnitate nespusă. Mergem pe un itinerar care era, probabil, și al romanilor, pe firul limesului care unea odinioară, în primul veac al erei noastre, Aegyssus cu Noviodunum, Dinogetia, Beroe și Arrubium, adică de-a lungul frontierei de miază-noapte a vechiului Imperiu Roman. În toamna lui '72 am străbătut aceste ținuturi pe calea apelor, nevăzînd ca lumea, de pe puntea corăbiei, decît sălcetul și arînșurile de pe malul drept și cîmpiile cu iarbă cafenie ale țărmlui sting. Călătoria cu autobuzul de-a latul provinciei, prin zona muntoasă din nord, îmi prilejuiește o altă percepție a morfologiei acestor spații. Deoarece trecem prin cîmpii vaste, strangulate dintr-o dată de strînsorile munților, culmile, peste care se tirăsc pictele serii, dau iluzia unei înălțimi nemaipomenite, am senzația că merg pe fundul unor „țări” interioare, ca în Țara Făgărașului ori în Țara Birsei, intrată datale reliefului împing analogia pînă la confuzie. Și mi se înfiripă în minte ideea integratoare a similitudinii peisajului românesc de pretutindeni, ca un poem în piatră și-n lut ale cărui modulații particulare nu fac decît să scoată și mai zdravăn în relief temele fundamentale, robustețea și căldura priveliștilor.

„Nu știe nimeni cînd a fost întemeiat Arrubiumul, localitate botezată cu nume de rezonanță celtică. Se știe doar că ființa cu trei secole înainte de începutul erei noastre, pe tulpina lui născîndu-se Măcinul de azi, mai bătrîn astfel cu 1600 de ani decît vecina de peste drumul de apă, Brălia, a cărei existență e atestată documentar de pe la 1300. Așezarea a stat, rînd pe rînd, sub stăpînire getică, romană, bizantină, otomană. Arrubiumul este pomenit de „stela solilor” de la Histria ca făcînd parte din uniunea de triburi getice condusă de Zalmodegikos; alți șefi geți ca Rhemaxos și Zyroxos și-au întins jurisdicția peste aceste ținuturi, ca și statul odrîșilor. În timpul lui Vespasian și-au avut aici garizoana militari de obîrșie celtică. Colonii romani au primit de-a lungul fluviului *praedium*uri, loturi personale de pămînt, pe care și-au clădit *villa*-e, conace, unde-au zămislit prunci, punînd astfel temelile unui proces de romanizare puternic, predecesor nemijlocit al etnogenezei românești săvîrșite în aceste arii cu aceeași vigoare ca și în celelalte spații carpatodanubiene pe care ne aflăm din moși-strămoși. Ne-au rămas despre acest proces de romanizare mărturii precise, cum este cea înregistrată de profesorul Vulpe („Histoire ancienne de la Dobroudja”, București, 1938), cum că ofițerii romani și-au construit în *canabae*, așezarea civilă a cetății, un club. Monedele de bronz, argint și aur descoperite pe aceste meleaguri atestă o viață economică înfloritoare. Spiritualitatea românească născută aici a fost și este atît de puternică încît invaziile cumanilor, uzilor și pecenegilor din cursul secolu-

lui XII, ca și celelalte, mai tirzii, n-au putut-o distruge... Grație amabilității tovarășului Victor Bălaia, vicepreședintele consiliului popular al orașului, am putut vedea un document datat 4 iulie 1888 — „cătred-l primar al urbei (subl. ns.) Măcin din plasa Măcin, județul Tulcea: „Domnule primar, transmițîndu-vă odată cu aceasta un registru de măsurătoarea viilor, morilor și grădinelor din acest oraș, la care este atașată și o schiță de plan, permite pe lîngă ordinul D-lui prefect al județului no. 6358, vă invit a le conserva în cancelaria acelei primării, conform legii și regulamentului relativ. Primiți asigurarea” etc., etc. Iar primul cătășean al urbei, pe nume H. A. Bey, notifică, cu bună scriere românească, „se va conserva în arhiva primăriei” și aplică, lîngă semnătură, inelul său sigiliar cu semne arabe. Așadar, încă la 1888 Măcinul era oraș. După aproape 30 de ani, Iorga îi consacră citeva pagini de înaltă simțire românească: „...drumul se coboară în vale, între copacii bine îngrijii ai unui bulevard nou. În dreapta se vede Dunărea, tivită de linia neagră a lotcilor prinse și păzită de alba căsuță a căpităniei portului. Pădurea

REPORTAJ

măcin — orașul dintre munți și ape

de pe ostrov îi arată malul: lină, apa doarme somnul înghețului, închizîndu-și viața în adîncuri. Pe dealul de scorburos lut galben pe care-l tot rod apele, amenințînd cărarea, ne suim pe lîngă vechea cazarmă a jandarmilor și ajungem în mijlocul gropilor răscolite. Acum horbota lucrată fin de vînt acoperă aceste cuiburi de războinici, al căror steag s-a plecat de mult. Ceva mai încolo, de la și mai vechi apărători, sînt șantierale cetății romane Arrubium, din care nu s-a cules pînă acum nimic pentru cunoașterea acestor locuri. Se clădește o școală nouă, cu colonade și turn de ceasornic, din cărămidă tare. Lîngă dînsa sînt lăcașurile de învățătură românească întrebuițate pînă acum. În curtea școlii de băieți, se joacă prin zăpadă, cu o zburdălnicie de vrăbii cărora nu le pasă de ger și de vînt, vreo sută de băiețași, cu căciuli și fesuri, și șalvari, cu pieptare vătuite, sumane, cojoace și jiletce turcești... Prînd din fugă un turculeț ochios, buzat și oacheș, foarte supus și foarte serios. Și-i cer o poezie: îmi spune una vitejească, despre Negru-Vodă și, amestecînd puțin sunetele prin roșiile-i buze groase, apasă asupra răpunerii tătarîmii pîgine de odinioară... Cu fina-i înțelegere a peisajului românesc, Iorga mai scria despre străjerii de piatră ai Măcinului: „adevărați munți granitici, fără păduri, aproape fără înveliș de ierburi, munti cu virfuri ascuțite, cu săpături adînci, cu surprinderi și capricii ca la alte înălțimi decît aceea, așa umilă, de 3—500 m. E o uimire să-i vezi mărgenind toată zona cu linia lor mășca-

tă, răscolită, muncită și cotînd apoi la dreapta, unde se vede virful Iacob-Dealului. Celelalte culmi au în parte nume turcești, ca Agamin, în parte nume curat românești din vechime: Cheia, Vițelaru, Pricupanul, Miții — care arată a cui e, și din punctul de vedere istoric, această parte de Țară Românească”.

Iată și o mărturie contemporană, care are în vedere două zone învecinate din istoria apropiată de noi a orașului; relatează tovarășul Victor Bălaia: „În '42, cînd m-am stabilit aici, exista o singură școală primară, cu patru învățători și patru clase. Azi, în școala generală cu 10 clase și la liceu, care ocupă două corpuri mari de clădire, învață peste 2.000 de copii. Profesori și învățători? Peste 70. Pe vremuri, în tot orașul se afla un singur medic care-i îngrijea și pe bolnavii din Jijila. Acum avem o policlinică și un spital — noi, spațioase, moderne. Peste 25 de medici. Numai în toamna aceasta ne-au fost repartizați cinci. Apa era adusă cu sacalele trase de măgăriși. Ne învățasem cu tabloul, de un pitoresc oriental, al sacagiului care oprea pe la răspîntii. Azi...”

Secretarul consiliului, tovarășul Constantin Gherghisan, dobrogean de obîrșie, din Pecineaga de Tulcea, adaugă alte cifre care, puse față-n față, schițează prăpastia dintre două epoci, vecine totuși în timp: în '40, Măcinul avea cam 4.000 de locuitori. În '73 populația sa depășește 10.500. De la zero metri de rețea de canalizare și de conducte de apă potabilă, adică de la găleata de lături și de la saca, s-a ajuns la 4 km și, respectiv, 11, cu tendință de extindere pentru ambele categorii de dotare. Prezența unui bloc, a unui singur, ar fi fost la fel de insolită, atunci, ca și imaginea unui cîmp de lălele în Sahara. Cele 11 blocuri de azi, cărora li se va adăuga în curînd un nou microraión, anihilează violent imaginea Măcinului de atunci, cu cocioabe agățate de buza ripelor povirnite, într-un tîrg turtit ca o cealaltă. Apropo de sacale și de patrupezii blînzi care le tractau, apropo de cele trei birje cu mîrtoage costelive, de căruțe și de unicul automobil de-a-cum 30 de ani, botezat invers proporțional cu caii lui-putere, „Simplon”: la ora actuală, măcinienii numără printre ei aproape o sută de proprietari de autoturisme. Apoi: complexul de industrie locală, cu secții de covoare, construcții, tîmplărie, atelier mecanic, marochinărie, bobinaj, eloxaj, mase plastice. În perspectivă: încă patru complexe, un atelier mixt mecanic, metalurgie. Pentru producția de soia, I.A.S. Măcin a primit medalia de aur pe țară. Tot de nivel național este și producția întreprinderii piscicole. Remarcabil, pentru rezultatele sale, și centrul de experimentare a tutunului. Cit privește granitul de Măcin, acesta e bine cunoscut în Austria, Germania Federală, R.D.G...

★

Cînd vii dinspre Smirdanul Nou, printre crînguri de sălcii pe unde a hălăduit Cosma, de-a lungul Dunării Vechi, privirea îți se izbește întii de culmile de granit tare, răsărit de-a dreptul din cîmpie, într-o sforțare a orogenezei care a lăsat împreună toate formele esențiale de relief. Munții alcătuiesc un arc de cerc vast, în potcoava căruia scilpește alb orașul, răs-firiat ritmic pe coline, țesut dintr-o sinteză de vechi și nou. comentată de minaretul singular al unei geamii și de paralelipedele masive ale clădirilor de dată recentă. O așezare de oameni vrednici, a căror fire a imprumutat ceva din tenacitatea culmilor dure de care ploile și vînturile s-au lovit năpraznic, căzîndu-le la poale...

AL. MIHALCEA

PROGRAMUL FAURIRII OMULUI NOU

(Urmare din pag. 1)

ce studiază la învățământul de partid, că s-a îmbunătățit compoziția lectorilor și propagandiștilor, că există un interes sporit pentru dezbaterile și însușirea politicii partidului și statului nostru. De altfel, în ultimul timp, au fost organizate mai multe schimburi de experiență, consfătuiri, simpozioane pe linia intensificării și perfecționării muncii politice de masă, au fost editate publicații, au avut loc întâlniri, sesiuni de comunicări științifice, acțiuni cu un larg răsunet în masă.

Dacă am urmări numai acțiunile organizate în cadrul programului — devenit tradițional în viața culturală a județului — „Pontica '73”, putem înmănuma o mare varietate de manifestări care, fără îndoială, au trezit interes în masa largă de oameni ai muncii. Adunând la un loc tot ceea ce s-a organizat pe linie de partid, în cadrul organizațiilor de masă și obștești, al unităților, fără îndoială, vom avea imaginea unui amplu program, cu o mare concentrare de activități, desfășurate la diferite nivele. Toate acestea reprezintă manifestări în care au fost investite o mare cantitate de energie, un consum însemnat de timp și de mijloace materiale. De aici însă nu se poate trage concluzia că totul merge bine, că ne-am făcut pe deplin datoria și că, în domeniul educației, al formării omului nou, lucrurile sînt puse la punct.

Unii din vorbitori au încercat să măsoare, dacă pot spune așa, eficiența muncii politico-ideologice după numărul sau volumul activităților organizate. De altfel, această tendință se constată și la nivelul unor organizații orașenești și comunale de partid și în cadrul unor comitete de sindicat, U.T.C. și organizații de femei. În concepția noastră, munca de educație, pregătirea politico-ideologică a membrilor de partid, a celorlalți oameni ai muncii, nu este un scop în sine și de aceea aceasta nu se poate aprecia nici după numărul cursurilor de învățămînt, nici după volumul acțiunilor desfășurate. Eu aș lega întreaga activitate de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste de rezultatele concrete pe care le obține fiecare om al muncii, în fabrică, pe ogoare, în instituțiile de cercetări sau, dacă vreți, chiar la catedră, în activitatea de pregătire a noilor generații. Fiecare succes sau fiecare neajuns din activitatea colectivelor de muncă are o strînsă legătură cu activitatea de educație. Unii tovarăși ar putea spune că problematica educației are o arie mai largă de referință și că trebuie raportată la dimensiuni mai generale. Sînt de acord că problema educației, luată în general, are un larg evantai de manifestări, dar cred, în același timp, că, înainte de orice, omul poate fi apreciat după modul cum muncește, după răspunderea cu care luptă pentru aplicarea în practică a politicii partidului și statului nostru. Aș exemplifica, în acest sens, rezultatele înregistrate de unitățile economice în îndeplinirea și depășirea planului pe cele 10 luni parcurse în acest an.

Deși pe județ, în această perioadă, s-a depășit planul producției globale industriale și marfă, sînt totuși unități ca: Combinatul de lămpi și azbociment Medgidia, Fabrica de nutrețuri combinate Poarta Albă, U. M. A. I. A. Năvodari, Întreprinderea textilă „Dobrogeana” și altele care au înregistrat restanțe la diferiți in-

dicatori de plan. Să nu credeți că la baza acestor nerealizări stau nu știu ce condiții obiective. În esență, este vorba de nivelul de înțelegere, de răspunderea cu care își fac datoria unele cadre, unele colective de muncă, de nivelul lor de conștiință.

Aceasta se explică prin aceea că formele noastre de muncă politică nu reușesc îndeajuns să influențeze și, în ultimă instanță, să determine ca fiecare membru de partid, fiecare muncitor la locul său de muncă să-și facă datoria cu simț de răspundere, să-și îndeplinească în mod exemplar sarcinile profesionale ce-i revin.

Materialul prezentat plenarei, mulți participanți la discuții, referindu-se la lipsuri au subliniat slaba organizare sau carențele ce se manifestă în organizarea și desfășurarea lecțiilor și conferințelor, în desfășurarea acțiunilor culturale-artistice, în învățămîntul de stat, în celelalte sectoare din sistemul nostru educațional. Fără îndoială că asemenea stări negative trebuie scoase la iveală, criticați factorii răspunzători și stabilite măsuri care să ducă la îmbunătățirea întregii activități de formare și dezvoltare a conștiinței noi socialiste. Eu cred că nu poate fi vorba de o adevărată activitate de ridicare a nivelului de conștiință în afara problemelor concrete care trebuie să preocupe fiecare colectiv de muncă. Desigur, procesul de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste nu se realizează într-o lună sau într-un trimestru și nici chiar într-un cîcinal; dar avem la îndemînă suficienți indicatori concreți care ne pot arăta, de la o perioadă la alta, cum am muncit în această direcție. De aceea, eu cred că tocmai de la acești indicatori, de la realizarea planului de producție, de la obținerea unor produse de calitate, de la executarea la timp a tuturor sarcinilor profesionale și obștești, trebuie pornit atunci cînd organizăm și desfășurăm acțiuni politico-ideologice.

Subliniind aceste aspecte, nu trebuie înțeles că toate lipsurile sau toate succesele din economie, din întreaga viață socială, s-ar datora exclusiv muncii de educație. Aici intervin și nivelul de dotare tehnică, pregătirea de specialitate și experiența acumulată, ceilalți factori de ordin material, care concură la realizarea sarcinilor de producție.

Dar, aș dori ca atunci cînd organizăm și desfășurăm o susținută muncă politico-ideologică, cînd, de exemplu, au loc dezbateri în învățămîntul de partid, cînd organizăm acțiuni pe linia muncii politice de masă, cînd au loc manifestări culturale-artistice, să ne gîndim în ce măsură acestea vin să contribuie la înțelegerea și aprofundarea politicii partidului și statului nostru, în ce măsură determină colectivele de oameni ai muncii să înțeleagă responsabilitatea ce le revine în realizarea planului de producție, în obținerea unor produse de calitate și la un preț cit mai scăzut. Dacă munca noastră politico-ideologică va ajuta să sporească participarea conștientă a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor la realizarea sarcinilor și angajamentelor în toate unitățile economice din județ, la îndeplinirea celorlalte probleme sociale, atunci, cu adevărat, ne vom putea declara satisfăcuți de rezultatele înregistrate în acest domeniu. Pînă

atunci însă se impune ca studiind situația concretă din fiecare unitate, din fiecare loc de muncă, să fie utilizate toate formele și mijloacele muncii politico-ideologice, toate resursele existente pentru a trezi în fiecare muncitor, țăran cooperativ și intelectual acele resorturi intime care pun în mișcare priceperea și pasiunea, elanul și inițiativa, în scopul îndeplinirii cu cînstă de tuturor sarcinilor profesionale și obștești.

Ridicarea nivelului general de cunoaștere — profesional, politic, cultural — constituie una din cerințele de importanță fundamentală pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Această societate, așa cum sublinia recent tovarășul Nicolae Ceaușescu, o concepem nu numai din punct de vedere economic, dar și în stare să asigure ca omul să fie stăpîn pe tot ceea ce realizează, să participe activ la întreaga activitate politico-socială. Oamenii muncii trebuie să aibă o înaltă conștiință socialistă, să facă totul pentru cauza socialismului și comunismului.

Dintr-o recentă situație rezultă că, în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut, a scăzut simțitor numărul acelor care au intrat, ca să zic așa, în

furilor au fost aduse prejudicii statului de aproape 1 milion și jumătate lei. Cine au fost aceia care au delapidat sau au furat? Nu cumva acei gestionari, barmani, ospătari și vinzători pe care conducerile unităților noastre comerciale i-au investit cu încrederea de a le da pe mină avutul statului? În comerț, de la conducere și pînă la ultima unitate, noi avem un mare număr de membri de partid, educați în spiritul politicii partidului și statului nostru, bine pregătiți profesional, cu experiență în muncă. Atunci de ce nu sînt luate măsuri pe linia organizațiilor de partid, de sindicat și U.T.C. pentru intensificarea muncii de educație, pentru a crea o puternică opinie împotriva oricărui încercări care ar putea să aducă prejudicii bunurilor statului? Eu cred că aici, în comerț, ca de altfel în multe alte sectoare, activitatea politico-ideologică, munca de educație nu sînt suficient orientate spre cele mai importante probleme, către acele fenomene și fapte de care depind lichidarea aspectelor negative și realizarea în bune condițiuni a sarcinilor profesionale.

Cred că, față de situațiile amintite, se impune intensifica-

conflict cu justiția noastră. Acest fapt, desigur, este pozitiv și eu l-aș atribui în primul rînd intensificării activității de educație ce a avut loc îndeosebi după Plenara partidului din noiembrie 1971. Cu toate acestea, numărul celor care încalcă prevederile legale se menține ridicat, apar frecvente cazuri de delapidare, furturi și alte infracțiuni. Tovarășii de la miliție și procuratură încearcă să justifice acest număr încă mare de infracțiuni prin existența unor cetățeni proveniți din alte localități ale țării. Eu mă întreb, însă, unde comit aceștia infracțiuni, în afara colectivelor noastre de muncă, în afara activității desfășurate de organisme noastre de educație, în afara atribuțiilor de prevenire ce revin organelor noastre de justiție? Desigur că toți cei care au comis infracțiuni au trăit în mijlocul nostru, în cele mai multe cazuri ei au făcut parte din diferite colective, au muncit cot la cot cu alți salariați, au participat la diferite manifestări politico-educative și totuși nu au reușit să se integreze în procesul general de muncă cînstită, nu au reușit să manifeste corectitudine în relațiile sociale. De exemplu, în circulația măr-

rea muncii de popularizare și cunoaștere a legilor statului. Să fie organizate un număr mai mare de procese publice, să fie dezbătute pe unități și colective de muncă cazurile de furt, delapidare, de încălcare a principiilor eticii și echității socialiste. Fiecare cetățean să cunoască că legile statului nostru apără munca cînstită, demnitatea umană, libertatea de afirmare a fiecărui om al muncii; în același timp, însă, pedepsește cu asprime, fără excepție, pe toți cei care urmăresc să trăiască necînstit, pe toți cei care încearcă, pe diferite căi, să ducă o viață parazitară, în dauna colectivității. În acest spirit, învățămîntul de partid, propaganda prin conferințe, munca politică de masă, activitatea culturală, în general, vor trebui să militeze cu toată fermitatea pentru combaterea stărilor infracționale, pentru dezvoltarea în fiecare colectivitate a sentimentelor de încredere și respect față de legile statului, de demnitate și corectitudine în muncă și în viața personală. Este cunoscut faptul că întregul nostru popor aprobă și înfăptuiește neabătut politica marxist-leninistă a partidului. Pornind de aici este necesar ca organizațiile de partid să se

ocupe cu mai multă pricepere și răspundere de toate aspectele muncii politico-ideologice și culturale-educative. Am în vedere, în primul rînd, rolul adunării generale ca cea mai importantă formă de educare revoluționară a membrilor de partid. Recomandările C.C. al P.C.R. din acest an prevăd ca 4-6 teme stabilite în cadrul învățămîntului politic să fie dezbătute în adunări generale de partid. Aceasta va duce la îmbunătățirea activității ideologice, la intensificarea educării marxist-leniniste a membrilor de partid, a celorlalți cursanți. Dar, așa după cum cunoașteți, în adunările de partid, se analizează, se iau în discuție cele mai importante probleme cu care se confruntă fiecare unitate și sector de muncă. Membrii de partid trebuie să găsească cel mai potrivit climat pentru criticarea cu asprime a lipsurilor, pentru sesizarea stărilor de fapte așa cum sînt ele. Inițiativele, propunerile, măsurile ce sînt stabilite să reflecte cit mai fidel hotărîrea fermă a organizației de partid de a îndeplini fără șovăială toate sarcinile ce le stau în față. Numai în felul acesta organizațiile de partid se pot socoti cu adevărat forță politică conducătoare, numai astfel adunările de partid pot fi socotite cele mai eficiente forme de educație comunistă. Trebuie, din păcate, să recunoaștem însă că mai avem un număr important de organizații de partid unde nu se acordă toată atenția problemelor de educație, de îndrumare politică a membrilor de partid. Noi am mai discutat aceste probleme și cu altă ocazie, cînd au fost stabilite un șir de măsuri menite să lichideze această situație. Dar oricîte măsuri organizatorice am lua, acestea nu pot înlocui munca de educație, activitatea de sădire în conștiința fiecărui comunist, fiecărui viitor membru de partid, a înaltelor îndatoriri, a responsabilității ce se cere de la fiecare membru al partidului nostru. Partidul, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, sîntem noi toți; așa cum sînt membrii săi, așa este și partidul. De aceea, nu putem permite nici unui membru de partid să manifeste abateri, să încalce statutul, legile statului, sau să manifeste o atitudine de nepăsare în oricare situație s-ar afla. În această direcție, va trebui să intervină cu maximum de operativitate și eficiență întreaga muncă politico-ideologică și cultural-educativă. Să cultivăm în rîndul tuturor membrilor de partid spiritul revoluționar, intransigența față de orice abateri, față de manifestările străine educației comuniste.

Să nu uităm, în același timp, că, în județul Constanța, prin porțile turismului, ale navigației comerciale, pătrund, o dată cu activitatea obișnuită, și influențe, manifestări și chiar materiale străine socialismului, opuse educației comuniste. Propaganda noastră de partid, întreaga muncă politico-ideologică să se considere în plină ofensivă și să combată cu toată hotărîrea asemenea stări de fapte. În port, pe navele noastre comerciale, în rîndul salariaților de pe litoral, să fie organizată o intensă muncă de educație, în strînsă legătură cu specificul muncii, cu problemele concrete ce le ridică aceste sectoare. Iată, tovarăși, cîteva din problemele pe care am ținut să le ridic în fața plenarei. Noi am propus și unele măsuri care urmează să completeze planul întocmit cu prilejul plenarei Comitetului Central al partidului din noiembrie 1971.

ANGHEL DUMBRĂVEANU :

singurătatea amiezii

Privit în panorama generației sale, a poezilor afirmați în deceniul șapte, Anghel Dumbrăveanu își are personalitatea lui distinctă, în sensul că a cultivat o posibilitate lirică pe cont propriu. Dacă, pentru a indica proporțiile estetice în limbaj figurativ, un pictor ar face un „tablou de familie” grupului de poeți tineri prin care poezia românească contemporană ciștigă noi direcții lirice, el l-ar putea așeza pe Anghel Dumbrăveanu într-o laterală unde s-ar vedea curtenitori și trist ținând în mină cu grație un manuscris pe care ar scrie „Omnia vincit amor”.

În mijlocul tendințelor novatoare ce vizau să ciștige pentru poezie, sau să descopere pentru ea, puritatea abstractă a conceptului, grandoarea fluvială a expresionismului convertit la epopee, noile relații ale eului liric cu lumea obiectelor, Anghel Dumbrăveanu a întreținut cu calm aura de medievalitate a poeziei **dei sospiri**, contrabalansind prin prezența sa încordarea căutărilor febrile, iritarea temperamentelor absolut neliniștite. S-ar putea spune că poetul i-a preferat eferescenței retragerea într-o temă galantă dintr-un instinct de conservare ce trădează alarma sensibilității la ideea oricărui gen de experimentare sau de innoire. După destule cărți însă ce utilizau o retorică învechită pusă exclusiv în slujba iubirii, după jocurile pure ale unei exterioare „arte de a iubi”, asistăm în ultima sa carte la un interesant reviriment al concepției lirice. Poetul ajunge să subordoneze sensibilității sale un bagaj de procedee pe care înainte le cultivase în sine. Așa că, în **Singurătatea amiezii** (ed. Facla, 1973) adevăratul Anghel Dumbrăveanu se află dincolo de perfecțiunea formală a discursului poetic curgând cu o monotonică căutată ce desenează la prima vedere o lume interioară ostentivă de rafinament ceremonialurilor baroce. Dincolo de ceea ce este convențional în poezia sa, dincolo de chipul femeii abstracte degropată dintr-o desuetă concepție platonice a dragostei și plantată într-o natură estetizată, se găsește o adâncă melancolie innoabilatoare, jalea modernă a poetului neliniștit nu atât de sinele său, cit de întrebările provocate de contemplația gravă a spectacolului lumii la care este forțat să răspundă, obiectivându-și cochilia egotistă a lamentației. Simbolistica erotică, exaltările blinde, geografia paradisiacă temperează ceea ce este mai puțin o tristețe metafizică și mai mult tristețea pămîntească, frustă, a ființei constrinsă la prea multe pefaceri. Jalea sa are de aceea o demnitate aulică : „Ajuns la vîrsta cînd pot să-nțeleg / Gîsul cenușii, / Sint al acestor toamne / Cu disperări de galben. / Ce-am vrut să v-aduc / Și ce v-am adus ? mă întreb. / Voi pleca, mă voi întoarce iar, / Mai sărac și mai singur, / Sperînd să aflu călăuză / Pricepută la drumul de noapte. / E cineva multumit, e cineva / Generos să-mi deschidă ? / Orașul e gol, părăsite-odăile / Unde-am cîntat. / Ce toamnă lungă s-arată, / Prietene. S-aude o pasăre / Rămasă în urmă. Curînd / Iar na imi va pronunța liniștea” (p. 40).

Poezia lui Anghel Dumbrăveanu din acest volum se construiește în jurul unei obsesii pe care aș numi-o „neliniștea punctului stabil”. Există în **Singurătatea amiezii** o adevărată drumomanie poetică, o imposibilitate de statonnicire, năzuința de transfer în țărurile ireale unde nu mai funcționea-

ză eroziunea timpului, iar iminența risipirii presimțită altminteri cu discreție se topește în ficțiunea ideală : „Am fost pe drumuri ce duceau către mare. / Ea însăși m-a primit întotdeauna. / Întimpinîndu-mă cu păsări albe-nainte, / Punînd cai nevăzuți la carete, / Sculînd adîncile curți / S-aprîndă safirele. / Am ascultat în tăcere timpanele, / Forfota aplelor. / Femei legănătoare ieșiră din valuri / Să-mi spele tîlpile rupte, / Însă eu nu le-am lăsat / Și nici în carele lor n-am suit, / Ci de-a lungul țărului singur plecînd, / Obîșnuit s-ajung fără ceremonii, / Mi-am spus / Că nu eu eram cel așteptat să sosească” (p. 68). Iubirea este un voiaj lipsit de o finalitate, „un drum fără sfîrșit” (p. 65) important în sine și nu prin scop, iubita este ea însăși o călătoare venită dintr-un ținut inaccesibil : „Ea venise-ntr-o zi, din țara de munți. / Mergea încet, cu ezitări de pasăre, uimind / Acele străzi și colorîndu-le-n paloarea fumurie / A ochilor. Mai mult tăcea, / Adulmecînd văzduhul ca un vîturi la malul unei ape. / Se alîna în mers de parc-ar fi voit / Să zboare peste case spre cineștieunde. / Iar cînd decembrie aduse alaiuri lungi de alb, / Umbla ca-n vis printre copaci, primînd / Cu fața către cer nînsorile de adevăr suav...” (p. 74). Viața are atributele mișcării, fiind o formă a ei, o încercare perversă de cantonare într-un spațiu și un timp negat de fapt în fiecare clipă : „Vîntule, aș vrea să-i spun, / Rămii să vi-săm despre drumuri. / Dar nu e nimeni în jur. / Mă aflu în timpul meu, iată fîntîna / Săpată de mine, iată pămîntul arat, / Semînțele rare. / Dar nu e nimeni în jur. / Numai a-cesse semne de noapte / Și, departe, tropotul cailor / Care vin și se duc, / Care se duc și se-ntorc” (p. 51).

Asemănător, respectînd metafora-cheie, poetul definește singurătatea ca pe un „drum pe care nimeni nu vine” (p. 32), poezia drept un memorial de călătorie („În acest caiet am adunat / Puținele mele bucurii / Din patru ani de viață / Sint câteva lucruri rămase / Din călătoriile pe care le fac / În fiecare zi / În jurul casei, printre acești copaci cu frunza rară...” (p. 24); moartea ca pe o imposibilitate de a mai face față covîrșitoarelor cerințe ale plecării : „Dacă nu visăm, vom muri / De alb, dacă visăm / Vom muri de plecări...” (p. 20). Invocația sentimentală se profilează din acest unghi ca un simplu artificiu estetic de augmentare, printr-un prototip, a unei stări existențiale. Drept argument suplimentar pot fi invocate descrierile fastuoase atît de aproape de ținuta austeră a peisajelor meditative, impersonale.

MIRELA ROZNOVEANU

Alexandru George a debutat în critica literară cu iritarea celui care, după ce a ascultat multă vreme o discuție, intervine brusc pentru a pune lucrurile la punct. Atît timp cit a tăcut, el i-a studiat cu atenție pe vorbitori, le-a sesizat exagerările și, totodată, și-a pregătît în taină replici tăioase, decisive. De aceea, cînd, în sfîrșit, a luat cuvîntul, toate privirile s-au îndreptat asupra sa. Faptul că pînă atunci nu se implicase și, prin urmare, nu-și trădase simpatia și antipatia, aptitudinile și limitele îi dădea, în momentul intervenției, o autoritate de arbitru, iar coeziunea discursului său premeditat îl făcea, de asemenea, să pară inexpugnabil.

Vraja s-a spulberat însă repede. După ce regia, inspirată parcă din obsesia lui Maiorescu de a apărea fără preliminarii în fața publicului și de a ține conferințe ireproșabile, a fost înțeleasă ca atare, s-a văzut că noul venit, departe de a fi deținătorul adevărului ultim, face parte dintre cei mai subiectivi și capricioși interlocutori. Totodată, a devenit evident că nonconformismul său e un nonconformism conjunctural, că, spre deosebire de critici ca Nicolae Manolescu care contrariază construind imperturbabil, Alexandru George obține același efect comentînd malițios ceea ce construiesc alții. Nu întîmplător, subiectele sale sint alese din actualitatea literară imediată, oscilînd între Urmuz, despre care se vorbește prea mult, și Argezi, despre care se vorbește prea puțin.

Acest mod deschis de a polemiza, complet diferit de polemica implicită pe care o susține orice operă critică valorificatoare, se explică prin absența unei concepții proprii despre literatură. Inteligent și caustic, cititor avizat a sute și sute de cărți, Alexandru George descoperă repede punctele slabe sau controversabile ale unor interpretări și le atacă din interior, cu abilitatea parodistului care știe tot despre stilul pe care încearcă să-l compromită. În schimb, el configurează foarte rar, ca termen de opoziție, o viziune personală asupra operelor în discuție. Cea mai bună dovadă este că eseurile sale au mai întîi de toate în vedere „situația literară” a scriitorului comentat, adică ansamblul referințelor critice. E adevărat, se subliniază mereu că mobilul principal nu este judecarea opiniilor altora, că ele vor fi consemnate doar în măsura în care interesează demonstrația propriu-zisă, dar tocmai această disculpare repetată devine suspectă. Și devine suspectă cu atît mai mult cu cît inițiativele combative, de înlăturare a unor „prejudecăți” se înmulțesc, iar formularea afirmativă a noii versiuni, mereu promise, întîrzie. În fine, după ce eseistul a creat destulă „atmosferă” și după ce, cu gesturi solemne, trage cortina, spectacolul anunțat cu surle și trîmbițe dezamăgește. În locul reconsiderărilor radicale pe care le aștepta cititorul sint oferite completări, retușuri ale unor opinii consacrate, observații avînd adesea drept punct de plecare criterii extraestetice. Există chiar cazuri cînd contribuția criticului se consumă pe parcursul severelor dar grațioaselor lui de atitudine, astfel că finalul articolelor cade brusc, lăsînd o senzație de insatisfacție. Așa se întîmplă, de exemplu, cu un portret al lui Tudor Vianu (**Nobil profil**) publicat în volumul **Semne și repere** (1971). Chiar de la primele rînduri este previzibilă intenția autorului de a propune o nouă imagine a celui multă vreme etichetat cu superficialitate drept spirit universitar. Cine a resimțit insuficiența unor asemenea „elucidări” se lasă imediat absorbit de lectura articolului, sperînd că îi va fi înfățișată adevărata personalitate a marului om de cultură. Dar ceea ce urmează nu este în măsura să constituie o definiție esențială, opozabilă prejudecății cu-

SCRITORI CONTEMPORANI

rente. Se afirmă, astfel, că Vianu, departe de a se limita la enunțarea unor principii impersonale, a coborît în arena vieții literare românești „salutînd” romanul Ion al lui Rebreanu, scriînd „entuziasmat și comprehensiv” despre cele dintîi poezii ale lui Blaga, consacrînd o monografie lui Ion Barbu ș.a.m.d. Aceste fapte sint însă consemnate de istoria literaturii și nu mai reprezintă, pentru nici un cunoscător, o surpriză. În orice caz, nu din cauza ignorării lor s-a ajuns la concluzia că Vianu ar fi în primul rînd estetician și abia în al doilea rînd critic. Continuîndu-și pledoaria, Alexandru George exagerează negativismul lui Maiorescu, Lovinescu și Călinescu (da, Maiorescu, Lovinescu și Călinescu !) pentru a scoate în evidență, prin comparație, spiritul creator al lui Vianu. Este evident că asemenea răsurnări de perspectivă, realizate cu ajutorul unor argumente precare desfășurate rapid, țin mai mult de prestidigitatie decît de critică. De aceea, după alte câteva similare repuneri în drepturi, apropiîndu-se de încheierea articolului, cititorul nu poate privi decît sceptic bilanțul pe care Alexandru George și-l face propriu-lui său demers : „Am schițat în paginile de mai sus câteva sugestii fundamentale pentru o înțelegere mai bună a lui Tudor Vianu și îndeosebi am încercat să-l facem pe cititor să-și dea seama că personalitatea acestuia se definește alt-

ALEXANDRU GEORGE SAU UN MOD DE A PARODIA

fel decît a multor contemporani ai săi de care trebuie cu hotărîre despărțit”. Schițarea celor câteva „sugestii fundamentale” pare abia să urmeze după defrișarea, fie și brutală, a terenului.

Ca un avocat de elită, care alege cazuri grele pentru a-și proba măiestria, Alexandru George se oprește mai ales asupra unor opere clasate, devenite repere în conștiința publică. Aptitudinea sa parodică se manifestă din plin în asemenea situații, deoarece ele impun redeschiderea unor dosare, reevaluarea unor depoziii și sentințe. În modul acesta, criticul are ocazia să-și însușească, pentru a șarja, opiniile altora, dovedind de fiecare dată o expertă stăpînire a mijloacelor și, deopotrivă, o regretabilă lipsă de sens a efortului. Niciodată erorile sale nu provin din neînțelegere, din necunoaștere sau din neînțelegere. Lui îi lipsește în schimb adevărata dorință de a face dreptate, astfel că demonstrațiile sale, deși remarcabile prin acuitate și finețe, produc, uimitor, injustiții grosolane. Este notorie, în acest sens, acțiunea sa distructivă îndreptată împotriva romanelor călinesciene. **G. Călinescu — romancier** (studiu publicat în volumul citat) are la origine o familiarizare perfectă cu opera romanească a autorului **Istoriei literaturii române**, dar, cu toate acestea, ajunge la concluzii care ar putea aparține și unui detractor ignorant. Totul se bazează pe texte, dar totul trădează textele. Este ca și cum o imagine ar reprezenta cu fidelitate un peisaj, în toate amănuntele, dar această imagine nu ar fi decît negativul viitoare fotografii. În modul acesta, caracterul elementar al poveștii

de dragoste din **Cartea nunții** devine simplitate de „șlagăr”, clarviziunea tipologică din **Enigma Otiliei** se transformă într-o „schemă mentală prea de tot meschină”, construcția complicată și armonioasă, ca a unui mecanism de orologiu, a **Bietului Ioanide** arată ca „firele încalcite” ale unei „înghetări fără început și fără sfîrșit”, iar patetismul și exuberanța din **Scriinul negru** se înfățișează ca „o nouă revărsare de lavă și zgură”, al cărei „arbitrar” „sicile” și cu ale cărei momente Alexandru George „nu-și va pierde vreme”. Este vizibil chiar și în aceste câteva exemple faptul că autorul are în vedere aspectele cele mai semnificative, că se orientează cu ușurință în alegerea probelor, dar că, în același timp, interpretează totul pe dos, ca un ucenic vrăjitor. Orice se poate demonstra — pare să spună el, zîmbînd malefic și frecîndu-și cu satisfacție miinile. Orice se poate demonstra, dar și orice demonstrație poate fi verificată. Iată o cale : luînd în discuție ipoteza „orală” conform căreia **Bietul Ioanide** ar fi un roman cu cheie, Alexandru George își exprimă cu ipocrie speranța că versiunea nu este adevărată, pentru că altfel ar însemna să se admită că G. Călinescu s-a coborît la „procedee triste” care țin de „literatura de scandal” și că a avut o „inferioară concepție despre artă”. Prin urmare, autorul studiului repudiază corespondența strictă dintre realitate și literatură. Tot el, însă, în analiza romanelor **Bietul Ioanide** și **Scriinul negru**, folosește această corespondență ca un criteriu valoric absolut. Majoritatea obiectivelor formulate la adresa celor două romane au în vedere tocmai neverosimilitatea personajelor și situațiilor în raport cu realitatea istorică. Aristocrații nu erau aristocrați și nu aveau asemenea maniere, țărani nu vorbeau așa, catedralele se construiau cu totul altfel — spune mereu criticul ca și cum **Bietul Ioanide** și **Scriinul negru** ar păcătu prin faptul că nu sint reușite ca... romane cu cheie ! La alți autori (Matei Caragiale, de pildă), Alexandru George înțelege că există o coerență internă a operei, că literatura poate exprima mentalitatea unei epoci fără a cartografia cu exactitate epoca însăși. În fond, romanele lui Călinescu nici nu au veleități documentare. Ele traduc o viziune particulară asupra lumii și substratul lor adevărat este liric.

Pe de altă parte, Alexandru George, justificator zelos al „imoralității” altor biografii sau opere literare (aceleși Matei Caragiale, T. Argezi), devine extrem de intransigent față de „frivolitatea” lui Ioanide. Cu asemenea criterii, folosite tendențios, se poate ajunge, desigur, la orice rezultat. (În încheiere, se concede că G. Călinescu are mari merite, dar în „altă direcție”, adică în critică; este amuzant să ne amintim că despre această critică M. Nițescu afirmă, la rîndul său, că dovedește o flagrantă lipsă de vocație și că marile merite ale lui Călinescu trebuie căutate în altă parte, și anume, în proză !). Cînd întîmplarea face ca „situația literară” a unui scriitor să nu reprezinte valoarea lui reală, inițiativele reformatoare ale lui Alexandru George sint binevenite. Monografia sa consacrată lui Argezi — **Marele Alpha**, 1970 — are acest noroc de a se opune unei mode în care nu figurează Argezi, adică unei situații într-adevăr false. Nici în acest caz, criticul nu edifică, nu definește memorabil, prevalîndu-se, ca și în analiza poeziei lui Ion Barbu, de neomogenitatea operei, de renașterile succesive ale scriitorului. Cu toate acestea, el are meritul de a dinamita stratificările de poncife, activînd și întîrînd în stare de eferescență substanța literară. Caracterizările se fac mai mult prin negații (o excepție meritorie o

ALEX. ȘTEFĂNESCU

(Continuare în pag. 6)

SADOVEANU ȘI DOBROGEA

Despre expedițiile lui Sadoveanu în ținuturile dintre Dunăre și mare, începute cu mult înaintea primului război, nu avem prea multe date, în afara celor pe care autorul însuși le-a consemnat. Cea dintâi „aventură” are drept orizont delta și ea se petrece către miezul verii lui 1906, când Sadoveanu avea douăzeci și șase de ani. Emoționanta consemnare a primelor peripecii o datorăm Profirei Sadoveanu care își însoțește evocarea cu o remarcă ce se cuvine reținută: „Descrierea bogatului ținut dobrogean, cu care făcea cunoștință întâia oară, populația atât de pestriță și săracă, așezările rămase primitive, ciudățeniile și pitorescul lui — toate avea să le însemne în carnețel cu scrisu-i mărunț, ca să le folosească și să le înmănușeze mai târziu sub titlul **Privești dobrogene**, — după ce se va fi întors de două sau de trei ori în Delta, căci nici într-o parte a țării n-a făcut Sadoveanu vizite mai numeroase (s.n.) (Note, Opere, VI, p. 646). Așa cum reiese și din retrospectivile scriitoare, Sadoveanu își va face o „deprindere” din a veni „an de an” pe meleagurile acestei „unice regiuni”, unde „se simțea ca la el acasă”. Cînd și cînd faptul este observat și de băștinași. **Curierul Sulinei**, o foaie cu orgoliu de „port-franc”, ce se indeletnicea, mai ales cu înregistrarea numelor exotice de vapoare sosite la gurile Dunării, semnalează, prin 1927, prezența măgulitoare a lui Sadoveanu la Sulina. O efemeridă constănțeană din aceeași vreme anunță festiv o conferință ținută de marele povestitor pe țărmul pontic. Dar era în firea portului, celebru pe atunci în bragă și caice, această indiferență pentru faptul cultural care se leagă deseori de trecerea (și așezarea) unor nume de seamă prin Dobrogea: Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, Ion Minulescu, Ion Marin Sadoveanu și alții. Tot așa de adevărat este că marele scriitor n-a căutat niciodată forfota și publicitatea și că drumurile sale dobrogene ocoleau pe cit cu puțință orașul și cazinourile pentru a se aprofunda în miriște, în stufărișuri și în vestigiile de calcar.

După 1936, cînd se va muta definitiv în București, Sadoveanu va găsi un prielnic prilej de meditație chiar în „inima incomparabilului ținut dobrogean”, pe lespezile „adormitei cetăți Histria”, alături de arheologul Scarlat Lambrino care conducea săpăturile. La farmecul incursiunilor cinegetice și al priveștiștilor cu limpezimi orientale dimprejurul lacului Sinoe se adaugă acum ecoul amforelor și al inscripțiilor scoase la lumină din străfundul istoriei, într-o imagine în care visarea se însoțește cu intemperia, vraja cu pîrjolul timpului. În finalul unui eseu, prozatorul o transcrie în distih: „Lacul Sinoe suna / Din cioburile de amfore ale trecutului...” (Histria). Și totuși, reacția sufletească a scriitorului față de ținutul răsăritean înconjurat de ape, a fost în dese împrejurări contrastantă, pe cit de contrastante erau aspectele care alcătuiau această enigmatică structură istorică și geografică. „E curios — observă Profira Sadoveanu — de ce n-a plănuit niciodată să-și facă sălaș în vechiul pămînt al Dobrogei, atât de drag și bine cunoscut lui”. (Note, Opere, XVI, p. 628). A iubit cu precădere nordul Dobrogei, cu crestele pleșuve ale Hercinicilor și coturile Dunării, dar asculta cu nostalgie legende de peste Cara-Su. A vegheat zile în șir pe ruinele Histriei și aproape că nici nu a pomenit de Constanța. **Marea** însăși (pe care autorul o transcrie de fiecare dată în formă articulată și cu majusculă), e o noțiune în bună parte abstractă, indefinibilă și inaccesibilă, ca o zeitate nu de tot priincioasă. A simțit întotdeauna fascinația deltei și a plaurului, a căutat aburul și fantasma dintre răchite, dar a jubilat ca un veritabil „continental” la reîn-

tilnirea cu dealul și pădurea. Ivirea culmilor Niculițel, de pildă, după lunga pribegie prin horbotele apoase ale deltei, stîrnește în inima povestitorului un adevărat imn de biruință: „Parcă intrăm într-o țară nouă. Culorile s-au schimbat; cenușiul și toată gama de culori triste ale cîmpiei din preajma Tulcei au pierit. Un farmec pare că ne impresionează. Pădurea cu umbra-i dulce ne întovărășește multă vreme. Și pădurea nu-i ca ținuturile noastre, curată, într-un singur soi de lemn...” (Privești dobrogene, Opere, VI, ed. cit., pp. 148—149). A rivnit cu marea sensibilitate a artistului atingerea de tot ce e prezent și semnificativ în această parte de țară, dar a cercetat mai ales „taina în care stă incuiat trecutul”. Nu-i vorba aici de o duplicitate afectivă oarecare — Sadoveanu a iubit cu pasiune și definitiv tot ceea ce aparținea poporului său — ci de acea sesizare pătrunzătoare a contrastelor din care se alcătuia chipul Dobrogei. Tîrziu prin excelență compozitor, spațiul dintre Dunăre și mare era un cosmos plin de surpriză și varietate. Pe nesimțite treceai, de la desimile luxuriante și belșugul vegetal al deltei, în stepele incinse de calcar, în care năzărea „apa morților”, de la cîmpiile mănoase în care lumina floarea de mac, la greabănul ros al munților Măcin, de la nisipăriile sarmate, la pajistile cu dropii. Mai diverse decît zburătoarele erau graiurile și semnițele, mai capricioase decît vremea erau firea și obiceiurile lor. Mirajul și voluptatea urcau deopotrivă din prezentul primitiv ca și din urma istoriei ilustre. Așa se face că numeroasele definiții pe care Sadoveanu le-a dat Dobrogei, surprind de fiecare dată alt aspect al locului și toate laolaltă configurează imaginea unui ținut frământat, misterios și eterogen: „Dobrogea s-ar putea numi țara prefacerilor”, conchide undeva Sadoveanu suficient de vag pentru a îngădui oscilația impresiei între adorație și jellire. O dată el slăvește „grăsiimea și dulceața acestui pămînt dobrogean”, altădată se simte ca pe un „bărăgan cu inima cernită și misterioasă”; într-un final apoteotic, prozatorul exclamă: „Dobroge, tu ești însăși **vechimea**”, altundeva cugetă mustrător: „Asemenea loc de trecere din pustie către raiul împărăției, caravan-serai pentru pribegi, iarmaroc de robi, tarabă de mărfuri furate, nu putea să aibă decît înfățișarea neliniștii și tristeții. Nimeni nu

știe ce-i aduce ziua de mini; ziua de mini e de multe ori ziua morții. Sărmana țărăină a miilor de mii de dușmani, împăcați și înfrățiți întru același destin, asupra ei bat vînturi fierbinți în vremea verii și crivățuri sălbatice iarna; zarea răsăritului e de obicei încețoșată; în celelalte părți ale văzduhului a deseori vălăucește pe o zidire ce ar da ocol singurătăților”. (Dobroge, tu ești țara vechimii, în **Ostrovul lupilor**, Opere, ed. cit. p. 9). Acestea sînt cele două ipostaze fundamentale ale Dobrogei înfățișate de Sadoveanu: o **Dobroge elementară, vitregă și sumară, dar armonioasă și tainică în elementaritatea ei și o Dobroge solară, prielnică și receptivă la propria sa recuperare istorică**. Cu excepția citorva „pinze” (**Histria**, 24 iunie, **Delta**, **Miraj** etc.) risipite prin alte cicluri ori volume (**Pildele lui cuconu Vichentie** — 1922, **Țara de dincolo de negură** — 1926, **Vechime** — 1940, **Fantazii răsăritene** — 1946), periplul dobrogean se alcătuiește organic din **Privești dobrogene** (Minerva, 1914) și **Ostrovul lupilor** (Cartea Românească, 1941), scrieri înrudite ca structură și ton, în ciuda distanței în timp la care au fost scrise. Operă de descoperire, **Privești dobrogene** poartă mai evident aerul literaturii de „carnet”, de rotație informată și de document. Modalitatea de comunicare este cea a secvenței autonome și a explicației fragmentare. Reluare matură a cadrului și a subiectului, **Ostrovul lupilor** se întemeiază pe un mozaic evoluat de procedee sadoveniene, în care efortul de compoziție este vădit. Primul ciclu păstrează în deaproape corespondențe de tehnică cu procedeele. **Oameni și locuri** (1908), **Ostrovul lupilor** se află la hotarul dintre **Hanul Ancuței** (1928), fără a avea cadența narativă a sfatului moldav, și **Divanul persian** (1940), fără libertatea de fantezie și barocul bizantin al cugetării din această scriere. Nevoia de autenticitate și de cuprindere e cea care primează în experiența dobrogeană. Încîntînd prin aceeași „artă pentru cerul liber, cea mai apropiată temperamentului sadovenian”, cum observă cu rafinament Const. Ciopraga într-o monografie consacrată scriitorului (1966), explorarea spațiului geografic și spiritual al Dobrogei ține însă de resorturi mult mai complexe: „Dobrogea e ca o țară necunoscută și depăr-

AL. PROTOPOESCU

(Continuare în pag. 6)

● Fig. 5

Din aceeași promoție cu Nichita Stănescu și Ion Gheorghe, ceva mai tîrziu totuși, dar cu un debut înregistrat foarte devreme, Gheorghe Tomozei demonstrează, ca și confrății nu-miți, o sete de productivitate tipografică puțin obișnuită. Zeul lor tutelar e, dacă nu însuși Gutenberg, în orice caz Coresi. În cincisprezece ani, Tomozei a publicat nu mai puțin de cincisprezece volume de versuri — acestea pentru adulți, căci prin alte cinci volume el se adresează copiilor. Din volumele acestea, două sînt selecții — **Altair**, tipărită în 1967, și cartea despre care vorbim, **Mașinării romantice**, apărută recent. „Ediție de autor” — o numește poetul —, ea conține nu mai puțin de 430 de pagini, de unde se poate vedea că, deși volumul reprezintă cam o treime din tot ce-a tipărit pînă acum autorul nostru, treimea sau chiar pătirmaea aceasta e considerabilă. În ce mă privește, am o părere deosebită de a sa și a editurii cu privire la oportunitatea acestei „ediții de autor”. La cei 37 de ani ai săi și în plină desfășurare explozivă, Gheorghe Tomozei are în perspectivă prea multe „ediții de autor”. Cred că niște selecții mai riguroase, din ce în ce mai riguroase, îndeplinesc mai bine rolul de bilanțuri de etapă la care orice scriitor și mai ales poezii au, din timp în timp, tot dreptul. Circumspecția și spiritul de exigență erau cu atît mai necesare în cazul de față, cu cît chiar selecția anterioară, **Altair**, mult prea consistentă ca

GHEORGHE TOMOZEI: mașinării romantice

număr de pagini, convingea încă destul de puțin, în urmă cu șase ani, cu privire la profilul original al poetului. De atunci încoace lucrurile s-au schimbat mult în bine, poetul și-a clarificat din nebuloasa căutătorilor de toate ordinele un chip al său, o identitate, aflată azi în situația de a-și înmulți reperele pentru acel mult rîvnit „portret al artistului”. Nu fără a ne oferi între timp și dovezi îngrijorătoare de descumpănire, cum a făcut nu de mult cu volumul **Atlantis** (prefață: Nichita Stănescu), apărut în 1971, cea mai jenantă carte a sa, în care, cu deplină seninătate, Gheorghe Tomozei demonstrează că se poate întoarce la deprinderile de odinioară ale confecției, cărora le sînt tributare — cu destul de puține excepții — primele sale volume. Schimbarea în bine despre care vorbeam se produce relativ tîrziu, mai sensibil în ultimele două volume, **Misterul clepsidrei**, din același mult încercat an 1971, și **Tanit**, apărut în 1972.

A devenit aproape o obișnuință la poezii de azi de a ne oferi nu numai fructul împlinit al ostentatelor lor, ci și mostre (uneori în pahere și coșulețe umplute cu vîrf) din fazele abia incipiente sau intermediare ale procesului de maturizare. Mai direct spus: de a ne oferi fructe necoapte. La Gheorghe Tomozei, gestul acesta, mult prea des și nejustificat repetat, era și semnul unei creșteri și cristalizări anevoioase, corespunzînd și unei conformații aparte a talentului, dintre cele mai dificile, căci pe cită vreme Nichita Stănescu și Ion Gheorghe ajung să se definească relativ repede și să dea producții decisive încă din primii ani de rod, autorul **Mașinării romantice** încă mai bătea pînă nu de mult la ușa maeștrilor săi întru poezie. Mai precis, el e o structură care, pentru a se cunoaște și afirma, simte nevoia să se confrunte, aceasta însemnînd, în primii ani mai cu seamă, vrînd nevrînd, imitare și preluare. Lucrurile se complică (dar complicația se și explică mai apoi) prin aceea că, prin excelență extravertit și neproblematic, lipsit de nevoia confesiunii, amputat prin aceasta de o prerogativă a lirismului, To-

mozei — autentică înzestrare și sensibilitate, totuși — nu prea avea ce „sensibiliza”, în lipsa unui imbold lăuntric și a ideei, care dă aripi poeziei, el se vedea silit să-și inventeze pretextele. Cazul cel mai semnificativ e al celor „patruzeci și șase poezii de dragoste” (volum apărut în 1967 și din care actuala ediție reține 12 piese), poezii care nu sînt „de dragoste”, în care măr ales autorul fuge tot timpul de sine însuși, căutînd ieșirea ba în efecte de stil, ba în indifferente draperii exterioare. Bineînțeles, pentru poezii iertare nu există, căci în absența sentimentului sau măcar a dramei absenței lui (din care se hrănește în bună măsură elegia argheziană), ar mai fi putut fi analizată chiar postura — atît de frecventă în literatura contemporană — a unei anumite absențe, dar se vede că poetul avea la acea dată încă slab dezvoltată pasiunea analitică, și chiar știința pătrunderii în precaritatea afectelor, așadar știința mobilității aceluia gol, care pentru lirism poate deveni un plin foarte semnificativ.

Dar dacă nu e un liric din categoria celor care citesc în ei înșiși și nici a celor care înalță o nouă mitologie, Gheorghe Tomozei a dovedit că poate fi în momentele sale bune un excelent temperament liric, pe linia unei poezii care încearcă savorile limbii, palpează duhul locului, se ipostatizează în veritabil spiriduș bucuros de joacă și iscoditor foarte, impune ca material de poezie propriei-i postură, pro-

pria-i biografie, neastîmpărul firii sale de artist, ilustrînd astfel, în felul său, o zonă morală și estetică ce nu și-a epuizat cu antecesorii lui virtualitățile. Într-adevăr, prin întreg felul său de a fi, Tomozei e un muntean, un meridional cu nostalgia Bizanțului și a lui Anacreon, și dacă în **Apocalipticul iarmaroc**, un fel de **Epigonii** de interpretare proprie, el face cuvenita reverență și unor ilustre figuri ardelenes și moldovene, mediul său predilect rămîne cel al creației marilor munteni, de la Anton Pann și Văcărești încoace. De altfel, Ion Pillat (la începuturi), Ion Barbu și tot mai mult Arghezi sînt chiar stimulatorii nu puținelor expediții ale poetului nostru, iar dintre contemporanii săi, Nichita Stănescu, de asemenea pomenit, într-un context care amintește însă, ca de altfel întregul poem, de tonul **Florilor de mușcicăi**: „Avem safire, saciz, Caragiale / Și alte giuvaericeale: // Un Pillat cu minerul sculptat // și un Nichita cu trei capace. / Face trei cai arăbești? / — Face”. Nu la fel de loial e poetul cu alți doi poezii de sorginte și structură muntenească, mai mult chiar: bucureșteană, al căror nume omite să-l amintească în elogiul său: Miron-Radu Paraschivescu și Geo Dumitrescu. Cu ultimul are chiar mai multe puncte comune decît bănuiește, și în primul rînd plăcerea pe care și-o dă „libertatea de a trage cu pușca” în teme de toată natura, istorice, mitologice și chiar literare, apoi o anumită camaraderie afectuos-glu-meată în modul de a aborda gravitatea, tragicul, o solidarizare paiaferească cu cel în suferință, ca în acest poem, **Condamnatul și umbrela**, unul din multele bune ale scrisului mai recent din cariera lui Gheorghe Tomozei: „El știa. Înainte de clinică / a pus în cartea la care tocmai / citea, un semn. Și-a agățat de braț / o umbră (nu plouă) / și a traversat strada. Ca și cum / ar fi de neînchipuit să mergi în moarte / fără umbră, ca și cum / drumul pe care-l parcurgea era de o / blîndă banalitate, / cu vehicule de nichel / și stewardese cu pulpe / confortabile. El așeza / înaintea morții / arhaica spaimă de ploaie...”.

CORNEL REGMAN

MAREA — PRETEXT LITERAR

Marele Mallarmé (un poet secret și astăzi, în multe privințe) credea că apropierea mării „distruge meschinăria”. Ideea ne poate convinge artistic și este, în orice caz, originală și fertilă. Limbajul mării este fără îndoielă unul gigantesc, primar și stihial, ea nereprezentând un vid absolut, ci o devenire absolută.

Un Georges Barral, autor cindva răsfățat și ultracitat, credea că există atâtea definiții ale mării „cite profesii există”, ceea ce nu e rău spus și aproape plauzibil și poate, cumva, de aici trebuie plecat și în artă.

Văzută de Eminescu (pe urmele indienilor și ale romanticilor germani) ca o plămuită a unei categorii abisale și eterne, de Macedonski ca un mediu propice adevărilor și primitivismelor exotice, de Conrad și mai înainte de el, de Melville, ca un loc al voinței de putere, de Minulescu și Tonegaru ca un pretext al imaginilor cosmopolite și grațioase, de Valery ca un burghez (în aparență) acoperiș pe care „se plimbă porumbeii”, marea rămâne o uriașă arenă a naturii, a pasiunilor umane, a reușitelor și eșecurilor, a camaraderiei fanatice, a visului programat și a reveriei. Dacă Euripide, Lucrețiu, Horațiu și mai puțin Vergiliu aveau prejudecăți asupra iubirii ne-

fastă față de mare, în schimb, modernii, cel puțin în ultimii 500—600 de ani (asta excluzând literatura arabă), o glorifică, o descriu cu frenezie, erotic aproape, epic.

J. Michelet vedea marea ca „locul unde amorul vag, elementar, impersonal își dă liber curs pornirilor sale fecunditoare”, iar tumultuosul Victor Hugo ca: „Recipientul universal, rezervorul fecundității, cazanul transformărilor”.

Poezie și știință totodată a fizicii universale, marea fascinează, dă sentimentul plenitudinii și al micimii, marchează, domină.

În stare să convertească la frumos, apropierea mării impune, intrigă, incită, revelează. Stînd pe malul ei, un Saint-John Perse de pildă scrie, tulburător și unic: „Marea își vinde monștrii la tarabele-i pustii, năpădite de meduze. Vinzare la suprapreț, licitație! Toată ambra cenușie, ca un corp de doctrină...”

În planul ei, specific, aparent, nesfîrșit și modelator, rafinat, provocînd literatură (și mai întîi cazuri de conștiință desigur) marea constituie o amplă replică la neliniștea noastră ferilă, înmugurind, adesea, în precizări, ea se confundă, în foarte multe cazuri, din fericiere, cu propriul nostru vis despre ea.

DAN MUTAȘCU

sadoveanu și dobrogea

(Urmare din pag. 5)

tată, spre care nimenea nu rivnește”, constată autorul **Priveliștilor** schițînd chiar și o „fiziologie” a orașenilor de diferite categorii, dintre care norii tinjesc după luminozitatea și aventura cosmopolită, „alții intră în ținuturile transdunărene ca într-o țară de exil: sint funcționari nefericiți și disperați”. Sub rezerva celei mai plastice demonstrații, replica scriitorului e mustrătoare: „Și cu toate acestea Dobrogea e o țară cu multe frumuseți și curiozități. E o țară bogată, ici plină de bălți de pește, dincolo plină de turme de vite, o țară cu iarnă blindă, cu orizonturi deschise, cu marea aproape. E o țară plină de felurite neamuri, plină de morminte și de rămășițele bejenilor trecutului (...) are locuri deschise și civilizate, cu sate bogate, cu biserici frumoase, are pustiuri goale în care privirea nu întîlnește nici un punct de reazem, are întinderi cu bălți tainice și nestrăbătute ascunzîșuri în Delta...”

Inițiativa artistică se transformă într-o chestiune de conștiință; răspunderea civică și patriotică devine sursă și mobil al frumosului. Redescoperim principiul ultim al artei sado-veniene.

Priveliștile dobrogene și Ostrovul lupilor se compun într-o viziune monografică a Dobrogei, care la rîndul ei se încadrează prozei sadoveniene de extensie orientală din **Esopia**, **Divanul persian** etc. Chiar dacă nu va fi fost în intenția autorului o atare întreprindere, spre aceasta conduc diversitatea enciclopedică a observațiilor, descifrarea migăloasă a simbolurilor și

a caracterelor locale, valorificarea artistă a tot ce e **specific** ținutului.

Ținta principală este deslășirea a ceea ce este străvechi, esențial și etern, de elementul alogen, impropriu, nespecific.

„Pe meleagurile acestea pe care neamurile s-au strecurat unele după altele și nu s-au așezat, nu s-au născut nici legende, nici cîntece, — și nici superstiții s-ar putea spune că nu sint. Omul în luptă cu elementele și-a simplificat viața. Pentru dînsul viața-i viață și moartea-i moarte. Azi coliba lui i-aici, mîni e la malul mării. Mintea lui n-a născocit stafii și strigoi, imaginația lui n-a avut nevoie să creeze fantome. Vije-lia aspră nu l-a cruțat, «adăpostul lui», negurile și tainele bălților au fost lucruri aevea pe care s-a deprins să le înfrunte”.

Spațiu prin excelență al **regresiunii** (propensiune sadoveniană remarcată de G. Călinescu), Dobrogea se întoarce permanent la propria sa origine. Timpul și întîmplările își contractă automat semnificațiile într-un punct primar al începutului de lume.

Acest fior al **genezei** continue sălășluiește în fiecare ființă, gest ori lucru evocat de scriitor. E ceea ce de fapt întretine tensiunea și dramatismul **Priveliștilor dobrogene**, scriere de înverderată factură reportericească, ferită însă de detașarea și obiectivismul rece, proprii genului. Locul pitorescului îl ia detaliul călăuzitor spre sugestia „singurătății”, a „prăpădului”, — a „bejeniei” și a „stihiei”. La acest nivel al reducăției existențiale, distincția dintre individul involunt și natura nestăpînită nu se mai realizează.

ALEXANDRU GEORGE

(Urmare din pag. 4)

constituie definirea „prostiei” argheziene, adică a capacității poetului de a învăța singur totul de la început), revendicările se bazează pe reducerea meritelor altor scriitori (Eminescu, de pildă, despre care se afirmă că este poet numai în poezie, ca și cum lipsa de stil a articolelor de ziar și a scrisorilor către Veronica ar însemna disponibilitate pentru viața practică), dar, oricum, monografia redeschide ireversibil o discuție.

Paralel cu cărțile de critică, Alexandru George a publicat două culegeri de povestiri — **Simple întîmplări cu sensul la urmă**, 1970, și **Clepsidra cu venin**, 1971 — în care sint parafrazate cu rafinament opere literare celebre. Virtuozitatea sa parodistică, transformată aici într-un scop în sine, nu mai produce perturbațiile pe care le producea într-un domeniu prin definiție al estimării valorii. Jocul e acreditat ca joc și de aceea, cu toate complicațiile și inutilitățile sale, are un anumit farmec.

Petre Ghelmez este printre nu mulții poeți din generația sa, ne-„alterați” de modernism, ne-atinși de aripa de vis, dar și de pierzanie, de multe ori, a **noului**. Prin urmare, el nu va plăti tribut avaturilor, aventurilor ce țin de „experiment” în comunicarea prin vers. Robust, reavînd în expresie, discursul lui poetic cucerește prin prospețime și directitate, autorul fiind convins că oficiul său este acela de a transmite sentimente unor interlocutori care trebuie să se regăsească în ele, ca în prelungirea propriilor lor proiecții de reverie.

Poetul se simțea chemat, încă de la debut (**Germinații**, 1967) de realitatea palpabilă a lucrurilor, solidarizîndu-se cu firea lor, înfiorat de emoția omului de lîngă pămînt: Tot ce ating, îndată devine. / Masa rotundă și veche, de brad, / Se prefăce-n pădure, / Cu țipăt de frunze și zbor de albine, / Ca izvoare de jad care cad. (**Urmasul lui Heraclit**).

E o întoarcere la origini, o citire, o descifrare a elementelor primordiale, topite în lumea de obiecte a civilizației, care ne copleșește adesea, alienîndu-ne. Universul lui Petre Ghelmez se proiectează frust, bucolic în bună măsură, asemenea gleei strămoșești pe care o exprimă și care îl exprimă — ca într-o relație de vase comunicante: În țara de unde vin, / Bărbații au nume de frunză / Și chipuri de zei lucrători. / Ei se-nsoară adesea cu flori / Cărora le zic femei, / Redîndu-le frumusețea ascunsă. (**Țară**).

În sonori de o simplitate baladescă, amintind neuitate creații soresciene ale genului. Atmosfera este aici de legendă, coborînd parcă din file de cronici, din Sadoveanu, din folclor, reconstituită, cum zice autorul în același poem, „după obiceiuri străvechi ale locului”. Ghelmez are nostalgia satului, a acestei entități rustice, depozitar el însuși al însemnelor unui neam de plugari ce nu-și uită obirșia: Cînd primesc scrisori de la țară, / Miroșind a colț de iarbă și a jilav pămînt, / Ies noaptea numa-n cămașă pe-afară, / Și-n timp ce gerul ușor mă cuprinde, / Aud cocorii printre stele țipînd, / Și lăstarii / Cum spințecă vîntul spre vară. (**Scrisori de primăvară**).

Obirșie ce-i rămîne întipărită poetului strămutat la oraș cu imaginea mirifică a lumii din care s-a smuls: ...Amintidu-mi drumurile inundate cu lună / Ale satului de unde am venit (...) / Cu greieri, / Cu mirosul de iarbă și griu împreună. (**Și e o liniște**).

Un debut solar, reconfortant, ferit de silnice contorsiuni de expresie și de suflăt. Un cîntec a-rareori imnic, dar tocmai de aceea memorabil, închinat germinației, sevei, cu accente citeodată blagiene, ușor umbrît de neliniști. O melopee a pămîntului și oamenilor din zare: noastră, a Cîmpiei Dunării, înfruntînd vitregii și răzbind spre lumină: De-un ceas, ori de-un veac, / Stau pironit în cîmpul dunărean / Și privesc către cer. / Undeva, fără s-o văd, / O ciocirle își cioplește cîntecul / Năruind milenare, înfringurate tăceri. (**Tatuaj**).

Simplu, firesc, fără nici un fel de stridențe neaoșite. Expri-mînd, tocmai de aceea, convingător, simbolul vitalității noastre nezmogomotoase, sigure. Universul agrest al poetului rămîne dominant și în cartea lui următoare, **Altare de iarbă**, 1969. Cu un sensibil spor imagistic în exprimarea lui, Petre Ghelmez are o evidentă afinitate, în predilecția lui pentru

un poet al pămîntului

lumea rurală, cu poeții americani din Vestul mijlociu, mai ales cu Robert Frost — cel rămas peste tot, în peregrinările lui, **fermier** ca atitudine în fața vieții. Ecouri din whitmanienele „Fire de iarbă”, din cîntecul bolovănos și frust al lui Carl Sandburg, ne întîmpină, de asemenea, în această culegere a autorului nostru. Iată o „Viziune” ușor expresionistă, din **Altare de iarbă**: Grele, trupurile copacilor s-au desfăcut, / Crăpîndu-le pielea sub ploii. Casele / S-au dilatate. S-au umflat rădăcinile-n lut. / Cit vrăbiile grase, pe gard — chiparoasele! / ...roua pe ramuri începe să fiarbă. / Prieteni, mi-e teamă să nu ne strivească / Firele-acelea, înlăcrimate de iarbă.

Viziune, ale cărei repere trimit nu la Ion Gheorghe, ci la Sandburg. Petre Ghelmez își mărturisește nu o dată comuniunea cu pămîntul, lumea satului, din care numai aparent a plecat. Fiindcă el a rămas, mai departe, cu nostalgia aceluia Heimat ce

nu se uită, cu acea răscolitoare „sete în sînge. Un dor de țărî-nă, / Prelung. O trecere albă spre arbori...”. Poetul va insista, prin urmare, în descrierea ordinii vegetale a lumii, pentru a surprinde miraculoasele și tonifiantele germinații ale materiei, („Frigul din măr”), pînă la pierderea identității de sine: „Sint cîntecul frunzelor, m-am rătăcit”. Fără tiranii existențiale, de unde și lumina, seninătatea din poemele sale: „Bobul de mei / Mai aproape-i de zare. Mai aproape / Ne sint întîmplările decît însăși ființa” („Moartea stelelor”). Un cîntăreț al universului de lîngă noi, al cărui miraj ne stăpînește și ne invigorează în același timp. Neliniștile nu-l ocolesc însă nici pe autorul **Altarelor de iarbă** care, în imperiul lumii sale palpabile, cum am spus, caută totuși certitudinii interioare: „Zburăm în această întîmplare / Pe-ai cărei pereți strălucește / O dată luna, o dată soarele” („Zbor”). Poeme ale interogațiilor sint și „Aleargă umbra”, „Omul cu căciula albastră”, „Basm” (din același volum): „Mai rămîne o taină. O nepricepere-albastră. / Domniță, n-o spune. E stîngerea noastră”. Spectacolul oricit de mirific al firii nu rămîne, pentru poet, un edîn, un țarm adăpostit. Se caută o lumină, o altfel de lumină, ontologică, dincolo de cea materială, pentru a putea da lucrurilor contururi în sine. Drama este aceea a biblicului Ionă, definitorie dintotdeauna pentru homo cogitans: Dau la o parte un zid. Dincolo de zid, / Alt zid. Dau la o parte un cer. / Dincolo de cer, alt cer. Ferestre deschid. / Ferestre închid. Rodesc în adînc tăceri din tăceri. (**Voci**).

În ultima sa carte, **Lynxul**, 1972, fără a-și părăsi cu totul vechile repere, care i-au dat un profil inconfundabil, Petre Ghelmez mută accentul, de pe descripția naturistă și meditativă de pînă acum, pe reflecția existențială. De obicei, poemele lui devin, în noua culegere, ca la Blaga, ilustrarea unui gînd acaparator, obsedant, cum ar fi presimțirea stîngerii: Parcă mi-e frig. / Simburii de lumină / ai pietrelor / alunecă mereu în adînc, / licărîrea lor aspră / abia se mai vede, / ca o zare de brumă / pe creasta păunilor. (**Frig**).

Autorul e tulburat de amenințarea destrămării materiei, în care altădată regizase diafane spectacole de lumină, („Omizi-le”, „O călătorie pe rîu”, „Nuntașii”) ori suferă pentru a nu-și putea răspunde întrebărilor în căutarea lui de sine — cel de dincolo de aparențe („Logodnă”). Cam exterior însă, și discursiv. Spunerea rămîne prozaică adesea, cînd Petre Ghelmez își vrea poemele subliniat reflexive. Se pare că Petre Ghelmez, din această carte, se străduie să-și obnubileze imaginea lui mai veche, atît de convingătoare în planul artei: O dată cu seara, / retez un cap care-mi seamănă / mie, / și roind de ierburi, / de spice, / de greieri năuci, / clătîndu-se-n țîpătul crud / al razei de lună. (**Candoare**).

Ciudată, această tentație a poetului de a intra în universuri străine structurii lor intime! Ghelmez rămîne poetul de certă chemare din cartea lui de debut și din cea următoare, robust și elegiac, cotropit de frumusețea luminii și tulburat de presentimentul coborîrii ei în țărî-nă. Repere de echilibru, care îl profilează în poezia noastră de azi el însuși.

Sonetele publicate în ultimul timp în presa literară, se pare că îl vor întoarce din nou cu fața spre sine. De aceea le și așteptăm cu interes, adunate în volum.

HRISTU CÂNDROVEANU

Fig. 3

jurnal de cărți

Reluind o sugestivă expresie pe care André Malraux a consacrat-o într-o celebră carte a sa, cercetătorii sînt ispițiți adeseori să asemuiască patrimoniul universal al valorilor artistice cu un fabulos „muzeu imaginar”. De el vorbește în câteva rînduri și Romul Munteanu în ultima sa carte intitulată „Jurnal de cărți”, volum care — menținîndu-ne în acest plan sugestiv — reprezintă pentru cititorul român un foarte util îndreptar nu numai în ce privește cunoașterea unuia din cele mai noi compartimente ale acestui mirific muzeu, acela al valorilor literare contemporane, dar și al unor recente demersuri creatoare sau interpretative caracteristice pentru anumite orientări, tendințe, școli și curente din literatura și critica străină. Aplicate asupra unor creații și studii critice, unele dintre ele apărute și în versiune românească, articolele și eseurile reunite în acest volum au meritul de a releva semnificația reală a unor asemenea demersuri, pe cit de spectaculoase uneori, pe atît de inegale și contradictorii altele și, implicit, de a da o imagine coerentă asupra unor principale coordonate și ultime mutații din peisajul actual al unor literaturi străine.

În succinte comentarii critice autorul reușește ca din datele unei activități literare să re-liezeze un profil scriitoricesc, să schițeze traectoria unei vieți și a unei opere, fără a se limita în final doar la aceasta. Fiecare carte e privită în măsura în care izbuteste să reprezinte sau nu un autor, iar acesta în raport cu o anumită tipologie sau direcție literară cărora le aparține sau în măsura în care vine în atingere cu o problematică literară de viu interes. Preocuparea auto-

rului de a stabili apartenența unei opere la un anumit gen, metodă sau orientare literară îi prilejuiește inițial reflecții pe marginea unor aspecte sau problematice mai generale, vizînd bunăoară specificul celui gen sau metodă. Concepiind opera literară ca un „instrument complex de emancipare a ființei umane”, permeabil marilor adevăruri ale existenței, Romul Munteanu apreciază nuanțat felurile creații și în funcție de gradul în care probează o înaltă funcționalitate social-politică și etică, arătînd uneori cum în cazul unor scriitori occidentali de real talent o anume dezangajare morală față de lume, vizibilă în tendințe evazioniste, abstracte, se repercutează asupra creației lor, rarefiindu-i substanța. Interesul său față de cărțile pe care le discută nu se convertește așadar în accente encomiastice, de facil entuziasm și nici într-unele îngust minimalizatoare. Fioriturilor stilistice, exceselor calofile care, prin inflație verbală, supralicitează uneori pînă la a deforma obiectul investigației, Romul Munteanu le preferă judecata critică ponderată, lapidară, ce se bazează în prealabil pe o investigație lucidă, riguroasă a subiectului abordat.

Exercițiindu-se asupra unui fenomen literar extrem de viu și dinamic, prin excelență fluctuant, critica practică de Romul Munteanu atunci cînd comentează cele mai recente apariții editoriale nu este una de factură impresionistă, marcată de fluiditatea unei materii literare de curînd ivită. Cercetător avizat al acestui domeniu, autorul îi discută valorile dintr-o perspectivă istorică ce-i permite raportarea la fapte de cultură aparținînd altor epoci de creație. Parcurgînd vo-

lumul, ceea ce se observă dintru început e franchețea, spiritul de discernămint critic cu care autorul abordează aceste demersuri, delimitînd ceea ce este nou și valoros, de elementele caduce, tributare unor mode și experimente sterile sau vîdînd semnele unui impas creator. În același timp, în comentarii nu mai puțin interesante, autorul sesizează tectonica unor consacrate teritorii lirice, epice, dramatice, de o elevată forță artistică și vibrație umană, părți integrante ale unei geografii spirituale de o mare complexitate. Remarcabile în acest sens sînt articolele ca cele despre poezia lui Paul Valéry, Apollinaire, Cavafis, Pierre Emmanuel, despre literatura memorialistică și proza unor scriitori ca Franz Kafka, Albert Camus, Mauriac, Julien Green, Erich Maria Remarque, Dino Buzzati, Marquès, Max Frisch, Guido Piovene etc.

O importantă secțiune a cărții intitulată „De la critică la metacritică” reunește articole consacrate unor aspecte teoretice sau de analiză a unor diverse sisteme și metodologii critice de interpretare a operei literare. Și în acest caz, o serie de studii de sociologie literară, de estetică informațională sau de filozofia culturii, altele exprimînd diverse curente și orientări din critica occidentală actuală sînt folosite ca punct de plecare în discutarea unei problematice de larg interes, menită să contribuie la o înțelegere mai nuanțată și mai profundă a fenomenului literar atît național cît și universal. În finalul cărții, într-un dens articol intitulat „O istorie comparată a literaturii române”, Romul Munteanu formulează prețioase sugestii în direcția unei mai adînci înțelegeri și evaluări — corespunzător stadiului actual al cercetării moderne — a patrimoniului nostru spiritual în raport cu valorile artistice universale.

ADRIAN ANGHELESCU

HENRIETTE
YVONNE
STAHL

Cîntatul inimii.

Wile mi-a făcut singur. mure
Pea multe durabile fagiduritei
Ca să mai pot liniștită steta.

Cîntatul inimii se delinco pe linia indolentii;
Sint oare în taboul de discolor
Mai multe crime ce dur-oce stelo curate?
E oare tatul avintat pe vesticole
Sau în Jacabil pe Orizontala
Sau va răuine în veci cruce nemisat?

Strig în noaptea de groaza
Veneruptului ast casmar
Cuprins în diavol simburile vietii mele

dar încopătinat rabad iara
Să vină oia cînd puterea inimii
va trage tatul în taboul cel Guri
Henriette Yvonne Stahl.

1973 -

orașul

AUORESTITUIRI

De două mii cinci sute de ani învăluit în foșnetul mării, orașul își revendică autoritatea unui punct particular de incidență a spațiului real cu timpul istoric. Orice așezare se găsește într-un acord anume de desfășurare și adîncime, dar orașul și-l dezvoltă pe-al său cu ostentație și metodă, căutînd neconștient noi porți spre exhibarea aproape didactică a propriei sale esențe.

Dacă marea simbolizează deopotrivă eternitate și infinit, timpul uman nu se demonstrează nicăieri mai smuls eternității decît aici, iar succesivele extensiuni ale orașului — i se pot vedea faleza antică, îndepărtată de țarm și, sub apă, digurile mai vechi, abandonate — aceste extensiuni ilustrează mai concludent decît aiurea replierile jignite ale infinitului.

Timpul istoric stă aici la îndemîna oricui îl invocă; nu s-a retras în cărți inaccesibile sau în irevocabile uitări, ci a coborît cîțiva metri sub pămînt așteptînd, în îndepărtarea lui continuă, simultană cu îndepărtarea noastră, o simplă lovitură de sapă ca să îndreptățească ici și colo ființa orașului. O groapă de fundație, un șanț de aducțiune, un puț forat în straturile superficiale ale solului sînt tot atîtea contacte vii și revelatoare cu un timp adormit, iar nu dispărut, prezent de mult în cotele cronologiei lui, dar abia acum perceptibil. Un ciob de ulcior getic e un fragment de timp care își regăsește ulciorul matern în orașul prezentului, deci făcîndu-se apt de a fi dus la gură; străfulgerarea în lumină a Sarpelui fantastic este așteptată de mult ca să fie potrivită în orbita goală a unui sir de năzuințe, atîpate numai, spre frumosul inefabil și lucida contemplație indispensabile prezentului.

Trecutul se clădește astfel, paradoxal, pe prezent, care-i devine temelie, bineînțeles, activă, bineînțeles, conștientă și transformatoare. Grefat pe fundalul timpului etern măr-

turisit de mare, timpul orașului intruchipează o suită de arcade cu creștelele infipte în pămînt și cu temeliiile luminate de soare, de unde așteaptă să fie întors cu spațiul arheologului, să fie reclădit adică după legile viitorului oraș unde vor încăpea, împlinite dialectic, trecutul și prezentul. De altfel, procesul acestei autorestituiți se află în curs, spațiul real al orașului asimilează mereu timp concentrat în volume cu chip de Fortună sau de piatră simplă făuită. Edificiile monumentale antice reînaltate în buza mării se justifică deopotrivă în spațiu și timp astfel încît, plecînd din port, ne despărțim simultan de geți, de miletieni, de Ovidiu sau de genovezi, de Mircea cel Bătrîn și de Anghel Saligny. Numai tactica pămîntului de a-și elibera în rații severe zestrea sa ascunsă ne oprește să-i vedem pe toți aceștia călînd în alături peștrite lespezile orașului. Cîndva, cînd ajutați de șansă și de unele, arheologii converțiți în constructori îi vor restitui acestuia toate vîrstele, ridicîndu-le în picioare pînă la detaliu și ajungînd astfel din urmă prezentul, timpul se va lăsa pipăit și va așterne pe jos umbre finite.

Dar pînă atunci, adică pînă niciodată, fiindcă setea de mine neconștient va furniza neconștient istorie încît nicînd ideea de continuitate nu va putea fi talmăcită printr-o statică înlanțuire de forme, pînă atunci trăitorii locului vor mai călca pe naosuri ascunse, pe ochi închiși de arhontesă tomitană reeditată într-un lung sir de femei căutîndu-și lumina solară una prin cealaltă; pînă atunci, deci, trăitorii locului, aceiași și mereu alții, vor pendula frumos între acțiune și reculegere, forme de spațiu și timp, vor pendula adică între două feluri de a se recunoaște, reluînd individual, pe acest pămînt cald ca o memorie, destinul particular al orașului însuși.

C. NOVAC

Virgiliu Ene scoate în aceeași colecție („sinteze lyceum”) a editurii „Albatros”, prima antologie sistematică asupra modului de reprezentare a genului pamfletar sau satiric în literatura română. E important de remarcat că asemenea lucrări specializate lipsesc în general din cercetarea literară, ceea ce poate însemna că cercetătorului actual nu-i convine munca meticuloasă și disciplinată a unei singure probleme. Pînă în prezent, cu excepția unor antologii discutabile ca tematică (a „mării” sau a „pastelului”) nu putem afirma existența pe-remptorie a unor astfel de preocupări. Or, o cercetare de orientare științifică ar trebui să rezolve în primul rînd de-derate de acest fel: urmărirea exhaustivă a structurilor individualizatoare ce dau specificul literaturii române. Cercetătorul meticolos care este Virgiliu Ene a sesizat că una din coordonatele specifice literaturii noastre o constituie **apetitul pamfletar**. Umoarea viotolată transpare încă din opera cronicarilor care sînt primii pamfletari ai literaturii române. Caricarea, grotescul, alegoria, satirizarea, polemica, ironia acidulată dusă pînă la sarcasm, toate acestea sînt trăsături ce definesc mai ales filonul literar muntelesc. Muntenii sînt mai ales polemisti acerbi, ei fiind și creatorii pamfletului ca specie literară la noi. Spiritul pamfletar se integrează însă unei categorii mai largi, decurgînd în planul artistic din mobilitatea noastră de balcanici, și anume, **heliadismului**. Heliadismul înglobează sinteza tendințelor moderniste din literatura noastră. În absența acestui filon, literatura română ar fi mult săracită. Deci considerăm intuiția ce a stat la baza lucrării lui Virgiliu Ene ca foarte justă. Să vedem acum cîteva amănunte metodologice.

În prefața sa, aproape exhaus-

tivă, autorul antologiei explică dilema în care s-a aflat în ceea ce privește fixarea unui titlu: pamfletul nu se suprapune în totul satirei, după cum **polemica** este altceva decît pamfletul literar; epigramele, strigăturile, alegoriile, fabulele, parodiile etc., au toate o tentă satirică dar nu sînt satire. Se pare că ar fi fost mai indicat un titlu mai puțin absolut, ceva mai deschis și cu carac-

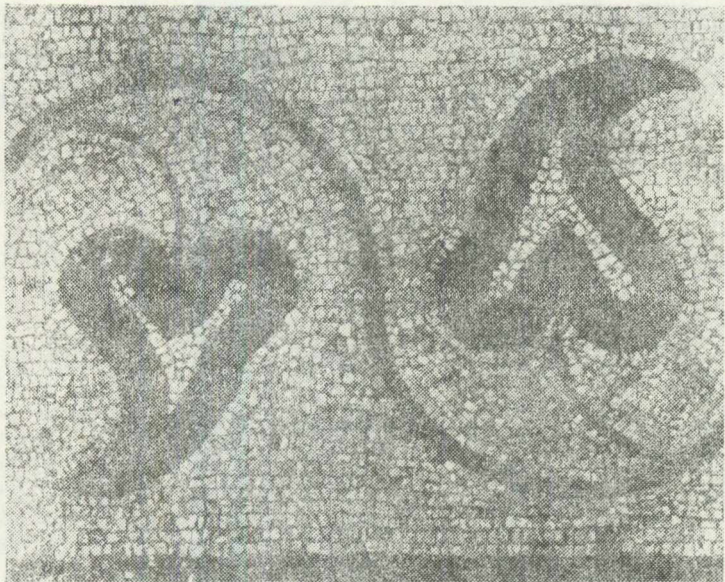
satira
în literatura
română

ter mai generic; în loc de „Satira în literatura română”, care poate oferi confuzia unei suprapunerii stricte cu specia literară a satirei, se putea recurge de exemplu la o perifrază: „Filonul pamfletar al...” sau „Coordonata satirică a...”. Dar chestiunea metodologică a intitulării nu mai contează, din moment ce substanța antologiei ilustrează pregnant ideea de bază a antologiei. În legătură cu criteriile de selectare după care este alcătuită antologia credem că acestea au fost în general cele juste. E bine pe de o parte că Virgiliu Ene a întreprins **re-actualizarea** istoriei literare prin includerea unor autori ca și necunoscuți pentru marea publică, ca Nicolaus Olahus, Mateiu Milu, Ioan Cantacuzino, Naum Rîmniceanu, Nicolae Dimachi, Ioncă Tăutu, Costache Bălăescu, Costache Negri, Constantin Făca, Matei Millo, Costache Caragiale, Dimitrie Ralet, George Sion, D. Dăscălescu, N.T. Orășanu, Alexan-

dru Depărățeanu, George Uljiru, Ioan N. Roman etc., dar ne miră omitearea programatică a **criticilor**. Astfel lipsește în temeiurilor polemicii la noi, Tița Maioreșcu, a cărei „Beție de cuvinte” e o capodoperă a genului, lipsește E. Lovinescu, ale cărui polemici cu Mihail Dragomirescu sînt scăpărătoare, și lipsește Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu. Dacă a funcționat cumva prejudecata conform căreia critica nu ar fi literatură, am avea o explicație plauzibilă dar inacceptabilă, întrucît toți marii noștri critici sînt și mari scriitori. Nedumereste însă existența poetului Ștefan Aug. Doinaș cu un text de critică, „Între onirism și coșmar liric”, care nu este nici polemic, nici satiric, ci mai mult descriptiv. Dacă a fost omis Maioreșcu, de ce apare criticul Ștefan Aug. Doinaș? Cea mai mare omisiune este însă Ion Barbu. Autorul „Jocului secund” a întreținut în epoca dintre cele două războaie cîteva polemici de răsunet cu E. Lovinescu, T. Arghezi, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu și Eugen Jebeleanu care sînt exemplare prin verva demonstrației și arta expresiei. Toate acele texte, unele strînse fragmentar de Dinu Pillat (în „Pagini de proză”), sînt antologice. În orice caz, la o eventuală reeditare a acestei valoroase antologii, lucrurile pot fi reparate cu folos.

În încheiere, trebuie să accentuăm încă o dată asupra utilității extreme a acestei lucrări precum și asupra faptului că munca imensă desfășurată de Virgiliu Ene a fost înscununată de o reală reușită. Ea poate fi imbold pentru inițiativele temerare și ale altor cercetători.

MARIN MINCU

trupurile albe ale pescărușilor lumineau plaja ca niște torțe

George Frasin aștepta momentul imprimării. Se începea tirajul unei importante lucrări. Mai erau câteva detalii de pus la punct. Încercă să cuprindă dintr-o privire imensa sală a mașinilor de tipărit. Zgomotul surd al cilindrilor din oțel îi era familiar. El se îngina cu pufăitul sorburilor aparatelor de pus coli. Ochii atenți ai citorva tinere urmăreau cum se așterne cerneala. Cărucioarele de transport rulau neobosite. Formele grele din plumb se îndreptau spre mașina de revizie. Ultimele retușuri, dichisirea, meșteșugită a literelor, înlăturarea neghinei din textul curat, desăvârșirea zafului... Totul se desfășura într-o declarată risipă de atenție. Alături, se debita hirtia. Ghi-lotinele intrau adinc în inima topurilor. Le ajustau, le înjumătăteau, cu zgomot înăbușite, risipind în valuri mîreasma arborilor din care erau zămislite dreptunghiurile imaculate de hirtie.

— Sintem gata, il anunță, cu voce înaltă și încărcată de emoție, Ciutură...

Cu gesturi calculate, în care se vădea nerăbdarea de a-și dovedi priceperea, Ciutură porni mașina. În timpul cit el, Frasin, lucruse la cealaltă poligrafie, Ciutură încetase să mai execute lucrări pretențioase. Permanentul său interes pentru a se perfecționa, îl menținuse însă pe o treaptă moderată a ambiției de a nu se lăsa întrecut. Frasin remarcă emoția întipărită pe figura vechiului său prieten. Ciutură își tampona cu batista fruntea frumos conturată de sprincenele negre și gura palidă desenată în cute proeminente. O pată albicioasă, provocată de țigările veșnic uitate în colțul buzelor, semnifica pe-cetea dăruirii sale lucrului. Îndecisa lui interiorizare pendula între un relativ calm și o întirziată explozie. Măștiile lui, insuficient compuse, mai mult îi trădau firea.

Lucrarea din mașina lui Ciutură era primul Album dintr-o serie. Coala așternută de Ciutură pe masa de control intru-ne evidentă calități artistice. Lumina zilei era amplă, iar soarele scalda imaginile colorate într-o baie de raze. Tiparul se revela fără cusur.

— Sint la fel cu originalele, nu? vorbi cu pauze Ciutură. Priviți-le! Arată ca niște picturi miniaturale!

Frasin aprofundă analiza. Apoi potrivea coala sub fascicolul luminos al instrumentului de măsurat culorile. Mult așteptatul rezultat era de necontestat. Aprecie, cu economie de laude, acel prim rezultat consfințit pe hirtie. Indicii de calitate prescriși erau întruniți. Lumina pu-

ră a zilei le era un martor cald și îndatorat. Rezultatul răsplătea o activitate îndelungată. Se spulberau gânduri neîncrezătoare, sterile, despre fidelitatea reproducerii la viteze înalte, industriale.

— Dacă ați adus acest aparat de control, am înlăturat subiectivismul în analiză, vorbi Ciutură.

Tipăritorul îl privea pe Frasin cu pupilele micșorate:

— La calcule ai să mă ajuți tu, George. Știu că n-ai să mă lași singur. Tu ai făcut ingineria și-ți vine mai ușor. Asta pînă mi se dă mina și mie.

Frasin măsură încă o dată densitatea cernelurilor din cele patru cimpuri colorate. Folișii rigla de calcul sub ochii iscoditori ai lui Ciutură. Acesta din urmă trecu socotelile pe grafic. Toate datele certificau succesul aceluia început.

Mașina începuse să tipărească. Pe coala imaculată de hirtie aproape șazece de imagini polichrome se întreceau în a scoate în evidență măiestria înmănușiată a pictorului, a fotografului și a tipografului. O blindă

de N. FRÂNCULESCU

pace, firească marilor și definitivelor cuceriri, îl stăpînea pe Ciutură.

— Puteți considera că ați făcut primul pas spre un tipar de artă, competitiv, aprecie Frasin muncă înglobată în coala tipărită. Praful anticopiativ se cernea prin razele nisipoase, iar aparatul pulsa în ritmul nașterii fiecărui imprimat. Bucuria ce-l stăpînea pe Ciutură îi alungase culele timpurii săpate pe frunte. Cuvintele lui Frasin îi readuseseră încrederea.

Își luă un scaun și-l așeză în spatele mesei de eliminare a colilor tipărite și urmări atent fiecărui imprimat. Avusese o noapte grea, cu un vis incleșcat. Grijă pentru izbînda lucrării era probabil cauza. Din curtea vecină, un motor de tăiat lemne pufăia ostentiv. Auzea mașinăria cum se oprea din tăiat să poată prinde noi puteri. Apoi fîiutul metalic al dinților fierăstrăului însoțea mușcătura adîncă a fierului în carnea buștenilor. Și mereu același înec lacom și repetat, lupta neputincioasă a lemnului sfîrșind cu șuierul accelerat al cuțitului. Un strigăt neomenos de izbîndă, promițător pentru o nouă incizie în lemn, îi țipa în creier. Același lemn, îl simțea prezent pretutindeni în masa elastică a hîrtiei.

Pe coală, un cer mirific al unei reproduceri îi aminti de o călătorie făcută la specializare, în străinătate. Ca pe o peliculă fotografică, îi apăru imaginea valurilor nesfîrșite de nori văzuți de la o înălțime de șapte kilo-

metri. Deasupra, nu zărise nimic altceva decît calota azurie, imensă, fără întindere a cerului. Jos, o mare de nori modelați de mina meșteră a văzduhului. De la această imagine, în chip foarte ciudat, gîndurile i-au alunecat spre visul pe care l-a avut cu o noapte în urmă.

Ioana, soția lui, îi apăruse așa cum a cunoscut-o în primii ani. Părul ei lung îi cădea, la fel ca atunci, pe umeri. Se găseau amîndoi în vecinătatea mării, unde se întîlniseră. Se insera. Coamele valurilor păreau încărcate de o lumină enigmatică. Silueta subțire a Ioanei desena o umbră prelungă, fără capăt. Ioana mergea cu un pas ușor, ce abia lăsa urme în nisipul plajii. Fruntea ei ușor bombată și netedă se profila pe un cer paralel, prăbușit parcă odată cu soarele. Minat de curajul ultimei lui șanse, a prins-o de braț. Voia să-i destăinuie ce simte. Nesuferita lui timiditate îl obosea. Ioana însă ridea într-o deplină dispoziție.

Între timp se lăsase o inserare mai presus de toate inserările. Ioana alerga, tăind greu valurile înspumate ce căutau țărîmul, pentru a se scufunda curînd pînă la umeri. El a urmat-o. O ajunse. Înotără amîndoi, fără o vorbă, pătrunzînd într-un golf unde apele erau calme. Undele dăntuiau, mărunte și nehotărîte, lăsîndu-se înghițite de alte pături de apă leneșe, străvezii...

Aici Ciutură opri filmul visului și privi atent tiparul. Colile din față erau la fel, fără cusur. Mașina își făcea datoria mulțumită. Instrumentul de tăiat trupuri de copaci se înecase din nou în vreun vîrtej al lemnului. Apoi treptat, își iuți mersul, strigîndu-și prin zimții fierăstrăului ce se rotea amețitor, vrăjmășia. Dar oamenii, mașinile începuseră să-și piardă materialitatea în afara dreptunghiului alb pe care-l privea. Mișcarea ritmică, monotonă, îl abstrase treptat din prezent. Lumina albastră a visului îl cuprinse din nou... Înfricați de răceala apei, s-au hotărît să se întoarcă. Trupurile albe ale pescărușilor lumineau plaja ca niște torțe. Dar deodată Marea, furioasă, începu să-i atragă, ca un magnet, în larg. Îi cerșeau valurile pe care le-au înfrînt. Lupta cu nemărginirea au purtat-o într-o foamă de timp ce atinse paroxismul răbdării. Vîntul dezgolise țărîmul pînă la stratul de stîncă; pescărușii au fost amestecați cu nisipul înghițit de valuri. Învrăjmășita vijelie atinse largul și coborî în adîncul neumbat al mării. A ajuns cu Ioana la un liman preschimbă într-un colțuros prag de piatră. Din văzduh un croncînit înfiorător îl făcu să-și ridice privirile la cer. O imensă pasăre umflată de vînt, încoronată cu lampa cu reverber a doctorului oftalmolog ce-l consultase recent, se rotea amenințătoare. Cînd coborî asupra lor, izbuti s-o izbească în pieptul înfoiat ce ardea în vîlvătăi...

Auzi din nou motorul din curtea vecină. Fierăstrăul neobosit sfîrteca fără odihnă trupurile de lemn. Domul înălțător al mașinilor din hala de imprimare unde lucra el strălucea sub soarele puternic al zilei. Umîditatea din atelier era excelentă, iar hirtia cretată de obicei instabilă, în ziua aceea era docilă, se supunea.

Soneria anunța sfîrșitul primei părți a zilei. Forfota lăsării lucrului a luat locul zgomotului mașinilor. Ioana, ca de obicei, venise și îl aștepta pe Ciutură. În mină avea pachetul cu mîncare adus de acasă.

Se îndreptară amîndoi spre sala de mese. Ciutură își simțea inima inundată de o bucurie ciudată. Din încăperea de sticlă totul căpăta proporții mai clare, mai îndrăznețe...

La mașina lui Ciutură, Frasin privea satisfăcut uriașa stivă de hirtie imprimată. Ciutură îl înțelesese.

*) Fragment din romanul „Carul poverilor”.

cetatea neamțului

Aici și pietrele vorbesc
aducînd din istorie glasul
pe care-l stăpînea cu minie
Ștefan
și cu dulceață aspră
slăvita-i maică.
Pe ziduri plăieșii își țin răsufllarea
un fluier nevăzut
îi cheamă la cină peste veacuri
solemnele umbre vor coborî curînd.
să umplem cupele!

voievodală

În mine s-a ferecat
umbra lui Ștefan
acolo departe

unde eu ajung cînd surid
spre trecut
bătrîna frunte mă întinerește
ca un descîntec
pentru ursită și mire.
Treci înainte, drumul
se acoperă cu aur
și mîrt
vîntul mi-atinge umărul
cu o memorie de steag roșu
o, viteazul tău braț
lingă al meu!...

vis

Dacă
am înnoptat la stîna cu ciini
și ciinii au tăcut ademeniți
cu gîndul,

popas

Pe șantierul primului mi-
neralier gigantic romă-
nesc

1

Cînd mă apropii de această
suprafață,

viabilă ca o pasăre
trîluind pragul dimineții,
trăiesc sentimentul deplin
al cuvîntelor
zvîcnînd prin cerneală
la vremea preschimbării în faptă.

Și această simțire mă copleșește,

asemeni oțelului lunecînd
în ochiul înșuvițat al focului.

2

E ceasul nostalgiei, iubito,
nostalgie de apă și de pămînturi
ochiul meu cere despuieră tal
nepătrunselor povești cu femei-
sire
catargele așteaptă fluturîndu-și
tristețile m

și pe brațe
valurile-mi crestează dorul de
nemărgini

O, uriașă scoică de metal.
primitoare ca o primăvară

POET

GABRIEL STĂNESCU

patrie

Lumină vie deschizîndu-se cugetului
Spațiu și zare de cîntec,
Spațiu și adevăr al eternei iubiri
Între o mie de adevăruri rostite ori
șoptite,

Cetate vie
Între îndepărtatele lumii cetăți.

VASILE BOTTA

liniștea casei

Mă sprijin în liniștea casei
Un bărbat a plecat din ea
cu zăpezi în priviri
Rîul ce curge prin sat
doare pe colțuri de stînci
Cireșii imprimăvărează
aerul cu mult alb
O salcie din copilărie
suportă plînsul...
Sînt explozii de clorofilă în frunze
Cocoșii alungă zorile
cu bătaie de aripi

GEORGE BUZINOVSKI

umbre

vă ridicați din ierburi și din lanul
galben purtîndu-și spicul greu
sub soare, aurie
piine vestind pentru buzele omului.

aud continuu prin aer
foșnetul vostru, cuvintele
ochiul rotund

pasărea roșie fără de cap
pe stîncă plecată deasupra mă
îmi măsoară pașii
liniștită și răbdătoare

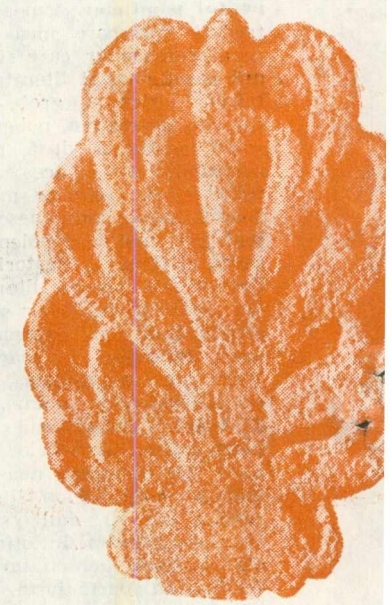
IOAN IACOB

icre

sălbaticie

— miniaturi —

Pe inima ta cad umbre de-oră
bizant
Marea de seară-și urcă pescăr
sub coloane tăcute de spu

A ZAIMU

și totul pe rind incremenea,
Dacă
eram chiar eu sau nu eram
Dacă era doar o prinsoare
cu pământul
sau cu ploaia,
nu știu nici azi
când liniștea numită somn
se tulbură...

caleidoscop

Rostit
cu jumătăți de inimi nepereche
cuvîntul acela caută fără încetare
jumătatea inexistentă
pentru ca imaginea să capete
sensul primordial.
Dar cine știe mai bine decît mine

unde e piatra
care s-a rostogolit dincolo de
pămînt.

acele
taine

Tainele păsărilor oarbe
Ce au privit prea-ndelungat
în sine
și-au amuțit de spaimă,
acele taine le visează
aduse pe tipsia
lunii
cînd noaptea se refuză
liniștii
și tremură de gînduri.

ABIN

despletită pe ramuri zemoase de
sălcii,
tu te înalți zi și noapte
— sete neadăpată —
absorbînd neodihna trupurilor
noastre
întru liniștea devenirii
de oameni statornici ai mării,
E ceasul nostalgiei, iubit,
nostalgie de apă și de pămînturi
prietene,
o, uriașă scoică de metal,
tu iradiezi atîta lumină
că ne ascundem citeodată privirea
în curcubeu.

TINERI

Pe apele-asteptării tale se deschid
trupuri negre de lebede-n satin
și eu trebuie să-mi beau pe-o terasă
ceaiul atît de slab
ncît se zărește prin toate paharele
luna.
Dine trage bărcile întirziate de
pescari
ntr-un năvod de briză tare și
sărată?
Atunci cînd respiri
lin țigara uitată pe tavă
urcă cobre de stele
u solduri sculptate în fum.
De la picioarele terasei și pînă la
primul hamac
de valuri
șipul acesta verzui îmi intră-ntre
degete
și mereu trebuie să mă opresc
să-mi scutur sandalele romane
cu o bucată de trestie.
este tufișurile din marginea lumii
capără țigări prelungi de ceață
și eu îmi pun alătura scutul
și-nzăpezită sulia
aștept să adorm legănat.
Iai privesc farul ce se ridică în
picioare
și mă spulbere și pe mine pînă-n
terasă
ar eu mă-ntemnițez în inima mea
și gratii bizantine de umbră
torn pe nisip paharul acesta
timul al meu
nu mai pîndesc nici măcar
bătrînul lup de mare
și va întinde buchetul disperării
de zori
să-l culeagă pescarii pentru
sirenele soarelui
n brațul încă adormit al meu
nisip.

GEORGE MIHALCEA

tomis

Pietrele albe
plîng oasele morților
așezați la temelia Cetății.
În nopțile vechi
vin corăbii de aur
să doarmă la aripa țărmlui
vin marinari bărboși
să bea vin din cornul Almatheei
uitat pe acest pămînt
de la facerea lumii.
Să nu-i tulburi noaptea
Cînd macină vise-ntre gînduri
și nu uita :
Cînd ieși din Cetate
să lași pe altarul jertfelor
o floare.

ION ANDREI

marea se
resemnează

Toată vara galbenul din cîmp
Mi-a ars nervul ochiului
Echilibru perfect
În forma bobului de griu
Numai în somnul din vin
Simți asemeni dureri fără
Sînge
Și chipul toamnei cu jumătate
De lumină
Ascunsă în carne își lasă umbra
Bolta iubirilor
Nici o zi nu se mai întinde
Pe soare
Și Marea se resemnează
Lăsînd liber peștii
Să fluiera spre piramida
Unde păsările au plecat
Vinzare de timp.

Troienele se așezaseră în va-
luri mari și acoperiseră totul,
dealurile, cîmpia, șoseaua.
Camionul tăind nămeții în-
ta cu greu. Zgomotul lanțu-
rilor se auzea ritmic.
Domnica, ascunsă aproape
complet într-o șubă mare, stă-
tea cuminte lîngă nea Sar-
chiz, șoferul. Oboseala din ul-
timele zile o ajunsese, tre-
cuse prin prea mari emoții
pentru o fetiță, iar acum, cu
toate hurdacăturile mașinii, a-
țipea, zîmbind prin somn, vi-
sînt poate poieni înverzite și
pline de flori. Spre seară au
ajuns. Șoferul se dădu jos, o
luă pe Domnica de subțiori
și o depuse pe un morman de
zăpadă, chiar în fața casei o-
larului. Domnica rămase așa
o clipă ținînd strîns în brațe
ghiozdanul și un sul rotund,
împachetat în ziar, legat cu o
sforică. Maria zărise din
casă camionul. Își luă un șal
pe ea și se repezi în papuci
pînă la poartă. Domnica, cu
părul negru căzut în ochi, cu
năsucul cîrn roșu de frig, cu
fața roundă, îmbujorată ca o
piersică coaptă, era numai
zîmbete. Cum se văzu elibe-
rată din brațele Mariei îi în-
mînă sulul legat cu sfoară.
Maria rupse sfoara, și-l des-
făcu încet.
— Vai ! premiul de onoare !...
bravo !
Domnica îmbujorîndu-se a-
dăugă :

— Nimeni n-a desenat mai
bine ca mine, și erau la con-
curs băieți și fete, care mai
de care mai grozavi. Unul a
venit cu o planșă mare, cu
vopsele în ulei și a făcut niș-
te mîzgălituri de-ți era mai
mare rușinea. O fată a dese-
nat în tuș, și zău că era tare
frumos ceea ce a făcut. Eu
am lucrat în cărbune. Dese-
nînd am uitat că sînt la con-
curs, de m-am trezi că rămă-
sesem ultima. Toată comisia
se strînsese în jurul meu.
Mi-am adus aminte de păpu-
șile hîde pe care le face tata
din lut și așa le-am desenat;
moșu, baba, casa lăsată pe o
rînă, fata babei cea urîtă și
îngîmfată și fata moșului cea
frumoasă și cuminte de care
m-a întreat o tovarășă pro-
fesoară : — Cu cine seamănă ?
Și cînd am răspuns : — De-
sigur, cu mine ! toți au ris.
Și știi, voi fi publicată și
în ziar ; mi-a spus un repor-
ter să urmăresc toate nume-
rele.

☆
Maria se frămîntă toată noap-
tea. Îi părea rău că n-a pu-
tut pleca chiar atunci prin
vecini să le povestească de
reușita Dominicăi ; ba chiar îi
veni în minte gîndul c-ar fi
trebuit să bată la fiecare
poartă din sat și să le spună
la toți ce soră are ea. Stînd
culcată, cu ochii deschiși, îi
veniră în minte timpurile cînd
Domnica era o fetiță de o
șchioapă. O vedea cum își îm-
brăca păpușa, cum îi vopsea
fața și îi picta ochii și apoi o
culca într-un faeton închipuit
dintr-o cutie veche de pantofi
și pîș, pîș, pleca la prietena
ei Ana.

Ana avea și ea o păpușă, o
ținea într-un colț al șurei, în-
tr-un lîndou grozav de tablă
smălțuită, o veche oală de
noapte găurită.

Și iată, Domnica ajunsese în
clasa întii. Acum era școlă-

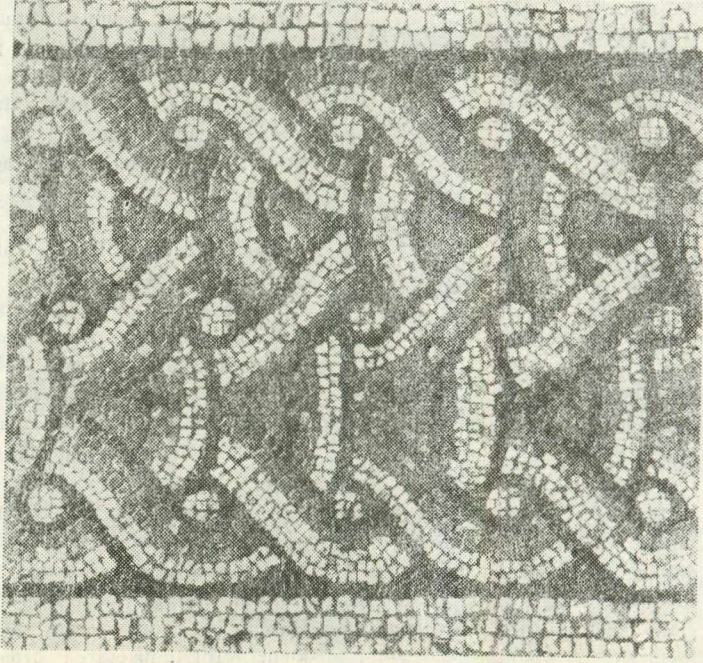
PICTORIȚA

de RADU HOLBAN

riță ; nu se mai juca cu pă-
pușile, — decît pe furiș.
Era serioasă. Dar din cînd în
cînd, însă, tot mai făcea cîte
o boroboacă.
Într-o zi geroasă, era încă di-
mineața, în loc să fie la școa-
lă, Domnica apărui la porțiță
plîngînd.
— Ce s-a întîmplat, Domnica ?
— Hî, hî, m-a păcălit moș
Dumitrache.
— Și mă rog, pentru atîta lu-
cru trebuie să pleci de la
școală ?
— Păi, mi-a spus să nu mai
merg la școală că nu-i nici
un copil acolo, că a înghețat
iazul, și toți sînt pe gheață,...
și e o veselie acolo !
— Și tu l-ai crezut ?
— Păi !
— Ei, și ce-ai făcut ?
— Ce să fac ? M-am dus la
iaz ; dar nu era nimeni pe
gheață, și apoi mi-a fost ru-
șine să mă mai duc la școa-
lă că era tîrziu.
Mare coțcar moș Dumitrache !
Tare îi place să glumească,
mai ales să păcălească copiii.
Într-o zi a văzut-o pe Domni-
ca înghițînd un simbur de
prună.
— Vai ! Vai ! ce ai făcut ?
— Ei, ce să fac ?, am înghițit
un simbur, și ce-i ?
— Ai să vezi ce-ai să pă-
țești ! Simburele va încolți
în burtă (și moș Dumitrache
se strîmba strîngîndu-se de
pîntece, de parcă chiar a-
tunci ar fi încolțit simburele)
și din el va crește un prun ;
și prunul va ieși prin creștet
(și moș Dumitrache spunînd,
holba niște ochi, de parcă
chiar atunci îi apărea deasu-
pra capului prunul).
— Vai, moș Dumitrache, chiar
așa să fie ?
— Sigur, dar asta n-ar fi ni-
mic, va fi și el un prun ca

toți prunii, dar mai grav va
fi cînd va face prune, și toți
copiii o să arunce cu pietre
să dea jos prunele, și au să-ți
spargă capul.
Dar eu nu vreau să-mi spar-
gă capul ! plîngea Domnica.
Acum, Domnica e fată mare,
elevă într-a cincea, a împlinit
11 ani și a devenit mîndria
satului.

☆
A doua zi, Maria s-a dus drept
la școală. Învățătorul cel băz-
trîn nu era singur.
Cînd o văzu intrînd pe ușă,
cu ochii mari țintă la el, își
închipui că are ceva impor-
tant să-i împărtășească și o
chemă imediat în cancelarie.
Maria se sfătui cu el. Apoi
mai veni și în alte rînduri.
Într-o zi, după ce ieși de la
școală, o chemă și pe Domni-
ca și o puse să zugrăvească
niște panouri mari, — așa —
după priceperea ei. Ba la
școală mai veniră și Anica și
Petruța, surioara cea mică de
4 ani.
Pentru ce veniseră ? Ce fă-
ceau în școală ? — nimeni nu
știa.
Se anunță însă că simbătă
seară, la cîminul cultural va
fi șezătoare și se va prezenta
acolo piesa „Pictorița”.
Cît a fost de bună piesa ? —
E greu de spus, căci acolo n-a
fost nici un critic teatral s-o
aprecieze.
Pe scena improvizată a apăr-
ut toată povestea Dominicăi ;
de cînd era de o șchioapă. —
asta o făcea Petruța —, și se
ducea cu păpușa la Ana ; cum
o păcălea moș Dumitrache ;
cum, mai tîrziu, o certa mă-
muca pentru că mîzgălea toa-
te caietele în loc să-și scrie
lecțiile ca ceilalți școlari. Iar
la sfîrșit, — cum a fost cîș-
tigată „Diploma de onoare”.
Aplauzele se declanșară fre-
netic. Întîmplările se petrecu-
seră aievea, chiar la ei în sat.
Iar micii artiști care jucaseră
erau atît de naturali ca cei
mai desăvîrșiți interpreți.
Olarul — Ghiță Doloșman —,
înalt, uscățiv, osos, cu mus-
tața în furculiță, se ridicase
în picioare și bătea din palme
cu toată puterea. Tare mai
era mîndru de copiii lui.
Deodată, în sală se auziră ci-
teva strigăte :
— Autorul ! să iasă autorul !
Și atunci Ghiță Doloșman
tresări, ca trezit dintr-un vis,
își făcu loc și înaintă pe sce-
nă cu pași rari și se înclină
adînc. După un moment de
rumoare, oamenii au izbucnit
iar în aplauze. Ghiță și-a a-
dunat atunci copiii în jurul
lui continuînd să facă reve-
rențe.

micul print

de A. de SAINT EXUPERY

Deschiderea stagiunii Teatrului de păpuși din Constanța a avut loc într-un cadru deosebit: a III-a ediție a festivalului „Pontica — dialog cultural cu viața” și a IV-a ediție a „Săptămîinii teatrelor de păpuși”. Spectacolul inaugural al stagiunii constăneană a stat și el sub semnul deosebitului, reimpunînd publicului arta unei actrițe-minuitoare de o mare sensibilitate, Aneta Forna Christu, talentul și fantezia regizorului Andrei Bergrader, profesionalismul scenografei Eugenia Tărășescu Jianu, în sfîrșit, spiritul de echipă al unui colectiv aflat în evidentă ascensiune calitativă.

Chiar de la premieră, „Micul print” ne-a apărut ca o creație de excepție. Modalitatea aceasta, de a deschide adică stagiunea cu spectacole foarte bune — modalitate însoțită de nenumărate teatre de altfel — a pare fără îndoială inspirată. Nu este vorba numai de faptul că se dă cuvenita aureolă festivă momentului ci, mai ales, că se fixează în acest fel un nivel de înaltă exigență pentru tot restul stagiunii, că publicul, hărțuit de atâtea alte apetituri vizuale, este recucerit, convins — cu argumentele imbatabile ale artei făcută cu gust și pasiune, — că teatrul are ceva să-i spună, ceva ce nu se poate comunica altfel. Ceva adică și omenesc, grav și formidabil, etern și fantastic, în sfîrșit, ceva din însăși esența tulburătoare a vieții. Important e ca acest semnal de exigență să nu rămînă un simplu semnal ci, pe măsură ce stagiunea înaintea, să putem asista la montări de tot mai bună calitate și să nu se întimplă un regres.

De ce „Micul print”? De ce povestea aceasta despre jocul transparent al soaptelor cu vespnicia copilăriei? Răspunsurile sînt, probabil, gata formulate; vrem să spunem că includerea în repertoriul „scenei mici” a unei dramatizări după cartea aceasta fascinant de pură este un gest de recuperare a unei dimensiuni pierdută uneori pe drumul întortocheat al suficienței: încintarea. Încintarea de a cobori pe treptele imponderabile ale cuvîntului ce pare a-și fi pierdut orice urmă din banalitatea, cîștigată prin repetarea zilnică, nesfîrșită, rămînînd sunet și lumină, unduire de sunete și lumini. La Saint Exupery cuvintele devin inefabile fiindcă inefabile sînt și stările cu care ne pun în relație. Ne aflăm aici în apropierea unei poezii a transparențelor. Fraza are o armonie magică, învălu-

toare. „Micul print” este, de fapt, o aventură în lumea miraculoasă a cuvîntului; o poveste de deschis pleoapele plictisite ale oricui, copil sau om în toată firea, sau bătrîn în singurat. Copilul va fi sedus de imprevizibilul peripeziilor, de posibilitatea de a se identifica cu mica făptură blondă în zborul printre stelele lumilor, dînd un nume necunoscutelor planete ale visurilor lui incoerente. Copilul va învăța astfel ceva foarte important: că fiecare din visurile lui e o poveste ce poate fi povestită, că trebuie să creadă în clipa de sinceritate a poveștii.

Să prinzi exact atmosfera de plutire colorată a cărții, să vizualizezi starea ei de grație nu este desigur un lucru prea ușor. Spectacolul constănean re prezintă o variantă posibilă. Discutabilă, poate, din multe puncte de vedere, dar, așa cum este înseamnă epuizarea unui anumit mod de a lectura scriitura, mod ce-i aparține doar regizorului Andrei Bergrader și echipei sale. Corectivele, de substanță, care s-ar aduce, ar traumatiza viziunea regizorală în întregul ei conducînd la un alt spectacol. Șocantă este, desigur, de la bun început, culoarea întunecată a fundalului, lumina săracă sau difuză, cînd, cum spuneam, senzația pricinuită de lectură este de plutire colorată. Poate că folosirea negrului ca dominantă de fundal a fost cerută de necesitatea mascării vespînului negru al minuiitorului, în așa fel ca păpușa să se detașeze ca un punct luminos, ca o ardere galbenă și albă. Asta deoarece este anulat paravanul și spațiul de joc al păpușii devine întreaga scenă. Spectacolul capătă astfel o nouă adîncime, deși, poate implică o mai mare conventionalizare.

Aneta Forna-Christu a folosit din plin și cu multă discreție avantajul acestui joc eliberat de piedica paravanului. Păpușa, minuită cu virtuozitate, pare că plutește singură, că se mișcă cu lejeritate în lumea ei, luminată și inventată de ea. La fel, acele creaturi ciudate, de o stranie diformitate, ce-și risipeau ființa în materia nopții universale, aveau o singularitate ce s-ar fi pierdut prin proiectarea pe funduri pastelate. În partea a doua a spectacolului, negrul excesiv devine însă oboșitor poate și pentru că conceptual el nu se mai justifică. Dacă este mai mult un spectacol pentru adulți decît pentru copii rămîne de văzut. Important este că e un spectacol frumos!

Piesa lui B.P. Hasdeu „Răzvan și Vidra” a avut parte de-a lungul timpului de nenumărate montări, variante posibile de vizualizare scenică a unei scriituri extrem de generoase în aventură romantică, patos romantic, eroi romantici și sfîrșit tragic. Sigur, accentele au căzut diferit, nu rare fiind probabil cazurile de exacerbare a rolului Vidrei în declanșarea și culminarea conflictului dramatic, situație favorizată de structura mai cristalină, mai teatrală a personajului feminin ce pare a pune în mișcare mecanismul ambiției. În realitate, Răzvan este punctul în jurul căruia se cristalizează întreaga materie dramatică a piesei și argumentele sînt, credem, de prisos, o lectură cit de cit atentă fiind cea mai bună cale de convingere. Ce anume trebuie să fi urmărit Hasdeu trînd liric la extragerea din paginile letopisețelor moldave a tot ce era în legătură cu domnia unui Răzvan? Și de ce l-a fascinat tocmai această domnie, prea scurtă, prea puțin glorioasă, cînd atîtea alte nume ilustre îi stăteau la îndemînă, nu-i greu de ghicit. El a găsit în Răzvan eroul romantic ideal, asociînd eroismul cu prăbușirea, sfîdînd liniarismul normalității sociale, alcătuiînd, într-un cuvînt, un excelent tip romantic. Și istoria oferea toate datele. A rezultat o dramă și nu o tragedie, întii, poate și pentru că vremea tragediei trecuse, apoi fiindcă Hasdeu pune în discuție un caracter și nu un sens tragic.

Răzvan e complexat de inferioritatea lui socială, care complex nu-l duce însă, cum ne-am aștepta, la umilință și maladie psihică ci la revoltă. Nu știm dacă, la început, fronda lui declarată are ca sursă o conștiință clară a inechității sociale sau numai vitalismul lui organic, inteligența, o excesivă sensibilitate și multe alte calități care-i dau sentimentul neliniștit al superiorității față de sleahta obeză a boierilor împilatori. Și încearcă atunci să ia o atitudine. Mai întii difuzează versuri denunțatoare, pe urmă ia calea codrului și se face haiduc, vîsînd astfel să împartă dreptate, să lovească fără milă tagma privilegiatilor. Urmînd acest drum ar fi putut să-și vadă, poate, visul împlinit și revolta lui să capete, cu timpul, un sens mai adînc. Vidra nu numai că va schimba mersul patetic al vieții bărbatului, dar slujindu-se de fermecătoru-i suris va încerca să-i canalizeze ambiția în cu totul

altă direcție: să-l facă adică să dorească a-și demonstra superioritatea ca boier în fața boierilor, sfîrșind, bineînțeles, prin a fi domn cu puteri depline și legitime. Vidra este obsedată de putere, o rîvnește ca pe ceva în sine; e aici o mistică a puterii. Răzvan se îndoiește mereu de reușită; nu poate crede că e atît de ușor de învins convenția socială, că totuși, cu toate calitățile din lume, un paria poate evada atît de fantastic din condiția lui. Fiindcă are cîteva mici prejudecăți; fiindcă are un bun simț care nu iartă. Dar tentația e prea mare și sfîrșitul îl știm. Răzvan cade nu fiindcă condiția lui inferioară ar fi fost incompatibilă cu rangul, ci tocmai fiindcă și-a uitat condiția. În loc să urce ridicînd totodată cu sine pe toți năpăstuiții soartei, se îngrijește doar de propria sa înălțare.

răzvan și vidra

de B. P. HASDEU

Hasdeu ține la culoarea locală, la versul de șaisprezece silabe, la evocarea, din cînd în cînd, a cite unui moment folcloric, la un anume retorism și la o anumită simplificare a psihologiei individuale a personajelor, mărțurindu-și astfel opțiunea la ideile romanticilor francezi. E-roi săi vorbesc mult și înflorit, versurile impun, precum recitativul în operă, prim planurile bine puse în lumină, ceea ce și dă de altfel iluzia că acțiunea se petrece tot timpul în exterior, chiar și atunci cînd se pun la cale treburile de taină, în intimitatea odăilor.

Spectacolul constănean — premieră cu care s-a deschis stagiunea 1973-74 — este construit scenografic tocmai pe ideea acestei deschideri, regizoral încercîndu-se o univocizare a sensului care să ducă la o cit mai mare închidere posibilă. Premisele, inspirate amîndouă, au fost însă, din păcate, doar pe jumătate împlinite; decorul a rămas interesant și valabil ca idee de maximă funcționalitate, lipsit fiind însă de o mai pronunțată monumentalitate și rafinament, efect datorat poate și fundalului, roșu ca și cortina, ca fotografiile etc. Dar nu e exclus ca regizorul Mihai Dimiu să fi dorit și în felul acesta, folosind adică un roșu abundent ca dominantă, să ne atragă atenția asupra intențiilor sale. Și intenția sa a fost, cred, în primul rînd de a face din „Răzvan și Vidra” un spectacol politic, regîndînd textul din acest unghi, ordonînd în așa fel ritmurile

acțiunii încît ele să vorbească de la sine. Ba, în final Răzvan moare sus, pe tron, mareț și patetic, cu o garoafă roșie în mîini.

Deliberat, el accentuează venalitatea unui Sbiera, foamea pantagruelică a Vidrei de putere, etc, etc. Dar încercarea de a reduce totul la o singură atitudine ar trebui să implice, poate, mai degrabă, complexitatea și nu o unitate care oricum există în text. În sfîrșit, dacă Răzvan, Vidra, Sbiera s-au bucurat de atenția specială a regizorului, celelalte personaje sînt puțin sau deloc individualizate, ceea ce și dă de altfel sentimentul că drama lui Răzvan se consumă oarecum într-un spațiu casnic, Vidra asumîndu-și chiar, în unele momente, rolul precumpănitor, cînd, în mod firesc, acțiunile ei sînt doar incitatoare pentru eroul principal, care rămîne Răzvan. Scenele de grup — n-aș îndrăzni a zice de masă — au din cînd în cînd o ușoară nuanță operetistică, accentuată și de linia cam simplistă a costumelor. Păstrînd spiritul piesei și sacrificînd, de dragul unei istoricizări cit mai voit nuanțate, aceea stare de disponibilitate extremă în fața lecturii, Mihai Dimiu urmărește, cum sugeram în altă parte, evidențierea unor sensuri mai adînci. Punctul pe i a fost însă pus uneori cu o inexplicabilă stingăcie.

Răspunzînd intenției regizorului de a realiza un spectacol de atitudine, Sandu Simionică construiește cu grijă un Răzvan cu o puternică personalitate, cînd exaltat, cînd grav și cumpătat, curajos și demn ca haiduc, și, pe măsură ce se lasă sedus de mirajul parvenirii, tot mai întunecat, mai imprevizibil. Subliniînd, cam forțat cîteodată, latura romantică, livrescă a personajului, Simionică încearcă, nu fără succes, o explorare mai pronunțată psihologică, căutînd astfel să depășească schematicul triumfător pe alocuri. Răzvan nu e un dur, un aventurier, un cabotin, un complexat în stare pură, e din toate cite puțin și în proporții diferite. Simionică atribuie chiar o anumită ingenuitate personajului său, răspîndînd difuz prin toate acțiunile eroului său. Crede în dragoste, în eternitatea sentimentului și de aceea vede în Vidra propria sa inimă proiectîndu-și miraculos lumina pe cerul fără sfîrșit al lumii. Îi ascultă îndemnul repetat de ascensiune socială și acționează ca și cum el însuși ar fi hotărît, cu mult înainte de a se fi întîlnit ei doi, să facă așa și așa. Prăbușirea lui înseamnă și recunoașterea nemărturisită a greșelii în care perseverase: pes-

CARMEN KEHIAIAN

(Continuare în pag. 15)

CU EFTIMIE ILISEI

„a împodobi orașul cu opere de artă”

Riscînd un paradox (care, la urma urmei, nu e chiar atît de năstrușnic pe cît s-ar părea), am putea afirma că Medgidia se bucură în clipa de față de o dotare cu piese de artă decorativă mai amplă și mai sugestivă decît zestrea multor orașe mari. La circa 40.000 de locuitori revin cam 40 de piese de ceramică de mari dimensiuni, funcționînd în ambianță ca niște statui. Chestiune de statistică, desigur, și oricum discutabilă. Indiscutabil este altceva, un fenomen a cărui cheie este în-suși sensul vremii noastre: Medgidia, tîrg sărac și înecat de noroaie odinioară, este de cîteva ani gazda unei manifestări plastice de prestigiu, cu rezultate excepționale. Este meritul edililor, grijului cu chipul localității, ca și al plas-ticienilor înșiși, ca și al forurilor care au organizat manifestarea. La închiderea celei

de-a treia ediții a simpozionului, l-am rugat pe tovarășul Eftimie Ilisei, prim-secretar al Comitetului orașenesc de partid, primarul orașului, să ne vorbească despre însemnătatea acestei manifestări.

Rep.: — Cum s-a încadrat simpozionul de ceramică, ajuns în anul acesta la a 3-a ediție, în acțiunile de înfrumusețare a Medgidiei?

Eftimie Ilisei: — Știți bine, cum știe toată lumea, că Medgidia a avut o „zestre” edil-tară dezastruoasă; trecutul și-a pus amprenta nu numai în sensul slăbelor dotări ale orașului, dar și asupra aspectului său sărăcăcios, de tîrg de provincie uitat de lume. Desigur că organele locale de partid și de stat au avut de iuptat cu această stare de lucruri. Înfrumusețarea orașului

a fost posibilă numai după îndeplinirea unei etape de construcții care a inclus și amenajarea centrului în forma de azi, cu hăvuzuri, statui, pîni, cu blocurile armonios dispuse. Simpozionul de ceramică este și o modalitate de a împodobi orașul cu opere de artă, un chip de a oferi oamenilor hrană spirituală, de a le trezi gustul pentru artă, de a-l educa estetic. În bună parte, am reușit, căci oameni care la început afirmau că nu înțeleg nimic, sînt azi încîntați de gru-

purile ceramice care dau farmec ambianței orașului.

Deci — s-au restructurat anume concepții, anume mentalități. Un fapt, poate neînsemnat, dar care pledează în sprijinul acestei afirmații: pămîntul, fie și ars, e mult mai vulnerabil decît piatra — și totuși, nu găsești o stîrbitură pe piesele de ceramică, nici pe cele de-acum doi ani! Lumea le iubește și le protejează, a început să vadă în ele un simbol al orașului...

— Ce doriți să faceți în viitor?

— Să realizăm decorarea unor clădiri din centru cu ceramică colorată și compoziții în sgraffito, ornarea unor interioare în uzine, instituții de stat și obștești, în școli. Și mai dorim, dînd glas cerințelor oamenilor de aici, să găzduim simpozion-ne și de alte genuri, nu numai de ceramică: sculptură în lemn, tapiserie, pictură, piese decorative în metal. Dușem tratative cu conducerea U.A.P. pentru a organiza, încă de pe acum, simpozionul de ceramică din '74 și cu rectoratul Institutului „N. Grigorescu” pentru organizarea la Medgidia a

practicii studenților de la artă monumentală. De fapt, au lipsit doar în vara aceasta. Din stagiile lor anterioare, orașul s-a îmbogățit cu compoziții murale la Consiliul popular, la cinemascop și la Liceul nr. 1.

— Ce condiții ați oferit artiștilor?

— În afară, firește, de masă și de cazare, o excelentă materie primă (de la Cuza Vodă și Gherghina) ca și marile cup-toare de la „Bazalt”, deservite de lucrători cu experiență și care și-au creat un adevărat cult al ceramicii. Oamenii aceștia au o însemnată contribuție la realizarea pieselor. Profit de prilejul pe care mi-l oferă interviul pentru a le mulțumi încă o dată artiștilor cit și tuturor celor ce ne-au ajutat în această acțiune. Dragostea cu care locuitorii privesc obiectele de artă, mîndria că un oraș ca Medgidia, altădată sărac și șters, beneficiază de o bogată colecție de ceramică sînt o dovadă a înaltei utilități sociale a muncii plasticienilor.

M. ALEXANDRU

Între altele de variatele componente ale patrimoniului arheologic dobrogean, se remarcă una recentă, de un conținut aparte: două vase ceramice întregi, care prin formă, ornamentică și utilitate practică se deosebesc mult de categoria vaselor de „uz curent”. Fac parte din categoria așa numitelor **terrasigilaria**, la care reprezentările în relief, foarte complexe, constituie parte organică a recipientului respectiv — deci cu care fac corp comun.

Primul dintre ele, un așa numit **oenophoros**, este cunoscut în literatura arheologică românească, printr-o mai veche descoperire similară făcută în jurul Tulcei. Deci comparațiile pot fi restrinse, în acest caz, chiar la granițele provinciei dobrogene. Vasul în discuție s-a descoperit în anul 1965, lângă comuna Greci, jud. Tulcea, într-un punct pe care descoperitorul — învățătorul pensionar Gheorghe Manta — l-a precizat ca fiind pe malul unei derele din apropierea satului. Un control sumar la suprafața solului actual arată, pe o mare întindere, resturi de piatră de construcții, fragmente de cărămizi, țigle, olane etc., într-o aglomerare ce dovedește că în acel punct a existat cândva o așezare omenească.

În general, recipientul se păstrează bine. Îi lipsește o toartă, iar ansamblul decorativ a suferit ușoare coroziuni, accentuate uneori și de nisipul din compoziția pastei. Are culoare cărămizie-roșcată și este bine ars. Pasta, cu ușoare ingrediente, abundă în nisip. Vasul este de formă cilindrică, cu fundul plat; gîtul marcat de două nervuri circulare în relief, iar umărul, privit de sus, seamănă cu o rozetă. Toarta păstrată este decorată la rindu-i cu incizii oblice, ceea ce îi dă oarecum aspect de torsadă. Corpul cilindric are două cimpuri distincte, pe care le numim **metope**, despărțite vertical de două benzi longitudinale.

Una dintre metope, încadrată lateral de câte un vrej de viță de vie, cu frunze și struguri, are în centru două personaje bine reliefate care dansează. Personajul feminin, o tinăra **menadă**, (fig. 1) cu părul bogat, pieptul în suvițe și cu un coc bine făcut la spate, este îmbrăcată în **himation** strins la mijloc, dar desfăcut și fluturând spre poale datorită unei mișcări ritmice de dans. Are brațul din dreapta descoperit, dus înapoi; cu mina stîngă prinde partenerul de dans pe după umeri, în aceeași poziție caracteristică. Personajul masculin este **Bacchus** tinăr, imberb, cu mușchii pieptului bine conturați, cu părul cîrlionțat, seminud; are prins pe umărul stîng un **hymation** care coboară spre șoldul drept, acoperindu-i și mijlocul. Cu brațul drept cuprinde mijlocul dansatoarei; cu mina stîngă ține alături de corp un **thyrs** scurt, format dintr-o ramură cu rozetă în vîrf.

Cea de a doua metopă (fig. 2) ne înfățișează tot o scenă dionysiacă, relativ asemănătoare precedentei. Două tulpini de viță de vie cu frunze și struguri încadrează și această metopă. Tinăra menadă, înaltă și grațioasă, cu păr bogat, are himationul asemănător primei reprezentări. Asemănătoare este și poziția ei în mișcarea ritmică a dansului, cu deosebirea că, de data aceasta, are mina dreaptă îndoită din cot, ținînd

cu ea, lingă corp, un **timpan**. Bacchus, în această a doua reprezentare, este matur, cu barbă bogată, cîrlionțată, și mult păr pe cap. Îmbrăcat cu o tunică strînsă la brie, cuprinde pe după mijloc menada, iar cu mina stîngă ține thyrsul îndreptat cu capul în jos.

Cele două benzi verticale care delimitează metopele indică totodată și modul de confecționare a vasului. Figurile în relief au fost executate în două **semitipare**, fiecărui semitipar revenindu-i o jumătate a **amphoridion**-ului. După ștanțare, cele două jumătăți unite au fost delimitate mai clar prin netezirea celor două benzi intermediare.

Vasele au deci un repertoriu ornamental cu totul nou pentru regiunile noastre. Reliefurile sînt executate potrivit tehnicii mularii în tipar, dar păstrează o notă de originalitate care plasează vasul oarecum deasupra produselor artisanale propriu-zise. Este suficient să dovedim aceasta, printr-o mai atentă observație a celor două perechi dansatoare, care prin atitudinea lor degajă vioiciune, veselie, prospețime, eleganță și beatitudine, totul într-o deplină concordanță cu atmosfera de dans și petrecere specifică scenelor bacchice. O astfel de realizare artistică, cu un conținut atât de complex, este urmarea unei practici îndelungate în domeniul ceramic de o atare factură.

După cum aminteam, reliefurile au suferit unele corodări, care au modificat uneori simțitor liniile ornamentelor. Totuși se remarcă faptul că lucrarea se întemeiază pe intuiția artistică a unui maestru de mare talent. Acest tip ceramic nu constituie o noutate nici pentru Dobrogea, unde s-a mai găsit un astfel de **oenophoros** în zona **Aegysus**-ului, nici pentru alte părți ale imperiului roman. Unii cercetători au avansat părerea că astfel de vase ar fi originare din Knidos; se relatează apoi constatări potrivit cărora le vom întîlni în Italia, ori de-a lungul frontierei dunărene, ca și pretutindeni în bazinul răsăritean al Mării Mediterane. Este deci cert că tipul ceramic în discuție s-a bucurat într-o anumită perioadă de o largă difuziune, creîndu-se un adevărat proces

de răspîndire pînă la regiuni dintre cele mai îndepărtate, fără a se mai putea constata la această dată, care ar fi centrul originar de plecare. Tot așa de bine ar putea fi luat în considerare ca centru inițial de iradiere a acestui gen de **terrasigilaria**, nordul Africii, unde, descoperirile mai sigure și mai abundente l-ar acredita mai mult. În atelierele ceramice descoperite și cercetate nu de de multă vreme în nordul Tunisiei, s-au determinat exemplare absolut identice ale unor astfel de recipiente. Desigur, conținutul mitologic al ornamenticii deseori diferă. Bunoară, unul dintre exemplarele identice celui descoperit de noi la Greci, de pe cele două metope-figuri reprezentînd pe Mars și Orpheus; altele au scene dionysiace, dar de alt aspect etc. Ceea ce merită subliniat cu precădere pentru vasele din Tunisia, este că multe dintre recipientele analoage poartă inscripții cu numele proprietarului, **Navigius**.

În cazul vasului de la Greci nu există o inscripție care să ne confirme indubitabil apartenența recipientului la un centru nord-african, dar, detaliile atât de clare ale formei, înfățișarea sa generală, maniera de reprezentare a scenelor dionysiace într-un repertoriu stilistic simțitor apropiat exemplarelor ieșite din **officina** lui **Navigius**, ne îndeamnă să-i atribuim — cu rezervele de rigoare — nu numai aceeași proveniență, dar și aceeași dată: sfîrșitul secolului III e.n. Apariția acestor elemente la Dunărea de Jos în această epocă, la Greci ca și la Tulcea, se explică normal din punct de vedere istoric, împrejurările care vor fi concurat la apariția acestor importuri nici că mai trebuie explicate.

Departa de a fi **unicate**, aparițiile din nord-vestul Dobrogei s-au dublat recent cu un alt vas similar, din aceeași categorie de **terrasigilaria**, de data aceasta găsit întîmplător într-un mormînt din Tomis. Este vorba de o **ploscuță** (fig. 3-5), descoperită în 1969, într-un mormînt de înhumăție de la care nu s-au mai putut recupera nimic altceva, restul inventarului fiind risipit de mașinile care săpau. Recipientul înalt de 15 cm și cu diametrul de 12 cm, — pînă

acum inedit — a fost lucrat tot în tipare, cele două jumătăți s-au juxtapus și apoi lipit. Marginile înguste au aspectul unor benzi lise ce separă cele două jumătăți discoidale ale ploștii, decorate cu simboluri și personaje bacchice.

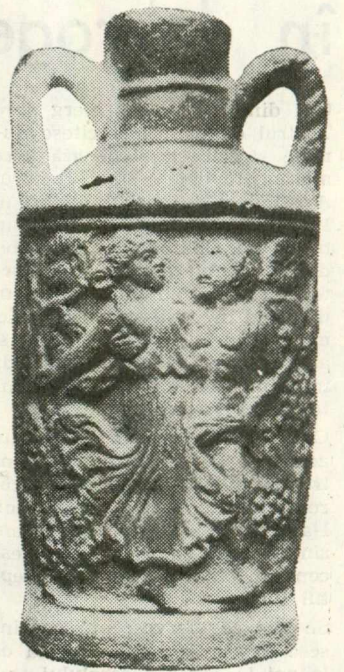
Pe una din suprafețe apare un vrej de viță de vie cu frunze și ciorchini, care pornește de la gîtul vasului, înconjură pe margine suprafața discoidală și se termină din nou la baza gîtului. În spațiul astfel înconjurat, în mijloc, apare Bacchus, nud. În spatele lui este reprezentată schematic o hlamidă fluturînd. Bacchus ține în mina dreaptă **thyrsul**, de dimensiuni exagerate față de chipul divinității, realizat naiv și, fără exagerare, caricatural. La capătul **thyrsului**, spre picioarele divinității, s-a reprezentat tot schematic pantera — animal care îl însoțește de obicei. Animalul stă ridicat și sprijinit pe picioarele dinapoi. Cu mina stîngă Bacchus ține lingă piept un vas de dimensiuni mari, care vrea să reprezinte de bună seamă craterul caracteristic, reușit de data aceasta de o altă manieră decît cea pe care o cunoaștem pe monumente votive de piatră.

Pe cealaltă jumătate a ploștii se repetă pe margine același vrej de viță de vie cu frunze și struguri. În spațiul central apare de data aceasta un alt personaj, anume **Pan**, redat și el cu elementele-i caracteristice. Are picioare îmblănite de țap; piciorul stîng ridicat și mult întins, disproporționat ca mărime, față de cel drept, se sprijină pe un altar. De pe umerii personajului atîrnă în spate o hlamidă în falduri. **Pan** ține cu amîndouă minile, în dreptul obrazului, un **timpan**. Alături este redat **thyrsul**, cu capătul superior curbat ca la un baston. Sub personaj, s-a reliefat cunoscutul instrument muzical **sirinxul** — și acesta destul de mare.

Cu excepția lujerilor de viță de vie, a frunzelor și a ciorchinelor, realizați mai bine, mai realist, restul reprezentărilor, deși degajă vigoare, sînt redade stingaci, fără să se respecte proporțiile. Realizarea artistică, într-o plastică aproape identică vasului de la Greci — fără să considerăm însă că sînt similare ci, dimpotrivă — totul vadește un proces meșteșugăresc de aspect superior. Pe acest vas, mai mult decît pe cel de la Greci sau pe cel de la Tulcea, intervenția meșterului, pe pasta moale, pentru a se face unele retușuri, este mai evidentă. Ciorchini de struguri, sau instrumentele muzicale ale lui **Pan**, sînt dovezi peremptorii. Ele sînt realizate cu instrumente ascuțite.

Chiar dacă vasul acesta, el însuși nu va fi fost importat, tiparele sale sau prototipurile sînt categoric importuri care au servit meșterilor locali la imitații. Caracteristicile stilistice, repertoriul ornamental de aceeași inspirație mitologică dionysiacă, compoziția pastei, maniera de fabricare, totul pledează pentru încadrarea lui cronologică ca și a vaselor de la Greci și Tulcea, și nu trebuie exclusă posibilitatea ca el să fi ieșit tot din atelierul lui **Navigius**.

Aceste vase sînt apariții rare în Dobrogea romană, dar nu unice. Fragmente de vase de tip **terrasigilaria**, cu pastă roșie-cărămizie, sau roșu-deschis, cu ornamente lucrate în relief,

● Oenophoros

uneori cu acel lustru care amintește de celebrele vase arretine, s-au descoperit și la Histria, dar sînt încă inedite. Este adevărat că nici un fragment de vas, sau vas întreg nu aduce imagini ale unor scene de genul aceluia de pe vasele de la Greci, Tulcea sau din Constanța, și nici lacul și panta nu prezintă identități perfecte; dar sintaxa decorativă este redată de aceeași manieră și elementele care compun repertoriul ornamental sînt tot de inspirație mitologică. Și în acest caz înclinăm să credem că ne aflăm în fața unor importuri fără să putem determina în această fază a cercetărilor originea.

Oricum, vasele prezentate vădesc evidente trăsături de proveniență străină, cu note artistice originale care se dobîndesc în urma unor practici meșteșugărești îndelungate. Vedem chiar, în această practică mai mult decît meșteșugărească, un virtual progres în arta coroplastică a veacului III e.n., atât de bine reprezentată în Dobrogea cu aceste vase de import.

Evident, arta coroplastică — cu puternice implicații chiar în practicile meșteșugărești locale ale provinciei de la gurile Dunării — s-a dezvoltat mult în epoca romană, în special în primele trei veacuri ale acesteia. Și aceasta, nu numai sub forma unor vase care imită importurile, poate nord-africane, sau din alte regiuni ale imperiului, ci și sub forma statuetei de lut, așa cum prea bine dovedesc descoperirile mai vechi sau mai recente de la Histria, Tomis, Callatis, Gura Canliei, Garvăn etc., etc., căpătînd forme și aspecte noi în procesul creației artistice locale.

Vasele prezentate se înscriu printre cele mai de seamă valori de cultură materială de epocă romană din Dobrogea, aduse din acele regiuni, mai apropiate sau mai îndepărtate, cu care, desigur, se întrețineau raporturi economice apropiate. Le-am prezentat pentru a ne apropia, pe această cale, de o mai bună cunoaștere a lor și a ariei lor de difuziune în această mare zonă geografică, la a cărei dezvoltare economică au concurat atât de mult drumurile pe apă ale Mării Negre și ale Dunării.

A. V. RĂDULESCU

N.B. Ilustrațiile la care se referă autorul se găsesc în corpul revistei.

● Fig. 2

un militant socialist în dobrogea

Ciți dintre cei care merg spre Teatrul de păpuși și citesc numele străzii care coboară spre mare, știu cine a fost doctorul Aristide Caratzali? Pînă în 1947, cînd a trecut Styxul în barca lui Charonn, chipul albit de ani, slăbit de boală al doctorului Caratzali putea fi văzut, din cînd în cînd, strecurîndu-se, modest, printre tinerii care și atunci ca și azi umpleau strada în plimbarea lor de seară „între Miga și poștă”.

Cînd am aflat ce a fost omul acesta și ce reprezintă el pentru Constanța și pentru mișcarea muncitorească de la noi, l-am privit cu alți ochi și am simțit ca o datorie să ne descoperim cînd ajungem în dreptul lui.

Se știe ce efervescență cuprinsese mișcarea muncitorească de la noi la sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului nostru. Proletariatul român, în continuă dezvoltare, se afirmă tot mai ferm ca singura forță conducătoare. El este prezent în desfășurarea tuturor mișcărilor sociale ale timpului.

Ideile socialiste se răspîndesc în toate părțile țării și încep să prindă rădăcini și în Dobrogea. Printre pionierii răspîndirii ideilor socialiste în Dobrogea, se numără și Aristide Caratzali.

S-a născut la 30 noiembrie, 1873, în Constanța, în casa de pe bulevardul Tomis, care poartă azi numărul 30.

La 17 ani este student la Montpellier, apoi la Paris, unde îl cunoaște pe înflăcăratul luptător Cristian Rakovski — originar și el din Pecineaga — și leagă cu aceasta o durabilă prietenie. La îndemnul lui Rakovski, citește literatură marxistă și, încă în anii studenției, devine membru al P.S.D.M.R.

În 1900, obține titlul de doctor în medicină cu teza: „**Action thérapeutique de l'ozon**” pentru care primește medalia de argint.

Reîntors la Constanța, unde practică medicina, ține legătura cu presa muncitorească și cu conducerea partidului. Unul din redactorii **României Muncitoare**, V. Anagnoste, îi păstra adresa, așa cum rezultă din materialele de arhivă de la I.S.I.S.P. de pe lingă C.C. al P.C.R.

În calitate de președinte al Comitetului de solidaritate cu marinarii de pe crucișătorul Potemkin, în anul 1905, conduce acțiunea muncitorilor din portul Constanța, pentru primirea și găzduirea răsculaților care au debarcat la noi refuzînd să se predea ohranei țar-

riste. **România Muncitoare** din 10 iulie 1905 subliniază sprijinul acestui comitet, sub președinția doctorului Caratzali, pentru ca tuturor răsculaților să li se asigure azilul politic solicitat. În anul 1920, Aristide Caratzali este propus de partid candidat pentru senat. Cu toate obstrucțiile guvernului averescan, doctorul Caratzali obține aproape 1700 de voturi exprimate de muncitorii portuari. În acest an, anul marii greve generale, el face parte, împreună cu N. Ghețu, Panaiteșcu, Rogobete și Corbeanu din comitetul de grevă. Ziarul **Farul**, în articolul „Arestări senzaționale” descrie arestarea acestui comitet al cărui sediu se afla la clubul „Locomotiva” al muncitorilor ceferiști.

Judecați și condamnați, membrii Comitetului de grevă suportă privațiunile detenției din partea unui regim reacționar. Doctorul Caratzali a rămas însă fidel, toată viața, idealului său socialist.

În timpul lui Antonescu, a fost supus la presiuni morale și arestări abuzive.

Bolnav, ca urmare a suferințelor pe care a fost silit să le îndure ani de-a rîndul, doctorul Aristide Caratzali se stinge din viață în anul 1947.

Cei care l-au cunoscut își amintesc și azi de omulețul cu privire blajină, cu vorbă domoală, fermecătoare care a fost consecvent alături de cei exploatați, în rîndul lor, tratîndu-i adesea gratuit pe bolnavi, sfătîindu-i, îndrumîndu-i pe cei care luptau să rupă lanțurile exploatații.

La împlinirea centenarului nașterii acestui fiu al Dobrogei, aducem aici omagiul nostru modest.

AGI AMET GEMAL,
ION PRITZOPOL

Imperativele izvorite din documentele de partid și de stat privind legarea tot mai strînsă a școlii de viață, de necesitățile practicii social-economice, au constituit și pentru colectivul de cadre didactice și studenți de la Institutul pedagogic de 3 ani din Constanța un factor catalizator, în stare să amplifice și să adîncească sfera și conținutul preocupărilor sale științifice, să-i canalizeze energiile, potențialul creator. Pornind de la dezideratele integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, creșterii eficienței muncii științifice, consiliul profesoral, conducerea facultăților și catedrelor, cu sprijinul nemijlocit al organelor și organizațiilor de partid, au inclus în planurile de cercetare un număr sporit de teme de interes social și economic, stabilind, pe această bază, contracte și convenții de colaborare cu unități economice și de deservire, cu instituții de diferite profile, cu institute de cercetare din județ și din țară. Pentru a reliefa unele aspecte ale activității de cercetare de aici, ne-am adresat următoarelor cadre științifice: lector univ. **Costea Nicolae**, secretarul comitetului de partid pe institut, conf. univ. dr. **Gh. Vericeanu**, decanul facultății de matematică-fizică-chimie, prof. dr. ing. **Victor Mageru**, șeful catedrei de fizică-chimie de la facultatea de matematică-fizică-chimie, conf. univ. dr. **Gheorghe Sălăgeanu**, decanul facultății de științe naturale și agricole, conf. univ. dr. **Dumitru Popescu**, șeful catedrei de științe naturale și agricole, lector univ. dr. **Mirela Mihăeși**, secretar științific al consiliului profesoral, lector univ. dr. **Ion Bitoleanu**, decanul facultății de filologie-istorie, și lector univ. **Andrei Arieșcu**. Ne-au interesat, mai întîi, criteriile de abordare a tematicii și actualitatea temelor. — Ce criterii v-au condus în alegerea temelor? Numiți câteva teme de cercetare cu caracter aplicativ care preocupă colectivele catedrelor, facultăților, în mod deosebit.

Lector univ. **Costea Nicolae**: Legarea învățămîntului cu cercetarea și producția este o sarcină impusă de ritmul dezvoltării economiei noastre naționale, o condiție sine qua non. În acest sens, desigur că criteriul eficienței cercetării a prevalat în alegerea multor teme. Plecînd de la sarcinile trasate de Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972 și de la indicațiile date de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea rostită la deschiderea anului universitar precedent, programele de cercetare realizate de catedre au pus un accent deosebit pe cercetarea aplicativă. Cadrele didactice au înțeles că integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția reprezintă, în fapt, o concepție nouă

de formare a specialiștilor, o cale de germinare a noului, o garanție a eficienței activității lor. Pot spune că această preocupare de creștere a eficienței în cercetarea științifică, de a răspunde necesităților sociale și economice, a demarat bine în anul universitar trecut. Munca desfășurată, cu plusurile și minusurile ei, a făcut obiectul unor dezbateri în cadrul adunărilor generale ale organizațiilor de bază. Fapt care a contribuit ca, în acest an universitar, tematica cercetării științifice (fie din planul de stat nenominalizat, fie din planul intern de cercetare) să fie mai bine orientată, legată mai concret de probleme aplicative. De exemplu, cadrele didactice din cadrul catedrei de matematică vor contribui la realizarea temei: „Aplicații ale teoriei deservirii în masă în comerțul socialist”, care este cuprinsă în planul de stat nenominalizat. Colectivele formate vor rezolva, sub conducerea prof. dr. Haralambie Ionescu de la Academia de științe economice, probleme ca: „Aprovizionarea unităților de pe litoral în funcție de fluxul turistic”, „Comerțul în marile magazine”, „Repertizarea optimă a locurilor în hotelurile de pe litoral”. Firește că în rezol-

aspecte ale cercetării științifice la institutul pedagogic din constanța

(I)

varea acestor probleme, se va realiza o colaborare cu specialiștii din Centrula de turism litoral și din comerț.

Lector univ. dr. **Mirela Mihăeși**: Ceea ce caracterizează stadiul actual al cercetării științifice este interferența dintre diferitele discipline. Contribuțiile reciproce ale chimiei, fizicii și biologiei au permis elucidarea a numeroase fenomene. De asemenea, marile implicații ale chimiei, fizicii, matematicii, biologiei în producție au determinat, în ultimele decenii, creșterea substanțială a rolului acestor științe în economie, știința putînd fi caracterizată ca o forță de producție. Astfel, în procesul complex de dezvoltare industrială, industria chimică a dobîndit, în plan mondial, o prioritate unanim

recunoscută, atît prin capacitatea ei de folosire a rezultatelor celorlalte științe și a evoluției tehnicii, cit și prin contribuția pe care o aduce la realizarea progresului tehnicii în toate ramurile. Se înțelege că cercetările în chimie au în vedere asemenea aspecte majore, utile dezvoltării, și exemplele sînt indeobște cunoscute: lărgirea bazei de materii prime, aflarea de înlocuitori, elaborarea unor noi tehnologii etc. Iată pentru ce, în abordarea tematicii de cercetare, colectivele catedrelor din institut au avut în vedere, pe de o parte, colaborarea între ele și, pe de altă parte, colaborarea cu unitățile productive, cu institutele de cercetare etc. Eforturile noastre s-au îndreptat spre crearea unor colective mai mari, care să asigure deci o conjugare de competențe și eforturi. Aceste colective s-au angrenat în rezolvarea unor probleme care să servească necesităților producției, economiei dobrogene. Astfel, colectivul Facultății de matematică-fizică-chimie colaborează cu Institutul de calcul și o serie de întreprinderi ca C.I.Ch. Năvodari, I.P.A.T. Constanța, G.I.I.L. Constanța ș.a., alte colective colaborează, pe bază de contracte și convenții, cu Institutul român de cercetări marine, cu Stațiunea centrală de cercetări pentru creșterea ovinelor Palas, Stațiunea de cercetări agricole Valul lui Traian, Institutul județean de proiectare Constanța etc.

Conf. univ. dr. **Dumitru Popescu**: Munca de cercetare științifică a catedrei noastre pe anul universitar 1973—1974 s-a organizat în conformitate cu instrucțiunile M.E.I., care au la bază sarcinile trasate de Plenara C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973. În aceste instrucțiuni se recomandă: abordarea unui număr restrîns de teme, dar de importanță majoră, care să contribuie la dezvoltarea economiei în plan național și cu referire specială la zona geografică unde ne găsim; folosirea cu eficiență a bazei materiale a institutului și a unor unități economice și de cercetare din zonă; participarea, la rezolvarea temelor, a unor colective largi, multidisciplinare, realizîndu-se astfel concentrarea forțelor de cercetare în nucleee puternice, eficiente. Aș sintetiza astfel criteriile care ne-au condus în abordarea temelor la o singură expresie: eficiență-concentrare-eficiență.

În baza acestor cerințe, catedra noastră a înscris în planul ei de cercetare pe anul universitar curent trei teme mari: 1. Studiul sistematic și ecologic al faunei litorale din sectorul românesc al Mării Negre; 2. Cercetări asupra florei și vegetației din Dobrogea; 3. Contribuții la creșterea productivității

G. OCTAVIAN

(Continuare în pag. 15)

PIONIERI PE DRUMURILE PATRIEI

Pentru purtătorii cravatelor roșii de pe pămîntul dobrogean, ediția a III-a a dialogului cultural cu viața — Pontica '73 a debutat cu un bilant: expoziția „Pionieri pe drumurile patriei”, realizată de participanții la „Expedițiile cutezătorii”.

Găzduită și de această dată de Casa pionierilor din Constanța, această tradițională trecere în revistă a trofeelor vacanței de vară cuprinde, în noua sa ediție, înmănușiate ca într-un buchet de daruri aduse de inimoșii expediționari organizației lor care împlinesc un sfert de veac de laborioasă existență, numeroase trofee culese de copii din toate colțurile țării.

Rod al cercetărilor a peste 2.000 de mici etnografi și folcloriști, de geografi și geologi în devenire, de pasionați pentru biologie, arheologie și numismatică, expoziția cuprinde sute de trofee ale celor 202 echipe din județul Constanța, participante la expedițiile cutezătorilor.

Expun, printre multe altele, echipajele „Danubiu 3” din Cernavodă, „Argonauții 11” (Școala generală nr. 11 din Constanța), „Tașaul '73” (Școala generală Piatra), „Ancora” și „Căluțul de mare” (Școala generală Eforie Nord), „Speranța”, „Steaua de mare” și „Teme-rarii tomitani” (Școala generală nr. 4 Constanța), „Albatros” și „Ovidius '73” (Liceul Eforie Sud), „Libelula” (Școala generală nr. 5 Medgidia), „Pui de șoim”, „Laetitia” și „Șoimii Dobrogei” (Școala generală Nicolae Bălcescu), „Dobrotici” (Școala generală Grădina), „Cireșarii” și „Litoral '73” (Școala generală Corbu), „Venus” și „Luceafărul” (Școala generală Tepeș Vodă), „Donaris” (Școala generală Seimenii Mici), cele ale caselor pionierilor din Medgidia și Constanța, pentru a nu aminti decît o mică parte dintre ele.

Tematicile, stabilite la propunerea expediționarilor, ilustrează și ele o mare variație de preocupări și interese, legate

de dorința de cunoaștere ce i-a însuflețit zile și nopți în care au pregătît și desfășurat acțiunea: de la „studierea unor cetăți dacice” (Școala generală nr. 3 Cernavodă), a „oamenilor cu portul, graiul, cîntecul, dansul, obiceiurile și îndeletnicirile lor” („Speranța” — Școala generală nr. 4 Constanța) și pînă la „sculptura în lemn și olăritul” (Școala generală Tepeș Vodă), nimic nu a fost uitat de micii cutezători. Totul a fost fotografiat și filmat, înregistrat pe bandă de magnetofon, catalogat, etichetat și expus în vitrine tematice (cu obiecte de uz casnic și port popular), pe panouri, în albume, ierbare, insectare și pietrare ce alcătuiesc bogatele colecții ale echipajelor. Impresionează plăcut simțul artistic de care au dat dovadă pionierii de la școlile generale nr. 4, 11 și 27 din Constanța, din Piatra, N. Bălcescu, Eforie Nord, Cernavodă, Medgidia, Tepeș Vodă, Corbu, Rasova, Topalu, Seimenii Mici, de la Liceele Eforie Sud și Cogeaalac, de la Casa pionierilor din Constanța, în prezentarea traseelor

străbătute, a mostrelor și colecțiilor realizate.

Deosebit de reușite sînt jurnalele de bord ale celor 3 echipe de cutezători din comuna Nicolae Bălcescu: „Pui de șoim”, „Laetitia” și „Șoimii Dobrogei”. Într-o formă interesantă de prezentare grafică, cu numeroase fotografii, desene și schițe însoțite de o prezentare literară plină de dinamism a „evenimentelor” trăite de pionieri și chiar de... fișele de tratament medical aplicat de „micii sanitari” pe traseul expediției, aceste jurnale — opera unor sirguincioși „cronicari” — merită atenția vizitatorilor de toate vîrstele.

În ziua vernisajului expoziției, unul dintre pionierii-ghizi — participant la mai multe ediții ale „Expedițiilor cutezătorii” — a fost întrebat despre traseele de pe care s-au colecționat exponatele. Foarte natural, a răspuns: „Traseele? Ele reprezintă întreaga țară!”. Într-adevăr, cele 202 echipe pionierești constănțene au împînzit în zilele verii întreaga țară. Nordul Dobrogei și Delta Dunării, Munții Măcinului și

Maramureșul, Retezatul și Vatra Dornei, Bucegii și Munții Apuseni, Tara Moșilor și Soveja au găzduit taberele în corturi ale copiilor chemați de dragostea de țară să cunoască frumosul din natură, hărnicia, talentul și omenia poporului, care îmbracă în strai de sărbătoare orașele și satele patriei socialiste.

Toate acestea sînt consemnate cu entuziasm de micii cronicari, secunzii echipajelor pionierești, în jurnalele lor de bord.

Aceeași explozie de căldură sufletească, de bucurie de viață și optimism, exprimate prin culoare, imaginație și îndrăzneală, îi întîmpină pe vizitatori în holul expoziției unde, în peste 100 acvarele, micii artiști plastici din cercul Casei pionierilor Constanța prezintă frumusețile României Socialiste, inspirate de locurile vizitate în excursiile și expedițiile prilejuate de tabăra de creație unde și-au petrecut o parte a vacanței. Aceste desene ar putea al-

AUREL FILIPESCU

(Continuare în pag. 15)

Care dintre cei din generația mea își mai amintesc de Casa de cablu? Cel puțin așa o numeam noi cei care ne scaldam acolo unde apa era mai limpede și mai adâncă. Era o construcție ciudată, din piatră, așezată pe marginea digului care pornea cam din dreptul silozurilor către partea de apus a portului, spre stația de petrol. Din încilcitură de otgoane de sîrmă împletită care se încrucișau cu conductele pentru produse petroliere, se desfăcea un cablu gros, bine izolat, care putea fi urmărit cum alunecă pe fundul mării ca un șarpe uriaș. Tirziu, am aflat că acest cablu

ridica orașul nostru — încă modest pe atunci — în rîndul centrelor de comunicații telefonice internaționale. Cu toate rezervele pe care încă la începutul secolului nostru unui guvernanti români le mai exprima față de importanța viitoare a Constanței ca port maritim, în primăvara anului 1905, apare aici o lucrare care deschide orașului porțile dezvoltării ca centru internațional de comunicații telefonice. În acel an, guvernul român concesiunează societății germane „Osteneuropä“ ische-Telegraphen Gesellschaft“ cu sediul la Köln — instalarea unui cablu care să permită transmiterea

de știri între Constanța și Constantinopol și de aici între Europa și Asia. În noaptea de 26 spre 27 mai — după cum relatează Romulus Seișanu în monografia lui, **Dobrogea** — vasul special de cablu **Podbielski** plecat din Nordenham la 6 mai — după o escală la Constantinopol la 21 mai — ajunge la Constanța. În drumul lui între capitala Imperiului Otoman și portul românesc vasul a făcut sondeaje submarine și a stabilit traseul unde trebuia desfășurat cablu. În ziua de 29 mai s-a pus piatra fundamentală a casei cablului. Așezarea cablului a reușit per-

fect și s-a încheiat în ziua de 2 iulie la **Kilios** pe țărmul turcesc, în imediata apropiere a Bosforului. Inaugurarea liniei s-a făcut în ziua de 7/20 iulie. Durata concesiunii acestei instalații era de 30 de ani. Dar, la încheierea războiului, porțiunea românească de cablu a fost sechestrată de statul român în contul despăgubirilor. Partea turcească a cablului a fost sechestrată de trupele aliate.

La insistențele guvernului român, partea germană renunță la concesiune și la orice drept de proprietate asupra acestei instalații. Guvernul turc ridică și el pretenții asupra celui alt capăt al cablului.

Conferința de la Lausanne a hotărât exploatarea comună de către serviciile telegrafice ale celor două țări a cablului sub-

marin. Astfel că, după primul război mondial, prin cablu submarin Constanța-Istanbul, țara noastră devine punctul de comunicații telegrafice între Europa și Asia. Dezvoltarea rețelei mondiale de comunicații radio a determinat instalarea la Constanța a unor stații care să asigure comunicarea prin unde electromagnetice cu navele ca și transmiterea știrilor pentru presă și populație. În 1924, se începe instalarea unui post T.F.F. la Medeea — în apropierea vechiului aeroport civil — unde se află azi zona industrială a orașului.

Casa de cablu a rămas undeva o amintire a unor ani cînd țara noastră, prin Constanța, își deschidea poarta de intrare în circuitul internațional.

I. BĂDICĂ

Tulcenii nu au beneficiat de învățămînt secundar în limba română decît după revenirea Dobrogei la corpul țării. Abia în anul 1883, sub presiunea maselor și grație străduinței unor fruntași din localitate, la 14 noiembrie se deschide clasa I a gimnaziului real, avîndu-l ca director pe Ștefan Dobrescu, gimnaziu care va funcționa în condiții vitrege pînă la 12 aprilie 1885 cînd este desființat „din cauza crizei financiare de atunci“. Septembrie 1890 — data redeschiderii liceului sub direcția marelui animator cultural care a fost Axente Frunză, marchează nu numai începutul temeinic al învățămîntului secundar dobrogean, ci și începutul afirmării gimnaziului românesc din Tulcea ca focar al vieții cultural-artistice al acestor meleaguri (în condițiile lipsei altor așezăminte pentru cultura de masă), rol accentuat după anii 1896/1897 sub direcția lui N. Alexandrescu (și după venirea în fruntea administrației județului a omului de cultură — poetul Ioan Nenițescu), cînd „gimnaziul se transformă în liceu și dă la 1900 prima promoție de patru absolvenți“ (Idem, pag. 660).

Tradiția culturală a spiritualității românești din Tulcea, încătușată aproape cinci secole de asuprire, dar care și-a păstrat ființa în tradiționalele hore și șezători de horă ținute pe colnicul monumentului (denumit prin această tradiție și „Colnicul Hora“), spiritul culturii pașoptiste înfîlțit de Ion Ionescu de la Brad pînă și în satele nord-dobrogene (la Niculițel, în casa popii Iancu, el găsise citindu-se de către români Proclamația de la Islaz), tot ceea ce a existat ca element elevat al spiritualității românești și al populației conlocuitoare, în acest mozaic dobrogean, a fost preluat de noua instituție de cultură — liceul. Serbările școlare și alte manifestări culturale începute timid la 1883, devin odată cu trecerea timpului tot mai solicitate de cetățenii orașului și încep a intra în tradiție. Corul liceului se face cunoscut în întreaga țară sub denumirea de „Corul dobrogean“. Cu timpul, corul elevilor devine după 1906 o formație permanentă. Clasele „superioare“ încep să-și organizeze formații teatrale care dau spectacole ocazionale „la statuia lui Mircea“ și pe „Colnicul Hora“, ori pe scena „Sălii de Conferințe“.

Bibliotecile claselor se dezvoltă. Sint stimulate lectura particulară și manifestările literare, pentru ca în anul 1900, din inițiativa omului de cultură Constantin Moisil (fost profesor și ulterior director al liceului), să ia ființă „Societatea de lectură a elevilor“, fapt ce a determinat o intensă activitate literară în următorii ani cînd, sub același Constantin Moisil (în 1903) s-a achiziționat biblioteca fostului director N. Alexandrescu și s-a primit ca donație biblioteca fostei organizații de cultură „Liga pentru propășirea Dobrogei“.

Ce act mai semnificativ pentru a demonstra implantarea liceului tulcean în viața spirituală

a Tulcei decît transformarea bibliotecii liceului în bibliotecă publică sub denumirea de „Biblioteca Barbu Ștefănescu Delavrancea“? În ea și prin ea, s-a desfășurat pînă la 23 August 1944 întreaga viață literară a Tulcei. Impresionant este și aportul liceului la viața muzical-artistică a urbei, pentru că în afara cazului sus-amintit, profesorii și elevii au încheiat încă din primii ani ai acestui secol o fanfară și o orchestră semisimfonică, binecunoscută în județ, în țară și chiar peste hotare. Orchestra aceea, prima orchestră semisimfonică a Tulcei, dirijată de reputatul profesor de muzică Anton Prohaska, după o serie de concerte date în iarna lui 1907 la Tulcea, la 13—14 aprilie 1908 la Sulina,

dactică și cultural-artistică încetează. Nu încetează o clipă însă spiritul liceului tulcean, pentru că în Tulcea, în orașul brăzdat de-a lungul și de-a latul de „tranșee care treceau chiar și prin casele oamenilor“ (Monografia orașului Tulcea — manuscris — de arhitect Gh. Brătescu), un grup de elevi patrioți în frunte cu eminentul profesor — matematicianul Constantin Motomancea, rămași pe teritoriul orașului ocupat, caută să salveze valorile școlii. Și în bună parte au reușit. Astfel s-a putut ușor lega „firul tradiției școlare de unde se rupseseră“ (Idem) și nu numai atât, chiar și firul activităților culturale-educative și artistice. Începînd în 1925 construcția noului local (actualul corp central cu aripa dreaptă), ma-

turneelor colectivelor artistice prestigioase ale țării, memorabil fiind în această privință Concertul prezentat de George Enescu la Tulcea cînd elevii liceului — ca omagiu — deschînd caii de la trăsura l-au purtat pe acest geniu al muzicii românești și universale pe străzile orașului. Un al doilea aspect, și acesta mi se pare covîșitor de semnificativ: faptul că în viața spirituală a Tulcei, cadrele didactice, elevii liceului tulcean nu s-au prezentat niciodată izolat, străini de frîmintările și aspirațiile maselor largi populare, multe dintre manifestările artistice ale muncitorilor, ale tinerilor muncitori fiind organizate în comun și cu sprijin reciproc. Profesori sau elevi din clasele „superioare“ erau adesea „re-

premergătoare și al anilor celui de-al doilea război mondial, cînd cu toată „presiunea oficialității“ cadre didactice și elevi cu vederi democrat-progresiste, sub influența călăuzitoare a organizației județene de partid ilegale, într-o permanentă confruntare de idei cu tendințele de dreapta, au dezarmat mișcările extremiste de dreapta organizînd o activitate politico-culturală-patriotică progresistă și deschis antifascistă.

Intr-un asemenea climat prielnic, încă din anii premergători lui 23 August 1944 în liceul tulcean a putut pătrunde și a prins roade cuvîntul Partidului Comunist Român, prin manifeste, prin presă, prin alte materiale de editură ilegale introduse în cea mai deplină taină și care au trecut conspirativ prin miinile multor elevi luminîndu-le pașii tocmai în anii întunecați ai fascismului, în anii celui de-al doilea război mondial.

Această frumoasă tradiție, trăită din plin în acei ani — așa zice — „ani de romantism revoluționar“, care mi-au rămas puternic întipăriți în memorie, cu fidelitate, dar și cu legitimă mindrie, a facilitat ca după 23 August 1944 la liceul tulcean să se poată constitui o puternică organizație de tineret comunist (de asta dată legală), a cărei activitate subordonată orientării politice a tineretului studios a fost decisivă. Imi amintesc în acest sens împrejurarea cînd, foarte mulți elevi, după ce la 7 noiembrie 1944 am, sărbătorit alături de muncitori, de toate forțele democratice — progresiste aniversarea Revoluției din Octombrie participînd la „asaltul“ Primăriei orașului, a doua zi am refuzat să serbăm ziua regelui.

Tradițiile culturale și progresiste ale liceului tulcean după 23 August 1944 au căpătat noi valențe. Ele constituie un capitol nou și plin de sensuri, o nouă istorie: istoria cea nouă a liceului tulcean care s-a scris zi de zi și an de an, în pas cu noua istorie a acestor meleaguri dobrogene și a țării.

Strălucitele realizări dobîndite de această venerată instituție de învățămînt, de această „Alma-mater“, a Tulcei în cei 29 de ani de la eliberare, sint mărturia și expresia politicii înțelepte a Partidului Comunist Român, a statului nostru socialist, care au ridicat școala la înălțimea realizărilor epocale înfăptuite de harnicul și talentatul nostru popor în anii luminoși ai socialismului.

GRIGORE CUCULIS

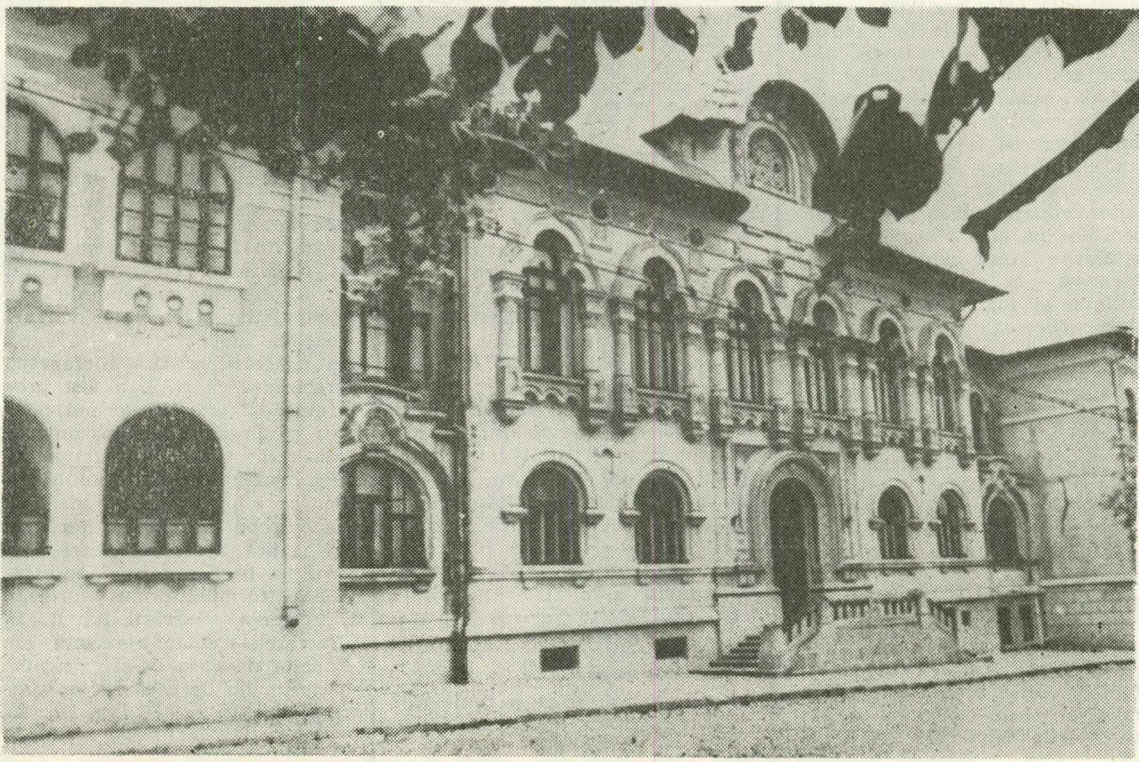
un lăcaș al tradițiilor culturale progresiste

prezintă la 10 august 1908 (rețineți data — era vacanța mare!), un concert în afara județului. Programul concertului ilustrează repertoriul elevat al unei strălucite formații orchestrale care alături de creații ale compozitorilor români (Elinescu, Gheorghiu ș.a.), își îngăduia să abordeze piese „de greutate“ din repertoriul mondial: „Marș“ din opera „Tannhäuser“ de Wagner, „Intermezzo“ din opera „Cavalleria rusticana“ de Pietro Mascagni, „Uvertura“ la „Dama de pică“ de Suppé, „Uvertura“ la „Califul din Bagdad“ de Boieldieu, „Potpuriu“ din opereta „Voievodul Țiganilor“ de Johann Strauss etc.

Primul război mondial a adus țării, Dobrogei, Tulcei suferințe, privațiuni și inevitabile distrugerii. Liceul tulcean își închide porțile. Tulcea devine zona de front, activitatea di-

rele animator cultural care a fost matematicianul Constantin Motomancea stăruie și reușește ca la etaj să se construiască o sală de festivități (existență și azi), reorganizează biblioteca (tot ca o bibliotecă publică pentru întregul oraș), organizează cinematograful liceului (fostul sediu în care între anii 1954—1964 a funcționat Casa raională de cultură), amenajează „Arena Mircea“ cu o grădină de vară, cu scenă pentru teatru, serbări școlare și cinematograf. Se organizează corul, fanfara (și orchestra simfonică), echipele de teatru se reorganizează și ele pe clase, șezătorile literare se reiau cu regularitate, serbările școlare reîncep. Două aspecte deosebit de semnificative ale acestei activități merită a fi relevate.

Primul aspect: dispunînd de o bază culturală (aceea a liceului), orașul intră în itinerariul

DIN TRECUTUL SPORTULUI DOBROGEAN

Tinărul pugilist care debutase în 1923 pe ringul din arena „Grand” — Vasile Baci — s-a afirmat repede datorită realităților sale calitative. Începând din 1924 el a fost programat cu regularitate în cadrul galelor constănțene.

Cu „nea Vasile Baci” am stat deseori de vorbă în Constanța, în perioada 1962—67. Deși pensionar al portului, desfășura — în ciuda celor 60 de ani depășiți — o susținută activitate ca antrenor. Într-o seară, acasă la el, în fața unui pahar cu vin bun și a unui bogat album cu poze și tăieturi din ziare românești și străine, am aflat multe din trecutul valorosului sportiv constănțean de acum patru decenii și ceva...

În 1926, V. Baci ajunge în finalele campionatelor României, cum reiese din „Gazeta Sporturilor” care-i publică fotografia pe prima pagină. În acel an, trei boxeri constănțeni — ceresc titlul de „campion național”: Vasile Baci — la categoria semimijlocie, C. Nour — la mijlocie și D. Pavelescu — la grea. În iarna 1926/1927, se îmbarcă pe un vas (ca muncitor). Ajungând într-un port englezesc, vasul e nevoit să stea acolo mai multă vreme, pentru reparații. În acel timp, Baci e angajat să boxeze în localitatea North Schiels și apoi în South-Schiels. („Nea Vasile” păstrează cu sfîntenie afișele de la acele gale în care „the champion of Roumania BACIU VASILE” susține meciul vedetă).

Sub titlul de „Vasile Baci în Anglia”, rubrica de box din „Gazeta Sporturilor” subliniază importanța acestui fapt pentru boxul românesc, menționând că „Baci a fost primul boxer român care a evoluat pe me-leagurile Marii Britanii”. Baci a mai boxat și după aceea în Anglia, în diferite localități, unde poposeau vasele pe care se îmbarca. (La scurtă vreme după el, au evoluat în Anglia și alți boxeri români: C. Nour, Jim Călinescu și alții).

În una din peregrinările sale, Baci a fost însoțit în Anglia de un alt boxer constănțean, ceva mai tânăr, „musca” N. Niculescu. Lucrurile se petreceau în anul 1928. În pagina de sport a ziarului „UNIVERSUL” citim sub titlul „Succese românești

peste hotare” o relatare a meciurilor: „V. Baci, după ce își trimite în a doua repriză adversarul la pămînt pentru 7 secunde, obține în a treia o victorie prin knock-out”. Și mai departe ziarul notează: „un alt român, „minimul” N. Niculescu care a fost înțiat în tainele artei pugilistice primă oară de Constantin Nour, la Constanța, a terminat cu adversarul la egalitate...”

Apoi, în 1929, Baci, ca atîția alți boxeri amatori, a trecut la profesionism bătîndu-se în lungi și istovitoare meciuri de 10—12 reprize. Și asta a durat pînă în 1937. În ceea ce privește presuusele cîștiguri „grase” ale boxerilor profesioniști din acea vreme, „nea Vasile”, punctează zîmbind amarnic: „arată-mi mie unul de la noi care s-a pricopsit atunci dînd sau încasînd pumni...”

După 1944, salariat în port (tîmplar) s-a ocupat, ca antrenor calificat, de pregătirea tinerilor pugiliști constănțeni, numeroși boxeri care au realizat performanțe fiindu-i elevi. Printre ei și V. Neagu, campion republican.

„Succesele elevilor alcătuiesc cea mai mare răsplătă și satisfacție pentru un antrenor” — ne-a spus nea Vasile, închînd cu un gest domol și afectuos, voluminosul său album...

EMIL IENCEC

RASOVA-MALUL ROȘU

Cercetările arheologice efectuate aici pe parcursul mai multor campanii de săpături au dus la descoperirea unor importante dovezi de locuire antică. În zona sondată au fost găsite materiale sporadice din epoca feudalismului timpuriu (sec. IX-X e.n.) și din epoca romană. Un prim strat arheologic aparține epocii Latene geto-dacice și este caracterizat prin vetre tipice construite din pietre, urme de locuințe de suprafață și gropi menajere. Materialul arheologic cel mai caracteristic este reprezentat de ceramica autohtonă lucrată cu mîna sau la roată și ceramica de import grecească, din care se remarcă mai multe doarte de amfore stampilate. Din păcate, acest nivel arheologic este distrus aproape în întregime de lucrările de terasare a zonei și de plantația de salcîmi. Stratul arheologic cel mai bogat și compact aparține perioadei de mijloc a primei epoci a fierului (Hallstattul mijlociu) — sfîrșitul sec. VIII — sec. VII î.e.n. Locuințele caracteristice acestui tip de așezare sînt mai ales bordeiele de formă ovală, construite — la Rasova — în mai multe trepte. Este posibil ca, în afara bordeielor, să fi existat și colibe simple, construite din lemn sau din trestie la suprafața solului, așa cum o indică marea cantitate de cenușă descoperită. Acestei locuiri hallstattiene îi aparțin și numeroase gropi menajere — peste 30, cele mai multe săpate în formă de clopot. Ele conțin, de regulă, multă cenușă, cărbuni, fragmente ceramice, oase, fragmente de vetre etc. Numărul mare de oase bovine, ovicapri-

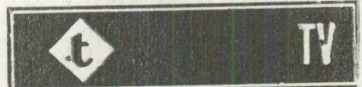
ne ori oase de pește arată că unele dintre ocupațiile importante ale comunității omenești de aici erau creșterea animalelor și pescuitul. Descoperirea cîtorva fragmente de rîșniță și frecătoare de piatră dovedește că locuitorii se ocupau și cu agricultura. Prezența coarnelor de cerb și a altor oase de animale sălbatice indică și vîna-toarea ca ocupație a locuitorilor.

Inventarul arheologic cel mai caracteristic este ceramica. Prin trăsăturile sale esențiale, acest nivel de locuire de la Rasova — Malul Roșu corespunde culturii hallstattiene Babadag — mai exact fazei a III-a dobroge, cultură numită astfel după așezarea fortificată cercetată cu cîțiva ani în urmă în apropierea orașului Babadag. Spre deosebire însă de descoperirile de acest tip din alte așezări — chiar și de cele din așezarea eponimă, la Rasova întîlnim și foarte multe materiale arheologice caracteristice unei alte culturi din aceeași epocă — Basarabi (denumită astfel după o localitate din Oltenia). Această cultură are o arie de răspîndire deosebit de vastă, care a cuprins în acea perioadă cvasitotalitatea teritoriului României și regiunile învecinate și a reprezentat una dintre sintezele culturale cele mai caracteristice ale hallstattului mijlociu. La Rasova întîlnim însă deocamdată numai anumite elemente ornamentale caracteristice culturii Basarabi, fapt ce ridică probleme a căror rezolvare este așteptată de la cercetările viitoare.

MIHAI IRIMIA

Aflată la a III-a ediție, **Pontica** tomitană a impus deja în ambianța culturală a țării un mod propriu de manifestare și a legitimat, dacă mai era nevoie, potențialul spiritual al locului. Afirmația de mai sus, departe de a forța un adevăr, s-a instituit ca o concluzie a tuturor celor prezenți, în primul rînd a personalităților culturale și științifice participante la sărbătoarea constănțeană, fiind consemnată ca atare în paginile presei centrale sau de specialitate.

Concepută ca un **dialog cultural**, **Pontica** n-a fost nevoită să recurgă la un pretext oarecare în măsură să-i furnizeze o identitate echivocă; ea s-a impus ca o consecință a unui indice real de cultură la care au colaborat deopotrivă tradiția locală și cerințele imperioase ale momentului. De aceea, orice comentariu privitor la semnificația acestei desfășurări

obligații neonorate

nu-i poate ignora caracterul complex, de largă anvergură, prin intrinsecă simultană a științei, artei, literaturii în forme specifice de difuzare și de percepere; caracterul ei politic prin identificarea cu cele mai arzătoare interese ale actualității și prin amploarea participării, cele mai multe acțiuni fiind concepute ca un prilej de activizare a forțelor culturale-artistice locale de la nivelul satului sau al orașului. Zilele culturii tomitane au fost deci zilele culturii județului, constituind nu numai un prilej de spectacol ci și unul de evaluare a unui indice spiritual și a unor aptitudini organizatorice; în sfîrșit, caracterul **calificat al Ponticii**, prin prezența unor personalități de seamă — scriitori, compozitori, artiști plastici, oameni de știință — la manifestările acesteia. Faptul se dovedește în măsură să înlesnească dialogul creatorului cu masele în interesul ambelor părți și mai ales să înscrie acțiunea constănțeană în contextul spiritualității naționale. Chiar dacă una sau alta dintre trăsăturile menționate ar fi departe de a fi inedite, ansamblul lor se pretinde indiscutabil propriu Constanței. Este, de aceea, puțin măgulitor pentru localnici că pentru un astfel de eveniment, televiziunea n-a găsit cele mai concludente căi de popularizare, nedreptățind nu atât **Pontica**, fiindcă beneficiarii ei au rămas oricum beneficiari, cît însăși condiția sa de cronicar și comentator al actualității culturale. Fără a pune în discuție oportunitatea uneia sau alteia dintre emisiunile T.V. din ultimul timp, este limpede pentru toți cei ce au avut prilejul să le confrunte cu manifestările **Ponticii** că abonații televiziunii n-ar fi avut decît de cîștigat printr-o eventuală legătură la Constanța. Sesiunea Muzeului de arheologie, prin gravitatea concluziilor absolut revelatoare în sensul elucidării unor fapte istorice fundamentale, ar fi putut furniza cu cînst — dacă nu cu necesitate — obiectul unei emisiuni științifice de largă popularitate; în numeroasele întîlniri ale creatorilor cu publicul — muncitori tineri, cooperatori — emisiunile **Revista literar-artistică**, **Viața satului** sau **Seara pentru tineret** și-ar fi aflat tot atîtea resurse apte să le consolideze în intenții și atractivitate. Sînt doar cîteva exemple de ofertă alese dintr-o mulțime, prin care, cu ajutorul televiziunii, Constanța s-ar fi arătat țării mai mult decît o gazdă estivală, adică un centru spiritual continuu după cum, prin recentele manifestări, a ținut s-o dovedească.

C. N.

P. D. NODESCU. — **Noapte cu păsări fără somn** — mai degrabă un eseu straniu despre bolile de inimă decît un poem, ilustrat cu atmosferă și scenă de bar — e dificil de publicat, înțel de toate prin dimensiunile lui neobișnuite. Monotonă și greoaie, lucrarea poate trezi totuși interes: transcrierea liberă a fluxului conștiinței, fără preocupări aparente de logică și construcție, îi dă pe alocuri un aer de șocantă autenticitate. Păstrez însă „caleidoscopul”, din care voi încerca să dau ceva.

Cît privește intențiile dv. de normalizare a limbii române „conform unor necesități propuse de viitorul dornic de fapdaritate”, ele nu ne interesează, toată această „normalizare” nefiind în fond decît o incredibil de naivă și amatoristă încercare de a reveni la niște aberații lingvistice de mult înlăturate.

(Dv. ne recomandați să scriem de ex. **barce canotale**, **lăudarea viață**, **ochiul ogîndă**, **stîlpii morală**, **miezul nopții**, **lebedele** adormite, sunetele inimă etc.)

Iau ca o glumă bizară toată această poveste și vă invit să vă conformați pe viitor (cel puțin în corespondența cu această revistă) normelor general acceptate.

XENIA FAUSTA (Valeria Silvana etc.) — „...îmi cer cuvenite scuze că n-am reușit să încifrez mai mult ideile din încercările mele, ceea ce, firește, le dă un aer învechit, vetust, dar mă voi strădui în vi-

tor să devin mai criptic, mai abscons, mai modern.”

Ironia e deplasată: n-am îndemnat pe nimeni la „încifrare”, ci dimpotrivă, la claritate în exprimarea ideii poetice, în orice caz la un acord organic între conținut și formă. În ce privește lucrările dv., sînt nevoit să observ că ele se apropie rar și mai mult împlîtor de concentrarea și incandescența poeziei; cele mai multe sînt simple versificări, transcrieri pedestre de necazuri personale, de porniri umanitare, de gînduri și intenții de mai bine, tînzînd să alcătuiască elementele unui cod de comportare civică și morală. De notat de asemenea că mai toate fac impresia a fi așternute pe hîrtie dintr-o răsulare, fără grijă, respectul și pasiunea cerute de poezie; și dacă artizanatul în sine e de condamnat ca fiind o îndeletnicire aflată în marginea literaturii, privesc cu egală suspiciune inocența și disprețul artei poetice.

Cele cîteva, autentice, pîlpîri de lirism din bogata recoltă trimisă mă împiedică să vă descurajez. Mai puteți trimite deci, dar nu în mod obligatoriu, absolut tot ce scrieți. O selecție sever autocritică nu poate fi decît spre folosul dv.

TRUȚA GLIGOR, RADU MARIANA. — Nu.

IOANICHIE OLTEANU

CENACLU

Joi 1 noiembrie 1973, s-a desfășurat a doua ședință a cenaclului **Ovidius**. Au citit: **Nicolae Ion** — versuri — și **Radu Holban** — proză, o povestire, **Vinul de Murfatlar**. A condus Al. Ștefănescu.

Remarcînd inegalități în nivelul realizării artistice, **M. Roznoveanu** — la opiniile căreia se alătură **A. Porumboiu** — subliniază frumusețea poeziei **Singurătate** și, în parte, **Mansardă**, din seria celor citite de N. I. Amîndouă anunță un talent plin de sensibilitate dar îngîrădit în dezvoltarea sa de lipsa de cultură. La R. H. remarcă fluența povestirii, o morală a bunului simț, sfîtoșenia, umorul delicat. Necesitatea unei construcții mai strînse, mai concise, se impune. În schimb, lui A. Porumboiu, proza lui R. H. i se pare lineară, banală, dulceagă, cu elemente de sămănătorism. R. H. dovedește reale calități în reportaj. Același neajuns — dulcegăria — este remarcat de **Iuliu Moraru** care se declară adeptul unei proze dure. Calitatea prozei lui R. H. este după el nota de umanism, dragostea și respectul pentru om. **I. Vartic** explică scăderile poeziilor lui N. I. pentru că el se află încă în stadiul de ucenicie; i se pare interesantă trecerea lui R. H. de la o povestire științifică fantastică, la una realistă. Pentru **V. Botta**, proza lui R. H. este prea lungă și obositoare, iar poezia lui N. I., inegală, cu tendințe de epatare dar și cu unele versuri reușite.

În concluzie, **Al. Ștefănescu** precizează că N. I. a fost programat să citească tocmai pentru că prezintă un caz interesant: un tînr talentat — al cărui talent trebuie stimulat — dar cu o pregătire rudimentară care trebuie neapărat depășită. El critică aprecierile care au avut la bază o formulă prestabilită (formula prozei dure) în aprecierea lucrării lui R. H. Lucrarea trebuie apreciată în funcție de ceea ce-și propune autorul, nu de ceea ce am prefera noi. Proza lui R. H. se menține prin cursivitatea povestirii, prin nota de naivitate,

prin atitudinea reverențioasă plină de naturalețe față de noi. În partea a doua a ședinței s-a prezentat un scurt bilanț al acțiunilor din programul **Pontica '73**. S-a propus și s-a hotărît ca, în viitor, ședințele de lucru ale cenaclului să aibă următorul program: în prima parte, să se prezinte și să se discute creația unui membru al cenaclului; în a doua parte, să se prezinte un recital de autor susținut fie de acei membri ai cenaclului care s-au afirmat prin lucrări publicate, fie de un invitat din rîndul scriitorilor consacrați.

☆

În ședința de cenaclu din 14 noiembrie, a citit **Mala Bărbulescu**, povestirea **Pomul de iarnă**. Majoritatea vorbitorilor (**I. Dragomir**, **S. Gheorghiu**, **Iana Elvira**, **I. Bădică**) au apreciat acest debut promițător, subliniind îndeminarea autoarei de a construi o acțiune interesantă, cu desfășurare ascendentă, cu reușite momente lirice. **M.B.** este însă atrasă de curgerea frazei care uneori ar putea fi mai concentrată. La fel, se simte nevoia eliminării unor momente neesențiale.

A. Porumboiu însă găsește neinteresantă bucata **M.B.** pentru „multele banalități” pe care le conține. El recomandă o proză care să sugereze dar nu să explice anumite stări. Mai multă concizie și mai mult accent pe sugestie ar ridica valoarea acestei încercări.

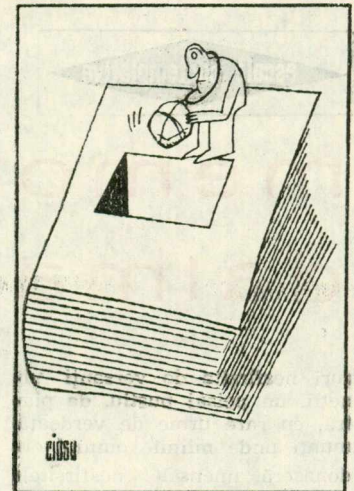
În încheiere, **M. Roznoveanu** subliniază cursivitatea povestirii în care **M.B.** încearcă o introspecție în universul copilăriei. Se observă o fructificare notabilă a unor lecturi. Dar proza trenează din cauza unor pasaje lirice care o diluează. Mai multă forță de obiectivare, mai mare concentrare vor contribui la îmbunătățirea lucrării. În partea a doua a programului au fost ascultate scurte recitaluri de versuri oferite de **C. Popescu Dobroteasa** din **Pitești** — oaspete al cenaclului **Ovidius** — și de poetul constănțean **Aurel Dumitrescu**.

I. B.

cu demnitate și adio...

Chiar și nouă ni se pare nițel ciudată ideea de a scrie despre cariera fotbalistică a unui demn oftat. Dar trebuie să recunoaștem că în nici o toamnă peluzele, de la cele din țara lui Shakespeare și până în Giulești, n-au scandalat mai frumos, mai sincer și mai demn cuvîntul **adio**. „Adio Ajax”, adio iarbă de Wembley, adio perle de Mozambic, adio... Hunt, temutul tigrul al ceturilor londoneze, plinge în somn, blondul Kaizer se întoarce cu zgură în plete din Valea Trandafirilor, în fine, echipa Belgiei devine peste noapte cea mai tristă vergură din lume (10 puncte, ca și Olanda, golaveraj 12-0, cită demnitate! = necalificare). Ce mai contează în această sfîșietoare prohodire fotbalistică senzaționalul **adio** al **Chimiei Râmnicului-Vilcea** ori returul fantastic de la Madrid? Între noi fie vorba, acolo, și dinamoviștii, dar mai ales herghelia lui Ayală a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a trăgăna clătănarea colivei. Așa, ca să fie mai cu foc **adio** și mai grasă rețeta... În meciul retur cu **Atletico**, fotbalistii de la **Dinamo** au fost ridicol de buni. Cel puțin Cheraș a făcut de-a dreptul literatură fantastică. Noroc că la imediată întâlnire cu studiosii din Cluj, senzaționalul fundas ne-a convins că nu e cazul să credem în farfuriile zburătoare. Așadar, adio Mops, adio Marcu... Probabil că cei de la **Jiul** nu-și dau seama ce fac cîștigînd prin deplasare. Miine-poimîne îi vom vedea și pe Muțescu, și pe Libardi plîngînd în pumni pe la Liège ori Belfast. Barem craiovenii știu una și bună: lacrima de jувete cu batistă scumpă se șterge. Mai puțin clare ne sînt intențiile „fariștilor”. Deocamdată echipa Mării stă cocoțată acolo pe locul doi, și nu dă semne c-ar interesa-o nici ce-i în urmă, nici ce-i înainte. Lică și țalanga de la tribuna a doua sînt singurele elemente care nu ne dau dreptul să bănuim că la Ploiești a fost o treabă sentimentală. Dar nu cred că elevii lui Hașoti să nu fi sesizat că cea mai mare primejdie care îi paște nu e totuși titlul. Orice echipă aflată de la locul 3 în jos poate ceda la vară locul lui Gojgaru care vine, vine cu demnitate...

GOLGETER

Unui autor dramatic neta-lentat :
**Cînd pe scenă mor actorii
Sînt de vină autorii...**
**Numai că — pretinde presa —
El a omorît și piesa !...**
Unui rebusist fost jucător de fotbal :
**Fotbal numai joacă, dar
Astăzi alte patimi are :
Face jocuri și — bizar —
Are parte tot de... „bare” !...**
MIRCEA POPESCU

firul ariadnei

bia mea să-mi aleg singură dobitoacele...
● **Atenție** : există și oameni care te învață cum să greșești.
● De prost ce e dă în gropi. Dar afară dacă iese, iese de deștept.
● Trist lucru dacă îți rămîne doar scandalul ca să ieși în evidență.

- Mai bine viu, decît nemuritor.
- Incapabili — lăcuste pe care le hrănim cu duioșie.
- Despre un poet : are pană, dar n-are aripi !
- „De ce mă cerți — spune struțul — dacă doar la atît mă duce capul ?”.
- Dați leneșilor ce e al leneșilor și să vedeți cum se apucă de treabă.
- Face lucrurile atît de bine încît nimeni nu poate să le mai dregă.

RODICA TOTT

EPIGRAME

Dispută pe teme literare :
**I-am urmărit pe parteneri
Într-o discuție fierbinte :
Debutul : schimburi de
părerii...
Finalul : schimburi de...
cuvinte!...**
Unui amic, după o petrecere :
**Cred că-n muzica ușoară,
Nu-i atît de priceput...
Că din tot ce-a fost așeară,**

Lui doar... „Panciu” i-a plăcut !...
Unui inginer agronom :
**Emisiunile agrare
El le-a urmărit tot anu’!...**
...Așteptînd (la prezentare)
S-apară Sanda... ȚĂRANU !...
Unui pictor portretist :
**De nu iei nici-o măsură
Și-ai să mai pictezi portrete,
Vom avea și în pictură,
Opere și... „operețe” !...**

- Nici criticul, nici medicul nu trebuie să-ți anunțe cu precizie sfîrșitul. Dacă scapi ?
- Muncesc, deci există !
- Uneori în viață — ea și la Operă — nu contează ceea ce se spune, ci ceea ce se înțelege.
- Habar n-are pe ce lume trăiește. Cînd a aflat că ne aflăm deja spre sfîrșitul sec. XX a replicat furios : și mie de ce nu mi-ați spus ?
- Dă-mi voie ca pentru cora-

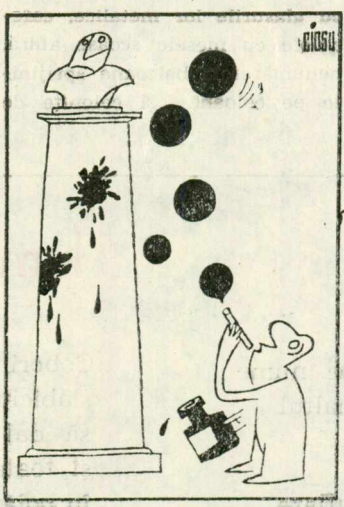

umor francez

● Domnul Pulbot trase un per-daf agentului său matrimonial :
— Sinteți un escroc, mi-ați spus că această tînă ră fată este neroadă, cocoșată, șchioapă și că are o dotă de o sută de mii de franci. Și acum, după căsătorie, aflu că nu are nici măcar două sute de franci :
— Este adevărat, dota nu corespunde, dar vă rog să recunoașteți că restul este riguros exact.
● Într-un imobil din Paris, locuiau doi domni Durand. Unul era mort și celălalt plecat pentru un timp la Midi.
Ultimul trimise o telegramă soției sale, dar din greșeală, factorul o predă văduvei care citi îngrozită :

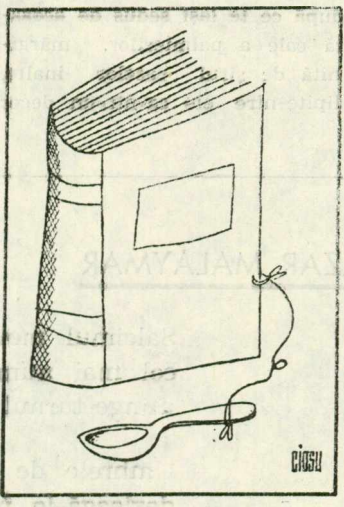
„Sosit cu bine. Căldură insuportabilă.”
● Copilul : Bunicule, cîți ani ai ?
Bunicul (foarte mic de statură) : Dragul meu, am optzeci și cinci, dar de ce mă întrebi ?
Copilul : Pentru că am impresia că pentru vîrsta ta ești prea mic.
● — Toto, îți interzic să te joci cu Jojo, este un băiat nepoliticos.
— Bine, dar Jojo se poate juca cu mine, eu sînt foarte politicos !
● Tatăl : Ai fost pedepsit ieri la școală.
Jeannot (opt ani) : Cine ți-a spus ?
Tatăl : Profesoara ta.
Jeannot : Ah ! femeii care nu

știu să păstreze un secret.
● Joe, un gangster uriaș, veni să bea un whisky într-un bar. Refuzînd să plătească, barmanul chemă un polițist. Acesta, foarte mic de statură, privi impozanta lățime în spete a lui Joe și rămase perplex.

— O.K., spuse el barmanului, am să rezolv.
Și scoțîndu-și portofelul :
— Cît face ?

Culese de
ARISTIDE MIRCEA

aspecte

(Urmare din pag. 12)

culturilor agricole irigate din Dobrogea. În cadrul fiecărei teme s-au înscris o serie de subteme care reprezintă diferitele aspecte ale temelor în studiu. Aș numi cîteva dintre ele : „Studiul influenței secundare a pesticidelor asupra insectelor folositoare”, „Speciile de alge cu importanță economică”, „Variația compoziției chimice a semințelor de soia în funcție de îngrășămintele chimice aplicate, în condiții de irigare” etc., etc. Rezolvarea acestor aspecte este, desigur, așa cum a arătat aici și tovarășul lector dr. Mirela Mibăeși, o problemă care implică, pe lîngă cercetarea efectuată de cercetătorii din institutul nostru, colaborarea fructuoasă cu unități economice și alte institute de învățămînt și de cercetare.

răzvan și vidra

(Urmare din pag. 10)

te prăpastia care îi despărțea el întinsese o punte iluzorie. Încercînd să împlinească ambițiile femeii voia, de fapt, să anuleze distanța de clasă care-i despărțea. Să trișeze destinul. Dacă în cazul lui Răzvan putem

vorbi de o viziune duală, excelent sugerată de Sandu Simionică, în ce o privește pe Vidra lucrurile par mai simple. Dar nu sînt. Agatha Nicolau a izbucit o compoziție frumoasă, înche-gată, propunînd un unghi destul de original din care Vidra poate fi judecată și interpretată. Complexul de care suferă Vidra este... feminitatea. U-nica moștenitoare a lui Moțoc ar vrea să pulverizeze limitele grozave ale condiției ei de femeie, supusă, printr-o tradiție de milenii, regimului îngrat al celor excluși de la festinul puterii. Așa încît nu rivnește po-doabe ori pămînt în plus, ci putere, totală putere executivă și administrativă. Dar singură, oricît ar vrea, știe ea prea bine, nu va putea face mare lucru, ci vrea ca respectînd convenția socială să găsească o formă de subminare a piedicilor ce i-ar sta în calea ascensiunii. Îl va alege pe Răzvan. Calculată, cu luciditate, decîsă. Dintr-o mie de motive, cel mai important fiind acela că vede în el unealta ideală. Faptul că ea se va afla întotdeauna alături de el, chiar și în cîine știe ce luptă, nu este numai decît un semn de supușenie, ci de insinuare. Agatha Nicolau redă cu pricepere nuanțele infinite ale orgoliului pus în mișcare. E o Vidra cu o voință netulburată, voința de a da formă clară și imediată

visului ei de fixare pe prima bancă a țării. Alternarea de accente este cu finețe realizată ; o vedem cînd dură, ca un bărbat, cînd blindă și catifelată cum i-ar sta bine unei domnițe fără griji. Actrița, se vede, a lucrat mult și cu căldură, păcat că uneori replica partenerilor de joc a fost mai puțin plină de... entuziasm creator. Nu spunem că n-a existat dorința de a realiza integral un spectacol de calitate. Nu. Ci doar că mai există prejudecata rolurilor „mari” și „mici”, importante și mai puțin, strălucitoare și datătoare de satisfacții, episodice și sortite din... fașă uitării. Excepții sînt, bineînțeles, chiar în spectacol, dar, de ce să fie, încă, vorba doar de excepții ?

pionierii

(Urmare din pag. 12)

cătui impresionant album : „Pionierii și patria”. Un ultim cuvînt despre cutențanță. Cele mai mici echipe, ca medie de vîrstă a participanților, sînt în acest an două : echipajul elaselor a III-a de la Școala generală Istria — „Histria II '73”, care a străbătut Delta Dunării, și echipajul „Li-

toral 24”, al ciclului I de la Școala generală nr. 24 Constanța, care a cîntreierat Munții Dobrogei. Alături de ei, colegii „mai vîrstnici” de la clubul nautic al Casei pionierilor din Constanța, credincioși traseului inaugurat cu 4 ani în urmă, constituiți în echipajul „Șperanța” au străbătut pe Dunăre,

Venit la cursurile de reciclare la Constanța și impresionat de volumul și frumusețea construcțiilor din oraș și de pe litoral Ștefan Răduț, directorul Casei de cultură din Deva a adresat acest omagiu pe note, constructorilor constănțeni. Versurile aparțin lui Alex. Bucelovschi. Credem că brigăzile artistice din acest sector vor ști să valorifice melodia și s-o facă să a-jungă la cei cărora le este dedicată.

OMAGIU CONSTRUCTORILOR CONSTANȚENI!

Cind am ajuns intia oară la Marea Adriatică, era într-un noembrie ostil, prefigurind asprimile iernii. Lăsasem în urmă Alpii Iulieni ai Sloveniei, după un popas la fantastica peșteră de la Postojna, și coboram din trenul electric la Rijeka, vechea cetate numită Fiume, cindva. Imi amintesc strada aceea monumentală, cu mari platani și case masive, din timpul ocupației austro-ungare, tocmai încetase o ploaie și aerul era cald și umed iar în coroanele arborilor s-auzeau păsările legănate în beția de argint a trilurilor de-o exuberanță primăvăratecă. Trecusem parcă într-o altă lume, vinturile reci rămăseseră în urmă și-aveam să descopăr că dealurile din jurul aceluia golf liniștit, întins ca un atlas albastru, erau încă în hainele de clorofilă ale anotimpului care la noi plecase în alaiuri de aur și-n țipetele nostalgice ale migrațiilor atrase de sud. Eram în vegetația mediteraneană, cu oleandri înfloriți, cu dafini și măslini, cu nenumăratele soiuri de conifere și cu acele lungi cortegii de chiparoși privind solemn spre cerul senin și spre larguri. Eram cuprins de-o frenezie nouă și-am plecat în aceeași zi, pe curbele ce-nsoțesc malurile golfului, pînă la Opatija, uimit de împrejurarea că oamenii adorau încă soarele pe plajă, într-o amiază cu lumină de miere și păsări albe visind în zboruri ireale de calm.

Cind, după citeva zile, am luat trenul spre sud, spectacolul avea să se amplifice mirific. Eram încă în tren cind am fost trezit brusc, în zori, de lumina violentă a unui soare buimăcitor. Ieșind atunci la fereastră, mi s-a părut că trec printr-un decor de vis. Alunecam printr-o vale tăiată în munții Dalmației. Eram și-

memorial dalmatin

ruri nesfîrșite de versanți vi-neții, un peisaj pustiu, de piatră, cu rare urme de verdeață, munți unde mîinile omului ordonaseră imensele, nesfîrșitele revărsări de piatră lunară — în garduri ce închipuiau țăr-curii minuscule, un sistem de grădini „nu mai mari decît o palmă”, unde omul adusese pămînt pentru cei cițiva smochini ori pentru măslini, ori pentru cițiva butuci de viță de vie. Alunecam prin acele văi, pe lingă rare pîlcuri de case albe de piatră, ici-colo asini și mărunți cai de munte, și dantelăria aceea de garduri ce protejau micile culturi, un fel de oaze colorate în decorul arid al Dalmației.

Iar cind ne-a ieșit din nou marea-nainte, cu ariile ei azurii, se vedea Splitul pe terasele golfului, cu turnurile lui străvechi, unele din vremea împăratului Dioclețian, și din nou am pătruns în vegetația opulentă ca într-o altă lume a verii din care plecasem. Acolo, la Split, după ce stai o vreme pe cheiul covîrșit de ambarcațiuni utilitare și de vapoarele grele de larg, care intră în port anunțate de răgușite sirene, după ce te lași sedus de aceeașă cale a palmierilor, mărginită de șirul caselor înalte, lipite-ntr-o linie ca-ntr-un decor

de teatru, închizind orice posibilitate de-a vedea interiorul orașului, te decizi să te streco-ri pe-o stradă, mai degrabă un gang, și să pătrunzi în cetatea medievală. Vei fi derutat de țesătura contorsionată și complicată a acestor străzi înguste și întunecoase, prin care foiește o mulțime de oameni într-o aglomerație ciudată și vei avea sentimentul că te-ai rătăcit și că-ți va fi imposibil să găsești calea-napoi. Inșă dacă te lași în voia întâmplării și peregrinezi astfel pe sub arcade, prin acele coridoare sinuoase, dus de încintarea continuă pe care ți-o dă acest oraș interior, atmosfera aceasta de cetate italiană din evul de mijloc, vei ajunge-ntr-un tirziu în vechea piață, de unde îți va fi greu să mai pleci. Pentru cel ce n-a văzut Florența sau Veneția, această piață și-această cetate Spalato este o excelență introducere la o călătorie în Italia. Aici, la orele serii, se strînge tot tineretul orașului. Ferestrele cu dantelăriile lor de metal forjat, ogivale lucrate măiestru, porțile și turnurile, loggiile, ceasurile străvechi care-nfioară murii cu glasurile lor metalice, cafelele cu mesele scoase afară, nenumăratele balcoane sprijinite pe coloane și colonițe de

toate formele, cu capiteluri înflorate, cu briie filigranate în piatră — și-acest du-te-vino, această perpetuă mișcare a oamenilor care-ți dă din nou impresia că participi la un spectacol fastuos. Apoi ruinele Palatului Dioclețian, unde se retrăsese împăratul roman, bazilica, turnurile înfipite în cer, nenumărați turiști agățați de aparatele lor de filmat și din nou lungile plimbări pe sub portaluri, și din nou marea și vîntul cald, mirosind a larguri și-a vis. Revezi piața comercială, grămezile de mere galbene, ca niște mari bulgări de soare, fructe de ananas, coșuri de struguri dalmatini care-ți evocă vinul negru, cu bucurii de elixir, ce se numește Prošek, grămezi de flori, apoi bogatele tarabe cu obiecte de artă populară, țărani veniți din munți, în portul lor care le sporește suplețea și agerimea de maeștri ai dansului și-ai armelor, acele femei înfășurate-n maramele atît de obsedant reluate de Mestrovic, fiu al acestor locuri, neîntrecut cîntăreț — în marmură și lemn — al oamenilor locului, după cum cel ce vine la Split va afla mergînd la galeria care-i poartă numele. Am trecut (după cum am spus cu alte prilejuri) și noi prin acele săli ale edificiului ridicat de însuși marele sculptor, cucerit pentru totdeauna de vitalitatea neobișnuită și de lirismul vibrant, învîluitoare și frenetic, al acelor poeme închinare frumuseții nemuritoare a femeii și puterilor nedezmîntite ale dragostei, cu sentimentul acut al întoarcerii în acest oraș al soarelui, întoarcere care s-a și întimplat în mai multe rînduri, redescoperind mereu altfel o țară foarte aproape de inima mea.

ANGHEL
DUMBRĂVEANU

Munții sint acoperiți cu pășuni alpine, pe care se mișcă încet turme de oi. Crestele lor devin din ce în ce mai masive, mai înalte, pînă cind apare în fața ochilor virful Aragațului, un uriaș vulcan stins, acoperit de zăpezi veșnice. Conurile vulcanilor răsar în Armenia de pretutindeni, însă focurile lor s-au stins, iar șuvoaiele de lavă au încremenit în valuri tari și reci. „Natura ne-a dat: bazalt și rîuri repezi, zgomotoase, izvoare de ape minerale și sienite de nefelină, tăcerea vulturilor și soarele atît de apropiat de munții noștri. Omul este stăpîn al întregii acestei bogății”. Cuvintele aparțin gazdelor noastre ospitaliere, Nora Hakopian, Mihail Hanoian și Suren Tumanian. Munții, defileurile și văile platoului R. S. Armene păstrează urmele istoriei seculare. Rămășițele canalelor de irigație, monumentele de arhitectură care numără mii de ani, amintesc nivelul înalt al culturii milenare a acestei țări, care în trecut era numită cu dispreț „țara pietrelor”. Cu alte cuvinte, o țară săracă, în care nu găsești nimic afară de pietre. Astăzi, „pietrele” Armeniei au devenit materia primă pentru industria chimică, în plină dezvoltare și înflorire.

Timp de treizeci de ani, Manvel Manvelian a studiat această rocă „nefolositoare”. Așa sint chimiștii, pentru ei nu prezintă nici o greutate de a transforma pămîntul muntos, să zicem, în... aluminiu, sau în cristal.

RAZDAN

valea constructorilor

Cîte denumiri nu se dau secolului nostru. Printre altele el este numit și secolul aluminiului. Într-adevăr, fără acest metal nu se poate face nici un pas nici pe pămînt, nici deasupra pămîntului și nici dincolo de atmosfera terestră. Materia primă din care se obține aluminiul o constituie bauxitele. Acad. M. Manvelian a stabilit și a demonstrat că innobilind sienitele de nefelină „nefolositoare”, se poate obține un concentrat de alumină cu un conținut destul de mare de aluminiu. Siliciul amorf, obținut cu acest prilej, poate și trebuie să fie prelucrat. În afară de aceasta, se mai pot obține numeroase produse secundare, printre care se numără și trei genuri de erevanit, material obținut de chimiștii armeni și folosit pentru producția de cristal. Cristallul din pămîntul muntos, călcat doar de turmele de oi. Și asta nu-i tot. Procesul inițiat de chimiști nu are sfîrșit, pentru că a provocat o reacție în lanț de transformare a unor substanțe în altele. Combina-tul chimic-minier din Valea Razdan preconizează elaborarea unei tehnologii complexe de prelucrare a sienitelor de nefelină. De pe acum, Razdanul ne apare în toată măriștea lui: cariere pe muntele Tejsar, mine, uzine, o puternică hidrocentrală. În Valea Marmarikului o stațiune balneară, noi sanatorii și case de odihnă.

Oamenii se vor bucura și de farmecul Defileului de Miere și de aerul răcoros și cristalin din Valea Florilor, situată la o mare altitudine, și de Razdanul limpede și greu ca mercurul.

Aici, la Razdan, omul a demonstrat că industria chimică pe care o creează nu va ucide verdeața și azurul acestor locuri unice în felul lor.

SIMION TAVITIAN

LAZAR MALAYMAR

unui pictor

dezleagă cele petale
și pune-le în golurile
pinzei ce stearpă e

Fă mîna să miște
cele gînduri
și pinza va fi vis.

Descoperite apoi
golurile vor dispăre
și oriunde, chiar și-n zare
cele din noile petale

Vor fi văzute de ochi
ce așteaptă mișcarea pensulei;
visul să-l pictezi...

frunza rară

Frunza mea cea rară
sporește-mi visul
armonia unui freamăt
al serilor de mai

Salcîmul meu
cel mai numit pe nume
atinge turnul și înaltul

Umbrele de față
dezleagă-le în suflare
și fă-le lucitoare
frunză verde dintre frunze

frunza mea cea rară
sporește-mi visul...

la răzoare

Cînd verile sînt de foc
iar razele de aur,
umbrele nu pot trăda
un vis nici în vis...

străluciri culese în zori
în valea de răzoare,
în valea de împărtășire,
din floarea pitică;

mai tremură flăcări
cu zîmbetul nopții
pe micile-i petale...

lumina

Cobori să știu că ești în preajma
slăbiciunii mele,
să dai din aripi
și toate cîte sînt să le renaști
în poiana bineței,
spre golul străpuns de adieri
în care vei străluci
ca florile de crin...

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bîlunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța